

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLI

ЧЕРВЕНЬ — 1990 — JUNE

№ 484

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Адреса «Нових Днів»:

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Second Class Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:

A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$25.00

U.S.A.: \$23.00 US

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

\$23.00 American or equivalent

Avio — \$60.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko, 61 Lawson Ave.,
Frankston, 3199, VIC. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волинняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: **Л. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,**
Дмитро Кисляця, Олексій Коновал.

Адміністратор і Оголошення — **Ада Горгота**

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Станіслав Чернілевський — ЗОЛОТОЗОРИЙ ДУХ ОЛЕСЯ	1
Григорій Вишневий — ПІДСЛУХАНЕ	3
Інас Омеляненко — ЛИСТИ ВІД НЕВІДОМОЇ (II)	4
Ярина Голуб — ПРО БАТЬКА	6
Юрій Стефаник — ЛИСТИ ДО ІВАНА БОДНАРЧУКА	9
Ірина Дибко Филипчук — ТВОРИТЕЛЬКА ЦІННОСТЕЙ	12
Олексій Коновал — ВИННИЧЕНКО І ЙОГО ЖАЛЬ ДО ЕМІГРАЦІЇ	15
Анатоль Курдюк — ВІН ЛЮБИВ ЗЕМЛЮ І Її КРАСУ	20
А. В. Меркулов — ПРО СУВЕРЕННІСТЬ УКРАЇНИ	22
А. Юриняк — ЖМУТ СВІТЛА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОРБАЧОВСЬКОЇ КОМАНДИ	24
Дм. Павличко, Іван Драч і інші — ЗАЯВА СОВІСТІ	26
Р. Колісник — ДРАМАТИЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ	26
Леся Стадницька — ЩО МИ БАЧИЛИ І ПОЧУЛИ В УКРАЇНІ	27
Павло Лопата — ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ХУДОЖНИК ПОРТРЕТИСТ	30
Йосип Гошуляк — А ДЕ Ж НАША ГЛАСНІСТЬ	33
Дмитро Нитченко — ПЕРША ЗБІРКА ПОЕЗІЙ С. ГУРКО	34
П. Костка — ТАКИЙ ТЕПЕР СВІТ НАСТАВ	37
Ф. Миколаєнко, М. Іщенко і інші — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	39
З. Лавришин, С. Штендера — НОВЕ ВИДАННЯ ПІСЕНЬ УПА	40

На першій сторінці обкладинки: Неподалік головного входу до Києво-Печерського історико-культурного заповідника відкрито пам'ятник Несторові-літописцеві. Автори пам'ятника — скульптор Ф. М. Согоян і архітектор М. І. Кислий. Фото І. Яїцького.

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

З АНТОЛОГІЇ «НОВИХ ДНІВ»

Станіслав ЧЕРНІЛЕВСЬКИЙ

ЗОЛОТОЗОРИЙ ДУХ ОЛЕСЯ

*І дух мій чистий, як кришталь
По небу з янголами лине.*

Олександр Олесь

По кришталевих небесах,
По синіх снах прозороплесся
Золотозорий дух Олесь
Вогнем спалахує в часах.

На серці кований вогонь —
З гарячої живої крові
Летить на гони придніпрові
За словом волі навздогонь.

На крихту рідної землі
Крило гарячу краплю струсить —
І оживає все, що мусить
Ожити в попелі й золі

Бо що спроможні нагаї
Супроти арфи нуртової,
Коли в травневому розвої
Сміються, плачуть солов'ї?!

Цей сміх, цей плач, цей клекіт-клич,
Це золоте літописання —
Всезаповітне воскресання
Зорецілованих облич

Якій же хмарі затулить
Чоло, ціловане зорею?
Воно лакизову ліврею
На спадкоємцях попелить.

Воно спікає вкляклих ниць
За рабську миску сочевиці.
Воно черкає блискавиці
По гніздах приспаних зіниць.

Полуда лушиться дотла,
Немов слюда з палеозою,
Бо в зір, очищений слюзозю,
Влучає зоряна стріла.

Прозріють очі, і уста
Прарідні назви оголублиють, —
І недолюблене полюблять,
І знімуть мучене з хреста.

Сміються, плачуть солов'ї
Через віки, понад руїни,
Не гине голос України!
Не гине музика її!

Катоване на ста списах
Не гине слово журавлине,
Як дух, що з янгодами лине
По кришталевих небесах.

Б'ЮТЬ ДРАЧА

...б'ють Івана Драча...

Іван Ольбрахт, «Микола Шугай, розбійник».

Б'ють Драча. Передвістя початку
Традиційно — «нової» ганьби.
Скільки ж вам ще носити печатку
На лобах скам'янілих, раби?

Там, за чолами, владофасонні,
В злоординській луні від ходи,
Чавлять чоботи звивини сонні —
І шинель замітає сліди.

За шаблоном холодних законів
Починають з поетів заков,
Як з розколу повалених дзвонів —
Руйнування дзвіниць та церков.

Я живу. Я нічого не зрушу
Там, де рід за мідяк продають.
Б'ють Драча. Отже — б'ють нашу душу,
Отже — свічку Шевченкову б'ють.

Це ж крізь плесо років темноводе
Знов проглипує лихо рябе.
Б'ють поета. Холуйський народе,
Це ж тебе — ти не чуєш? — тебе!

Це ж тебе — просто в горло і в голос!
Просто в голову! в горно твоє!
Просто в гроно калини і в колос!
Просто в код, за яким ти ще є!

Б'ють талант! Україно убога!
Ти не чуєш згуртовану лють?

Б'ють поета! Поети ж — від Бога.
Отде — Бога — за дар його — б'ють.

За яким же новим оборотом
Ти, народе, стаєш рамбульє?
Тільки анусом, шлунком і ротом,
Тільки тим, що жує і плює?

Та невже ж світовому сукну вся
Заповітність зорі в дітворі?
Був Чорнобиль, та вас не торкнувся
В шахті сну, слюсарі й шахтарі.

Скільки літ в езуїтським приклоні,
Ревно граючи свій водевіль,
Вам лизали натерті долоні,
Ніби слина вам вигоїть біль.

Ваші мозки палкі трудовхвальці
До своїх підвели жолобців —
І облесно облизані пальці
Ви змикали на горлах співців.

І в очах невідільних і пильних
Не відбила зіниць плоскодонь,
Скільки ям розкривалось могильних
Після плескоти лживих долонь?

І Шевченкове болісне «Люде!»
Не збудило бодай ворохні?!
Був Чорнобиль. І довго ще буде,
Поки мислі в тотальній брехні.

Божий дар — волокно заповіту.
Слово пам'яті — це ж не «лікбез».
Люмпен-мозки! Всі вибори світу —
Чи з поетами жить вам, чи без.

Ще ніхто не придумав тенета,
Щоб нажбурити на небеса.
Слово — небо. Народ без поета —
Тільки пазур на лапі у пса.

В цій убогій, та зрушеній днинці,
Що потоптаний ґрунт воскреша,
Всі ми рівні дрібній насінинці,
Краплі світла з найменням «душа».

Ви спите ще, слав'яно-моголи.
Але поки не спить дитинча,
Ваші душі, якщо вони — бджоли,
Відлітають на голос Драча!

10 березня — 17 квітня 1989 року, м. Київ.

*

**

Ви собі гадали: ми телята,
Будем пастись там, де поженуть.
Ви гадали: назва наша клята
Помаленько кане в каламуть.

Прогодали! Б'ється — оживає
Серце в журавлиному крилі.
Доки це століття ще триває —
Україна — назва цій землі!

ГОЛОС ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА З МАМИНОГО СНУ

*Мати Василя Симоненка згадує, що
не раз їй глибокої ночі сниться страш-
ний сон: Василь тоне...*

*В дитинстві він перепливав р. Удай,
прив'язавши до спини весло.*

Не бійтесь, мамо, не треба — це сниться в нічній імлі.
Я кинувся в прірву неба з обманутої землі.
Я мусив протягти, мамо, цю зрадницьку нуртину,
Не вірте лихому вітру, що я в цій воді тону.
Несе мене в цім потоці безвічна будучина.
А хлопці на тому боці тримають мені човна.
А там, де мені на ребра кували гаки й гачки, —
Мої двадцять вісім років на березі, як свічки.
Прости, мій маленький сину, що мало з тобою був.
Втішайся, газетне рабство, що я тебе врешті збув.
Приручені патріоти, на вас не тримаю зла.
Пливе моя юна доля, прив'язана до весла.

Весло моє — Україно, — прив'язане до плечей,
Роззявила ніч на тебе порожні роти печей.
А там, за птьмою, в схроні, де писані тереми,
Фарбований лис на троні брехню заїда людьми.

Весло моє — Україно, — що впливло з гіркоти,
З козацьких човнів чайних зосталося тільки ти.
Я висмикнув жили й нерви із кожного чересла,
Аби прив'язатись кров'ю до посланого весла.

Не плачте, мамо, не треба. Я випірну з цього сну.
Прив'язаний словом болю, я в хвищі не потону.
Та дуже скажені води і безмір широчини.
А хлопці на тому боці.
У хлопців були човни.

Несе мене, Україно, повз ідолів гаманця.
Не видно ще лютим хвилям ні краю, ні кінця.
На кинутий берег пада скривавлена тінь хреста.
Тримай мене, Україно, молитво моя свята!

Тримай мене, Україно! Багряно кипить Дніпро.
І Байда стріля в султана, підвішаний за ребро.*
Це пісня. Це вирок роду. Від цього дрижать правці.
І я затискаю руку, мов шабля у тій руці.*

*Підкреслено рядки самого Василя Симоненка з одного з найперших його віршів.

СТАНІСЛАВ ЧЕРНІЛЕВСЬКИЙ — поет, автор двох збірок поезій, також друкується в різних журналах. Нар. 1950 року на Вінничині. Працює на кіностудії ім. Ол. Довженка в Києві. На початку ц.р. відвідав уперше Канаду й виступав з великим моральним успіхом. — Ред.

ПІДСЛУХАНЕ

На сонці теплім у садочку
Пишалась цвітом вишня біла,
Хрущі гуділи, мов дзвіночки,
Бджола у цвіті крила гріла.

Помалу день минув весняний,
Спустила сутінь довгі шати,
Мене покликав сон бажаний,
І я вернулася до хати.

Вночі і справді сон приснився,
Та не в садочку, — на Подолі...
Вже день на світ благословився,
Я йду стежиною поволі.

Зелений гай до неба звівся,
Он греблю перейшли дівчата,
За ними пісні чар розлилися,
Любові чаша непочата.

Та це ж Лубні мої хороші,
Сула-Красуня котить хвилі —
Їх сріблом вітер припорошив,
Над ними птиці яснокрилі.

Іду, іду, — назустріч люди,
Я так люблю їх і вітаю!
А серце б'ється, гріє груди,
Почувши трель пісень із гаю.

Вже берег ось. Пірнаю в хвилі.
Різка вода мене лякає.
Ой, хвилі, хвилі мої милі,
Чудовий сон умить зникає.

Лежу німа, не ворухнуся,
Не знаю, де я, що зі мною,
Не чую серця, не проснуся,
Чудуюсь млою чарівною.

Аж гульк! — веселий промінь
Упав на світанкову шибу,
Услід за ним пташиний гомін
Збудив за вікнами садибу.

І чую я, — тремтить сльозою
Душа в мені, осиротівши —
Лишилось серце над Сулою,
Її навіки полюбивши.

І квилить, кличе нас додому,
Мене з душею-сиротою.
Того не звідати нікому,
Як серце плаче самотою!

**

Спливуть весняні дні за днями,
Та з України йтимуть луни,
У грудях будуть рвати камінь
Тонкі душі моєї струни.

ЛИСТИ ВІД НЕВІДОМОЇ

(Закінчення з попереднього числа)

II

Лише через пів року Василеві Павловичу вдалося сяк-так заспокоїтися. Він розпочав перервану працю над незакінченою поемою, народжувалися нові творчі задуми.

Та одного дня прийшов йому коротенький лист з київською адресою від невідомої жінки...

Ні ім'я, ні прізвище адресата нічого про себе не говорило, він пробував згадати всіх до одного, з ким зустрічався на батьківщині, перебирав у пам'яті своїх односельців, але хто це до нього пише, так і не здогадався. Відповідь все ж таки дав, надіючись, що в процесі дальшого листування ця таємниця розв'яжеться.

Незадовго одержав другого листа, цього разу на чотирьох, вирваних із шкільного зошита, аркушах. Лист цей Василя Павловича до решти розхвилював.

«Здравствуйте многоуважаємії Василій Павлович і вся ваша сім'я, — писалося у листі. — С уваженням к вам пишу это письмо. Мне радость і не віжу читать так сльози от радості люця. Мне не вериця, що це я читаю ваше письмо. Мне здаєця что ви где-то здесь і я разговорю з вами і вже не одинока. Я радуюсь вашими двома листочками і читаю і сама собі успокаіваю себе что кто-то напишет мне хоч пару слів. Благодарю вам за ваші два листочка. Я очінь рада вашим пісмом.

Дорогой Василій Павлович я таку жись прожила что нераз хотіла руки на сібя положить так мне гірко что я осталась одинока. Доч моя померла, купалась і коло окна спать лягла і сквозняк дав воспаленіє льюгкіх і за два дня счернела і било дочці двадцять годов. Це случилось коли ми жили в городі. Потом вийшла замуж у Киев. Муж старий був і получил рак льюгкіх і теж помер. Білі у нево три тишчі дньгов оддав сьострам мне дав тріста на похорон когда був здоровий сказав пусть еті денгі будут у тібя что случіца нада тебе гроші.

Моя жись так прошла страданієм работала я в поліклініке сестрой. Прожила я, радості нікогда не імела кроме болезней перенесла шесть операцій. Пошла на пенцію получала 19 рубльов 50 коп. ставка мала була но січас мне набавілі. Получаю 50 руб. 10 за услугі теліхвон квартіра а сорок на питаніє с ніх уходе і на медікаменти. Квартіра одноконнатна 18 кв. метров жілплощі кухня колідор с теліхвоном. Етот теліхвон какбудто человек есть у квартіре. Отето і вся моя радость. Но как нібудь доживу скільки назначено. Мньє іщо люді завідивают что хазяйка харошая все сама робе. Но нікто не знає какіє сльози я в чотирох стенах проліваю. Вся моя молодость і красота ушла всьо времня в одиночество. Есліб било здорове я б работала і білоб мне лучше между людьми. Дорогой Василій

Липень 1989

Павлович я не прожїла, а смучїлась і нікто не знає что я так прожїла. Це я вам только призналась а так я віду не подаю. Приїде времня смерть собі зроблю так чтобы люди не витрачались на мене і ни знатимуть где я делась. В Кїеве хоронїть нада тишчу рубльов у меня нет мне очїнь трудно.

Вот скоро гусударство допоможе і набавлять нещїю жїзнь влучїця. Перестройка даїот всьє харошее. Я хочу пару слов о том племяннїке ето син брата у його два сина одїн военний оба военни. Меншїй очїнь много награждьон і в Москве машїна его убїла 1 год уже как нету. Когда бїли меншї я їм помогала, а тепер онї забїлї. Так што мне 5 коп. нікто ни поможе еслї я не маю на хлеб. Я располагаю своєю пенсїєю так чтобы хватїло менї їсти. Чужїє очїнь харошїє люди мїня уважают. На плїмяннїка нечово надеяцца. Я забольела перенесла інфаркт какраз внук брата цебто син племяннїка приехал і нафторой день уехал. Снял ковра болшого на 600 рубльє стоїмостї что когда то дед подарїл і забрал. Я когда опомнїлась послє болезнї увїдела что ковра нету а он позвонїл потельхвону что бабушка я ваш ковїор забрав. Я говору, ктож тїбе розрїшав. А він сказав всорамно помрьотье чужїє заберуть а ми повесїлї на калїдоре какраз помїстївся. Це вже два года як забрав і тепер я не нужна їм бо у мене немає нічого харошого. Та бог з ними.

Дорогой Васїлїй Павлїч і ваша жена і вся сїмя читайте і разбїрайте це пїсьмо бо очки у мене очїнь плохїє нічого не віжу мїшаю і руське й українське. Очїнь рада вашим пїсьмам і фотографїям не насмотрусь на ваших деточок. Прїшлїте мне фото із сїбя і своєї жени. Я вам укладїваю маленькоє із сїбя фотографїровалась шесть годов назад.

У дїревнї я давно не бїла, здоровля не позволя как будїт лучше цього лета поїду к родїтелям на кладбїще і одвідая їх но точно не знаю бо здоровля неважне. Я уже буду заканчївать свою писанину. От вас получїла пїсьмо 3-го а пїшу 4-го і жду от вас і фото і ответа. Можїть надумаєте ще сюди прїїхать адрес мой у вас есть. Как мне хочїца повідатца хоч на старость.

Уважаемїй Васїлїй Павлїч і вся ваша сїмя, жїлаю вам здоровя молодим щастя і теж здоровля чтобы ви нїкогда не болелї і щоб прїїхали на Україну повїдацца. Жду і жду от вас пїсьмїцо. Я уже ни могу пїсать зливаюця букви плохо віжу. Извинїте что так плохо напїсала так трудно, відать очкї плохїє і нічого не віжу. Пока досвіданїя їщо вам всьєм прївет і здоровля.

Ваша (далї стояло нерозбїрчїве слово, що заканчувалось на ...ма,) Мальвїна».

Вїдповїдь Васїль Павлїч дав негаїно. Спробував писемною розмовою хоч трошки розвїяти ту страшну безнаїдїнїсть, що обступїла цю нещасну жїнку суцїльною стїною безвїхїдности. Попрохав «шановну Мальвїну» напїсати йому про своє дїтинство, молодїсть — надїючись, може хоч тї да-

лекї роки не залишїли у пам'ятї гїркоти та болю і згадка про них обїгрїє її струджене серце.

Йому понад усе не хотїлося запитувати, хто ж вона така? Жїнка відкрїла свою душу, довірїлася, розказала про горе, з яким увесь час ховалась від людей. Надїявся, що у майбутньому їхньому листуваннї це питання розв'яжеться само по собі: вигулькне якесь слївце чи вираз і допоможе розгадати таємнїцю, про яку покищо не осмілювався згадувати.

Та, на превеликий жаль, переписка їхня на цьому і прїпинїлася. Спливло пїв року, минув і рік, а вїдповїдї на свїй лист Васїль Павлїч так і не отримав. Тим часом писав ще двїчі та з Кїева нїхто не обзївався... «Хто ж це мїг бути? — ламав собі голову Васїль Павлїч. — Хто вїхлюпнув із наболїлого серця своє велике горе і безслїдно зник?» Пїсля довгих мїркувань до нього почала закрадатися думка, що жїнка ця померла. Померла в самотї одїнока на цїлий свїт людина і нїхто нїкому не згадав про неї нї єдиним словом.

На Хрещатику цвїли каштани. По голубому кїївському небї, нїби наскубанї з найбїлїшої вати, пливли пучечки легеньких хмарин. На тротуарах, під розлогими кронами каштанїв, ворущився людськїй рїзнобарвнїй мурашник. У повїтрї пахло то свїжїстю, яку сюди десь звїдти, знизу, мабуть з Днїпра, заносив теплий веснїний вїтрець, то ядучим бензиновим перегаром.

Недалеко бесарабського ринку бїля стоянки таксі витяглась довга черга. З пїдземного переходу у потоцї інших пїшоходїв появився середнього росту лїтнїй чоловїк. Поправив на голові солом'яного капелюха, на хвїлину зупинився, глянув вздовж Хрещатики і втомленим кроком пїдїшов у хвїст черги.

— Хто тут останнїй? — запїтав хриплуватим голосом, що буває у старих курцїв.

— Я последнїя, — обїзвалась висока гарна молодїця, бїля якої стояло рокїв п'яти дївча у заплетених, з великими бїлими бантами, свїтлїх кїсках.

Дївча закинуло назад свою голївку, знизу вверх подивилося на чоловїка чистими, синїми, мов пелюстки першого рїясту, очима і запїтало:

— Мама, а что это за дядя такой?

Мати й собі бликнула на незнайомого чоловїка.

— Откуда мне знать? Не беспокоїй людей.

На обличчї чоловїка майнула усмїшка. Він глянув на дївчинку, дуже йому хотїлося поглядити це миле дїтя по голївцї, але не вїдважився. Вївнїяв із торби, що лежала долї бїля його нїг, розмальовану в горошок невелику коробку цукерок з англїйським напїсом «Смартїс» і мовчки подав дївчинцї.

Дївчинка завагалась.

— Прошу, це від зайця, — сказав чоловїк.

Вона несміливо протягла руку, взяла, довгенько повертала у тонких пальчиках розцїцьковану коробку.

— Спасїбо... — почувся її свївучїй голосок.

— Ростї щасливою, дїтино! — сказав чоловїк,

закурив і, не звертаючи більше ні на кого уваги, заглибився в свої роздуми.

Біля стоянки йому довелося протупцювати майже годину. Коли, врешті, підійшла і його черга, натужуючись, забрався на заднє місце, облегчено зітхнув.

— Вам куда? — кинув через плече таксист і рвонув з місця.

Пасажи́р висмикнув з нагрудної кишені піджака задалегіть приготовлений клаптик паперу з адресою на ньому, мовчки подав таксистові.

— Далековато... — невдоволеним голосом сказав таксист.

— А яка вам різниця?

— Разница большая. Куда ми едем, пассажиров не густо бывает, обратно придется в холостую гнать.

— Ви цим не турбуйтеся. Коли прибудемо на місце, я вас всеодно попрошу зачекати там на мене хвилин п'ять-десять. А поки що, — прошу, — і подайте десятку.

— Зачем это?

— Купить своїй дружині гостинця, чи що.

Таксист усміхнувся собі під ніс, видно для готиться промимрив, що їм по закону такі подачки не дозволені, а згодом запитав:

— Ви, случайно, не иностранец? Что-то никак не пойму.

— Ні. На своїй батьківщині, хоч і була довга розлука, чужинцем себе не рахую. Та давайте про це не будемо.

Решту дороги вони мовчали. Пасажи́р поринув думками у щось своє, зрідка кидав короткі погляди за вікно, але видно було, що довкілля його менше всього цікавить. Цю людину щось дуже хвилювало. Через деякий час, всупереч забороні, попрохав таксиста зробити для нього виключення, дозволити закурить.

— Да, пожалуйста. У вас какие папиросы?

— Закордонні.

Запитання пасажи́ра зрозумів безпомилково, вийняв з кишені піджака пачку сигарет, що завжди тримав у запасі, і опустив на переднє сидіння.

Хвилин через двадцять машина зупинилася біля під'їзду чотириповерхового запущеного будинку. Пасажи́р для певності ще раз повторив своє прохання на нього зачекати і виліз з кабіни.

— Квартира эта на втором этаже, — вистромивши у вікно голову, сказав таксист.

Чоловік, розглядаючись, зайшов всередину, побиваними, брудними сходами піднявся на другий поверх, відшукав потрібну йому квартиру і негolosно постукав.

Чекати довго не довелося. Клацнув внутрішній замок, у дверях зробилася невелика щілина, у якій показалося половина обличчя давно не бритого старого чоловіка.

— Вам кто нужен? — запитав він сердитим голосом.

— Вибачте за турботу. Я хотів би бачити Мальвіну Іванівну.

— Такой здесь нет. Вы перепутали адрес.

— Ні, не перепутав.

— Это ваше дело. Мы получили эту квартиру год назад, кто здесь жил, не имею понятия. Спросите вот соседку, она здесь з семдесят пятого года! — випалив одним духом потурбований мешканець і спересердя грюкнув дверима.

У темному коридорі враз зробилося глухо, ніби в могилі.

Чоловік підійшов до протилежних дверей, оббитих коричневою, місцями потрісканою клейонкою, постукав раз, а потім вдруге.

— Кто там? — почувся кволий жіночий голос.

— Якщо ви знаєте що-небудь про вашу сусідку Мальвіну Іванівну, будь ласка, відчиніть, — сказав майже по складах.

Двері повільно відхилилися, у них показалася старенька бабуся. Прицмокуючи губами, глянула на незнайому людину, промовила:

— Так ви, значя, шукаете Мальвіну?...

— Так. Мені дуже хотілося б її побачити, — сказав чоловік розхвильованим голосом.

— Побачити вам її... — бабуся на мить вмовкла, пильніше приглянулася і відчинила ширше двері. — То заходьте до хати, не будемо ж на калідорі балакати.

Чоловік подякував, зняв капелюх, переступив поріг.

— А хто ви їй доводиться? — запитала бабуся, коли вони пройшли у невеличку кухоньку.

— Як вам сказати... Я навіть не знаю, хто ця жінка. Я її зроду не бачив.

— От тобі й на. Як же ж це так?... Шукає людина людину, якої ввічі не бачила.

— Дозвольте вам розповісти, що трапилось.

І як тільки чоловік сказав, що він прибув сюди з Канади, бабуся враз сплеснула в долоні, вигукнула жалібним голосом:

— Ой Боже ж мій милосердний, матінко небесна! Та це ж вона щодень прибігала до мене з вашими письмами, карточки цвітні показувала та все плакала з радощів, та все приказувала: Софіє Ригорівна, та ж я такої радості за все своє життя не зазнала. Та ж я теперички не сама, та це ж мій дорогий кум знайшовся... та ж це він мою покійну донечку хрестив... та ж скільки годов минуло...

Василь Павлович безсило опустився на вузеньку, витерту зверху табуретку, що стояла поруч. Обличчя його зблідло, він деякий час навіть не чув, про що говорила бабуся.

— ... а потім трапилось з Мальвіною ще одне лихо, — долетіли знову до його слуху плаксиві бабусині слова, — вдарив її параліч, правий бік одняло, ні рукою, ні ногою не могла поворухнути. Пів року колодою лежала у своїй конурці. Так я ото, чим мала, годувала нещасну, прибирала за нею... А потім, дякувати Богу, покращало. Почала дибати з паличкою, надвір виходить.

Василь Павлович підвівся і коли бабуся на хвилину вмовкла, запитав:

— А чому вона перестала мені писати?

— А чим же їй було писати? Вона не то олівця — ложки не могла в пальцях вдержати. А я не грамотна.

Василь Павлович помовчав, зітхнув і поставив бабусі своє останнє запитання:

— Де ж моя кума тепер?

Бабуся схлипнула, витерла сухорлявим кулачком сльозу.

— Немає вашої куми. В Дніпрі втопилась. Навіть тіла її не знайшли...

ЛЮДИ — ПОДІЇ — КОМЕНТАРІ

Ярина ГОЛУБ

ПРО БАТЬКА

Те, що мій батько Борис Дмитрович Антоненко-Давидович живий, я усвідомила в 1956 році, коли у мене вже була своя сім'я, син і я вважала себе досить самостійною людиною. В той час я жила в Києві, навчалася вже другий рік в аспірантурі в педінституті на кафедрі російської мови. Тема моєї дисертації була суто лінгвістична («Категория собирательности в славянских языках»), і я була дуже далеко від усього того, що діялося довкола.

Того дня я повернулася з публічної бібліотеки, де щодня працювала, трохи раніше і готувалася вже відпочивати, як хтось з мешканців гуртожитку прочинив двері у кімнату і гукнув: «Яринко, тебе якийсь дідусь питає». Відразу ж по дорозі з'явився незнайомец: виснажена, змучена, сива людина, але очі в нього були жваві й молоді. «Дідусь» пильно глянув на мене (хоч у кімнаті було ще троє) і немовби аж задихнувся від хвилювання. Я ніколи раніш його не бачила (нічого спільного з родинними фотографіями обличчя незнайомця не мало), але серце мені підказало: тато. І в той же час він тихо промовив: «Яринко, я твій батько».

Мої сусідки здивовано подивилися на мене, на нього (про батька я їм ніколи нічого не казала) і непомітно вийшли з кімнати. Пізніше, коли вони почали розпитувати мене про батька, одна сказала: «Мабуть, він був засуджений як «буржуазний націоналіст»? Цей здогад пов'язаний був з тим, що під час нашого з татом прощання вона почула, як він розмовляє: його мова була надто чистою, «надто українською» і видавалася трохи архаїчною, бо була позбавлена російських вкраплень, якими ряснів суржик мешканців гуртожитку. Але й моя українська мова була до неї близька: я також була «білою вороною» серед киян...

У перші хвилини зустрічі з Борисом Дмитровичем я не могла отямитись: як же так, батько, про загибель якого так багато говорено, живий! Ось він, переді мною, чужий і рідний, мій — і не мій... Він спитав мене про матір і сказав, що має нову родину: дворічного сина і дружину. А я ж знала, що він і з мамою не розлучений... І я зрозуміла, що моє уявлення про тата, яке склалося під впливом матері, ілюзорне; мені доведеться знайомитись зі своїм батьком заново... Та інакше не могло й бути, адже між нами пролягли десятиріччя розлуки, страждань, його засу-

дження, тюрми й таборів; мого сирітства, втрати рідної оселі, улюбленого міста, України. І він, і я були скривджені долею, й наше життя складалося незалежно від нас.

Я батька майже не пам'ятала, все, що стосувалося його, я сприйняла від матері, найдорожчої і найближчої мені людини. Завдяки їй його присутність у нашій родині відчувалася постійно, тому що мати зі мною про батька багато говорила, доводячи дворічній доньці, що її тато найкращий, найрозумніший і найталановитіший. І настане час, коли він здалека повернеться до нас (я залишилась без батька, коли мені було півтора року, в 1934 р.).

Моя мати Наталія Йосипівна Карпенко (своє дівоче прізвище вона залишила і в шлюбі) була всебічно обдарованою людиною. Вона мала чудовий голос (колоратурне сопрано), грала на фортепіано, малювала. Вже одружена з батьком, вона скінчила художній інститут, а до цього кілька років грала в трупі Гната Юри і Бучми. Але від «богемного» життя (як вона пояснювала мені) акторів її відвернуло, і вона залишила цей фах. На початку 20-х років вона стала співробітницею якоїсь редакції, де вони й зустрілися з Антоненком-Давидовичем. Він став її першим і залишився на все життя єдиним чоловіком.

Шість років щасливого шлюбу лишили їй багато спогадів, до яких вона поверталася в розмовах зі мною все життя. В середині 30-х років коли ми жили в Києві, а батько був у тюрмі, а потім на засланні в Сибіру, мати розповідала мені, як пішла зі мною на побачення до батька у в'язницю, і я, побачивши його за залізними ґратами, скрикнула: — «Таточку, чому тебе посадили у клітку?» Мені здається, ніби я й сама добре пам'ятаю тата, який сидить у клітці і, посміхаючись, простягає до мене руки. Його сумна посмішка залишилася назавжди в моїй пам'яті.

З дитячих вражень мені мариться, що тато носить мене на руках і співає: «Ой у полі жито копитами збито...» Чомусь саме ця пісня у мене завжди асоціювалася з батьком, і я хотіла плакати, коли доходило до слів: «Козаченька вбито, заховано в жито, червоною китайкою личенько прикрито». Вже дорослою я спитала у батька, чи співав він мені таку «колискову». Він відповів, що любив носити мене на руках, наспівуючи українських народних пісень. У нього був непоганий тенор, музичний слух і чудова пам'ять: народних пісень він знав безліч! «Отож, — сказав тато, — можливо, що й цю пісню я співав тобі, коли вкладав спати».

Пам'ятаю, як мати збирала для батька посилки, передачі. В господі тоді панувало надзвичайне напруження. Мати й бабуся (її матір) розчиняли тісто для коржів, обговорювали, як зробити, щоб було смачніше і корисніше бідному голодному татові. В кімнаті встановлювався чудовий запах. Мені дозволяли покуштувати невеличкі коржики, але тільки трішки, бо то все для тата. І мені здавалося, що нічого в світі немає смачнішого, ніж те печиво... Та чомусь для мене в інші дні такого тіста не пекли.

Я прислухалася до розмов мами й бабусі, які говорили про батька. Мати здебільшого плакала, а бабуся її заспокоювала: «Він витримає, він сильний духом! Адже ти знаєш, який він стійкий...»

Розуміла я й те, що матір викликають на допити. Від неї вимагали щоб вона обмовила батька. Після

розмов зі слідчим вона довго й невтішно ридала, заламуючи руки. Пізніше вона мені розповідала, що слідчий, щоб зламати її, викрив їй зради чоловіка і переконував її відректися від нього, звинуватити його у всіляких гріхах. Але мати при тому трималася гідно і заперечувала все. Вона, звичайно, розуміла, що то був мерзенний прийом слідчого, який бажав озлобити її проти Антоненка-Давидовича.

Мати була другою дружиною Бориса Дмитровича. Перша (пам'ятаю лише її ім'я — Віра) була старша за нього на десять років. Вона врятувала батькові життя, коли він під час громадянської війни захворів на тиф і опинився в лазареті. Віра була лікаркою, вона привезла непритомного хворого юнака до себе додому і виликувала його. На подяку за повернення до життя батько з нею одружився. Та скоро він зрозумів, що спільне життя з нею неможливе. І вона його відпустила, залишивши собі сина Левка.

Цього хлопця я добре пам'ятаю. Мій старший брат був дуже чемний, розумний і гарний юнак. Він як і я, незабаром втратив і матір, яку було заарештовано у 1938 р., і жив у тіток. Левко розшукав мене сам у 1940 р., коли я жила з бабусею в Києві на Стрілецькій вулиці. Він приїздив до нас щотижня, катав мене на велосипеді, водив у кіно. В 1941 р. Левкові було 17 років, він застудився, стоячи в довжелезній черзі за маслом. Хвороба ускладнилася фурункульозом, який закінчився сепсисом. Мене приводили до нього в лікарню, і я бачила, як він страждає. Напередодні війни брат помер.

У моєї матері була ще дочка, яка народилася за два роки переді мною і померла немовлям. Мати згадувала, що батько дуже сумував, бо хотів мати саме доньку. Мені це здавалося дивним — чому доньку, а не сина? Мати пояснювала: «Україні бракує саме культурних, свідомих жінок, — казав тато, — що ж до чоловіків, то їх чимало». Тепер можна уточнити: було чимало, доки не знищили в 30-х роках.

Батько сам обрав мені ім'я. Йому подобалося ім'я «Ярина» як старовинне українське слово, утворене від імені бога Сонця Ярила... Так казала моя мати.

Склалося так, що, оженившись утретє, Борис Дмитрович усиновив дочку своєї дружини від першого її шлюбу, яку теж звали Яриною. Ми з моєю названою сестрою були повними тезками, поки не змінили прізвища: я за чоловіком стала Голуб, вона — Тимошенко. Та колись мені було трохи прикро, що батько мене «продублював»...

Одруження Антоненка-Давидовича було для моєї матері непередбаченою кривдою, адже вона все життя ждала свого репресованого чоловіка. Мати згадувала, як на останньому побаченні батько їй сказав: «Наталю, наші шляхи розійшлися, вже ніколи ми не житимемо разом. Улаштуйте своє життя без мене. Я даю тобі повну свободу». Ці слова я чула від нього і від неї не раз, але вона завжди додавала: «То була його тимчасова думка, артистичний жест. Але його справжній постулат мені був відомий: «Вірна дружина і в сучасних умовах мусить поводитись так, як колись дружини декабристів — до кінця бути з засудженим чоловіком». І мати обрала собі долю вірної дружини, дарма що за наших часів поїхати в Сибір слідом за чоловіком було неможливо. Її власний шлях проліг у застланні в Середню Азію, в пекучу пустелю... Але тоді

КРЕДИТОВА СПІЛКА «БУДУЧНІСТЬ»

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукативні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики
- особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки

і багато більше!

140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326
2253 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883
4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273

Звертайтеся до нас завжди з повним довір'ям.

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинні перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

YAR HALABAR

YAR'S KID'S THINGS

CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

вона ще цього не знала.

Тата засудили на десять років таборів. Бабуся на-

віль заспокоювала матір: «Десять років мине, і він повернеться. Треба набратись терпіння й чекати». Та мати й без того вирішила дочекатися його. Зрідка від батька приходили листи. Він писав, що вірність дружини дає йому сили, щоб зберегти життя в жаклих табірних умовах. Він працював під землею в шахті в Читі. Мати цитувала його слова: «Мрію доторкнутися до кінчика твоєї сукні, пройти по слідах твоїх легких ніг. Але мрії ці з'являються мені лише уві сні...»

Згодом мати зрозуміла, що скоро і її заберуть, як дружину «ворога народу». Пам'ятаю, як у нас дома говорили, що заарештовано то ту, то іншу з жінок репресованих письменників. Яюсь мати повернулася надзвичайно схвилюваною зі зборів у своїй установі (вона працювала в «Київському художнику»). З її розмови з бабусяю я зрозуміла, що її цькують на роботі. Якийсь художник Пушкар вказав на неї, що, мовляв, «ось де сидить дружина ворога народу, цього не можна далі терпіти в художньому колективі». Мати була у відчаю. Адже вона своїм заробітком утримувала родину, бабуся була зовсім безпорадна. І що ж буде зі мною? Мати дуже боялась, що я потраплю в дитячий будинок. Благала свою матір не віддавати мене туди... Не знала вона тоді, що це ще не найстрашніше з того, що готує для мене доля.

Щоночі ми прислухались: чи не приїхали вже по маму. Я в той час якраз хворіла на скарлатину, і мати ночами не відходила від мого ліжка, бо мені було дуже погано. Вона не хотіла віддавати мене до інфекційного відділення лікарні. Не вимикала світла, ходила по кімнаті, позираючи на вікно, на двері, прислухуючись до вуличних голосів (ми жили на першому поверсі, і з вулиці все було чути). Її забирали прямо від ліжка хворої дитини, а мене відвезли до лікарні. Це було взимку 1938 року.

З рік матір тримали в тюрмі. Їй було поставлено у вину, що вона дружина «ворога народу». На допитах, як потім вона мені оповідала, слідчий намовляв її схвалити ті обвинувачення, які було висунуто проти її чоловіка, обіцяв, що в такому разі вона дістане звільнення. Але мати трималася свого: її чоловіка заарештовано помилково, він ні в чому не винен.

На побачення до матері я пішла з бабусяю. Пам'ятаю сірі стіни, залізні ґрати і величезні замки в коридорах, якими нас вели на цю зустріч. Мати вийшла дуже змучена, вона була надзвичайно худою, підстрижене волосся посивіло (їй тоді було 40 років). Побачення було таке коротке, що мені здається, ніби вона лише встигла мене обійняти і поцілувати та сказати бабусі кілька слів. Мені в кишеню мати поклала свою хустинку, на якій було вишито чудовий малюнок: люлька (з такої палив колись тато) і з неї кільця диму, які перетворювались на літери. З них складалося слово «воля». Бабуся мені прочитала його і заплакала.

Я згадала, що мати курила сигарети. Вже пізніше, коли я дорікала їй за те, що вона курить, а їй це заборонено лікарями, вона виправдовувалась: «Це мене тато навчив. Він сам багато курив і мене переконав, що жінці личить сигарета, вона додає їй мужности, робить вольовою». Згодом я помітила, що й Ганна Антонівна* разом з батьком також багато курить. «Теж наслідки татового впливу», — подумала я тоді.

Можливо, мати й уникла б своєї страшної долі,

якби вийшла заміж удруге. Адже тоді дуже просто було розлучитися з чоловіком, якого засуджено як ворога народу. Треба було лише подати заяву до ЗАГСу й одержати відповідного папірця. А потім знову вийти заміж, змінити прізвище... Багато хто радив їй зробити саме так. Мати ж була ще не стара, гарна, до того малювала, грала, співала... Та всі її пісні були про вірну любов. Деякі я добре запам'ятала, наприклад, з «Наталки-Полтавки»: «Де ти, милий, чорнобривий? Де ти, озовися...» Або популярні тоді російські: «Сердце, тебе не хочеться покоя...», «Чайка смело пролетела над седой волной», яка кінчалася словами про коханого: «Пусть он любит, не забудет, больше ничего».

Мати не використала свого шансу на порятунок і зберегла вірність батькові. І скільки я її пам'ятаю, вона, про що б не говорили, завжди зводила розмову зі мною до нього. Це було якесь божевілля, неприкідні мене це вже почало навіть дратувати. Адже вона прожила мало не 70 років, з них лише шість у шлюбі з Антоненком-Давидовичем, а потім 34 роки без нього. І весь цей час думки її були прикуті до свого назавжди втраченого чоловіка.

Багато лиха зазнали ми з моєю бабусяю Ганною Павлівною Карпенко, залишившись удвох, без матері. Особливо бідували під час окупації. Вона померла у 1943 р., коли Київ уже звільнили, знаючи, що моя мати знайшла нас (ми одержали від неї листа). Я ж сама і ховала бабусяю, її опустили в землю навіть без труни. А на те, що лишилося з її майна (подушка та ковдра), я виміняла собі шматок хліба на Євбазі... І то ще не був фінал мого життя без батьків. Я зазнала повною мірою, що воно таке — сирітство. Коли мати, нарешті, мене розшукала, я не вміла сміятись і довго не могла змусити себе сказати слово «мама».

Та з поверненням матері в мене з'явилося почуття, що десь є живий і батько, з яким, можливо, колись доведеться й побачитись. Час тягнувся довго, ще тривала війна, ми голодували, і мрії втрачали свою реальність. Мати багато говорила про тата, але все в минулому часі, ніби він утрачений для нас назавжди...

Ми були позбавлені й України, Києва, бо з Казахстану після звільнення мати змогла виїхати лише в Брянську область. Невеличке старообрядське містечко — «город Злынка» — був для неї другим засланням. Про Київ же не можна було і мріяти: не минув ще жах переслідування, ще тривав батьків строк, тому що йому додали скількись ще років під час війни, вже, здається, за «антисовєтскую агітацію». Мати всіх зусиль докладала, щоб урятувати свою виснажену голодом і хворобами доньку, яюсь зберегти своє життя. Отож так до кінця своїх днів вона й лишилася жити у своєму «засланні». Я розділила з нею цю долю. І в мене була така ж туга за Батьківщиною, за всім рідним, а надто за Києвом.

У 50-ті роки мати викладала малювання в Злинківському педагогічному училищі, а я вчилася в педінституті в Новозибкові Брянської області. Сюди я подалась, тому що тримати вступні іспити до Київського університету з моїм прізвищем тоді було небезпечно. Донька Антоненка-Давидовича у 1950 р. не зважилася спробувати щастя в Києві, хоча в школі вчилася відмінно.

До того ж мати моя була дуже хвора на серце, і я по-

винна була жити коло неї. З Новозибкова за 18 кілометрів я щотижня найжджала до матусі, допомагала їй.

Та весь той час я невідступно марила Києвом. У мене вже був чоловік (я виїхала заміж на першому курсі), була власна квартира... А мене все тягло у Київ. І от, у 1954 р., закінчивши літфак, я спробувала вступити до аспірантури при Київському педінституті. Склавши всі іспити на «відмінно», я, на подив усім, а надто моїй матері, була зарахована аспіранткою на кафедру російської мови й отримала місце в гуртожитку.

Саме в цьому гуртожитку, на Бехтеревській вулиці, і відбулася моя зустріч з батьком, який приїхав у Київ після його «Сибірської одиссеї» як він називав своє відлучення від України протягом 22 років...

(Далі буде)

* Остання дружина Б. Антоненка-Давидовича — Ред.

ЛИСТИ ЮРІЯ СТЕФАНІКА ДО І. БОДНАРЧУКА

Едмонтон, 19.V.81.

Дорогий Іване Дмитровичу!

... Передусім дякую за співчуття з приводу смерти мого дорогого брата Семена. Похорон був величавий, коло 5000 людей, коло 20 священників, один аж із Снятинського повіту, очевидно, вони брали участь неофіційно, бо так домінували советські вельможі. Семена люди любили, бо допомагав дуже багато тоді, як був головою Облвиконкому Львівської області. Саме тому советська пропаганда вирішила обгризти всі кісточки покійного, навіть поховали його — аж страшно сказати — коло могили Я(рослава) Галана, якого вбила УПА.

І Тобі, Іване, складаю щире співчуття з приводу смерти твого брата. Я знаю, що це значить; із смертю найближчих вмирає частка нас самих, паде у пропасть...

Вас обоїх вітаємо якнайсердечніше — і Оленка, і я,
Ваш Ю.

Едмонтон, 28.V.81

Дорогий Іване Дмитровичу!

Дякую за листа з 12 ц.м. Він, як і мій, який Ви читали на засіданні, песимістичний.

Ти журиши ОПЛДМ (Об'єднання працівників літератури для дітей і молоді — Ред.), а я „Словом“. Я старший від Тебе, до того нездужаю. Кому я передам „Слово“, хіба ...(прізвище пропускаємо — Ред.), який ...зробить з нього свою авторекляму будочку, доки придбаних грошей стане. Чи Ти не схотів би стати головою „Слова“, а може Світлана Грибінська чи д-р О. Копач? Подумайте!...

„Нові Дні“, червень 1990

Кредитова Спілька „Союз“ запрошує Вас стати членом і бути співучасником збільшеної допомоги громаді!

Кредитова Спілька „Союз“ старается дати найкращу обслугову для всіх фінансових потреб!

Кредитова Спілька „Союз“ платить найкращі ставки на відсотки за реченцеві депозити!

Кредитова Спілька „Союз“ вповні до Ваших послуг!

Просимо звертатися до нас у всіх потребах!

2299 Bloor Str. West,
Toronto, M6S 1P1
Tel.: 763:5575

406 Bathurst Str.,
Toronto M5T 2S6
Tel.: 363:3994

26 Eglinton Ave. West
Mississauga Ont.
L5R 3E7
Tel.: 568:9890

31 Bloor Street E.,
Oshawa, Ont. L1H 3L9
Tel. (416) 432:2161

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzorami в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

«WEST ARKA»

2282 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

Всі архіви „Слова“ я тримаю — передам їх якомусь музеєві, коли прийде пора. А Ваш архівальний відділ Багатокультурного т-ва провінції Онтаріо навіть не прийме архівів „Слова“, яке діє в Альберті...

— Твій Ю. Стефаник.

Едмонтон, 7 вересня 81.

Дорогий Іване Дмитровичу!

Дуже дякую за листа з 30 серпня, за інформації про ... наше убоге „Слово“. Очевидно, „від голови риба смердить“: як нема нікого активного в організації, то вона неминуче котиться у пропасть. Це, здається, вина не тільки голови, але й членів управи, якщо такі є. А може Влодко Скорупський має рацію, може треба лишити літературне життя Козубові, нам „чесно“ самоліквідуватися? Бо бачиш, Івасю, і мені набридло бути „Медхен фюр аллес“, тобто не тільки журитися грішми на збірники, продавати їх, вести касову книгу „Слова“ — В. Медвідський, наш касир, тільки підписує чеки зі мною — а далі вести кореспонденцію з членами й авторами, редагувати їх твори, писати „післяслова“ (від 4 до 9 збірника всі я мусів писати!), а ще й до того читати останню коректу... А тепер, коли переклад „Оста“ зроблений, треба журитись його виданням, а далі ще й журитися англомовною антологією нашої канадської літератури, яку редагує Я. Балан і т.д. Одне слово — мул має забагато сіна на голові! Чи таки справді нема нікого, хто по 11 роках головування взяв би, бодай на рік, цей тягар із моїх плечей...

Я не думаю тепер приїжджати до Торонта, З(агальні) Збори Ви мусимите зробити без мене... А якщо б Вам удалося когось найти на „посаду“ голови, я був би Вам дуже-дуже вдячний. Бо нарешті і я хотів би щось зробити, щось написати, доки ... живий!

Я не знаю, Івасю, чи варто Тобі писати повість. Кожна Твоя новелька — майстерний твір, отже чи не варто їх писати, над ними працювати? Бо мені здається, що до повісті Тобі бракує **HERBIV**, ти хочеш її якнайшвидше скінчити, так ніби це новеля.

Пані Леся Копач передасть Вам обоім книжку в твердій обкладинці... Це книжка не якоїсь „критики“, це книжка любови до людей, яких я шанував і любив. Весь матеріал, який я хотів дати, не ввійшов до неї, але й того, що є, досить.

Привіт і поклін Вам обоім від нас обоїх —
Ваш **Ю. Стефаник**.

Едмонтон, 15 липня 83

Дорогий Іване Дмитровичу!

Дуже дякую за листа із проєктом прохання до КУК, щоб мені дали Шевченківську медалю. Я просто зворушений Твоєю увагою до мене, Твоєю приязню.

Проте я вважаю і прошу, щоб такого прохання НЕ висилати. Тут справа не в тому, що таке прохання не буде задовольнене, а й в тому, що Шевченківську медалю цілком обезцінено, надаючи її організаційним діячам, а не людям, що мають якісь більші чи менші заслуги для української культури чи нашого громадсько-політичного життя в ширшому розумінні. Тому я не прийму Шевченківської медалі, якщо б мені її дали — я певен, що не дадуть, і „Слово“ не треба компромітуватися таким проханням...

-Ваш **Ю.**

Едмонтон, 20.IV.84

Дорогий Іване Дмитровичу!

... І я журюся тим, що наш 10-ий збірник появиться аж з таким запізненням... В нас сталося велике нещастя. Несподівано помер 25 ц.м. проф. Іван Лисяк-Рудницький, а разом з ним загинула катедра української історії, єдина в Канаді. (Катедру, на щастя, збережено й Канадський Інститут Українських Студій розвивається досить успішно — Ред.) Іван був справжнім ученим, шкода, що таким молодим (64 роки) від нас відійшов...

Я підписав умову з „Сучасністю“ і працюю над редакцією творів Юрія Морачевського; робота тяжка, бо багато матеріялів треба перекладати з німецької і польської мов, (але) ця редакція — один з боргів нашої родини, відмовитися ніяк не можна.

Цілуємо Вас, Мілю і Тебе
— Ваші **Олена і Ю.**

Едмонтон, 3.VIII.84.

Дорогий Іване Дмитровичу!

Дякую за Твій лист з 26 липня, за карточку з привітом у моє 75-ліття... Ти пишеш про слабкість Влодка Скорупського і О. Тарнавського, а я повідомляю Тебе, що і я поважно недужий. Виходить, що треба нам, за Шевченком, „риштувать вози у далекую дорогу“. А втім, я не жалію, своє прожив, що міг — зробив.

До того всього в нас страхітлива жара, кожного дня по 30 і більше ступнів Цельсія. Тому й не пишу багато, не годе...

Цілую Мілю і Тебе —
Ваш **Ю.**

Едмонтон, 11.X.84.

Дорогий Іване Дмитровичу!

...Ти завжди подаєш мені цікаві інформації, зокрема про діяльність нашого „Слова“ в Торонто. Так, помалу ми мусимо обмежити нашу діяльність до видавання збірників, забувши про традиційну діяльність наших організацій. Бо нема кому влаштувати літературні вечори і нема кому на них ходити. Хоч влаштувай на цвинтарях...

З моїм приїздом до Торонто поки що справа не ясна. Передусім я мусів би підготувати якусь доповідь, а далі треба цілком оклигати. Я все ще маю порадіяційні симптоми, не завжди приємні...

Дійшла до нас вістка, що бідний Влодко постраждав від ще одного удару... Написала мені Леся Копач, що Федак теж хворий! Прийдеться шукати нової друкарні...

Ваш **Ю.**

Едмонтон, 27 листопада 84.

Дорогий Іване Дмитровичу!

Дякую за листа з 8 листопада. Вибач, що з таким запізненням відписую, це тому, що коло мене набралось багато біди: нещастя не ходить само, але з дітками. У травні ц.р. я захворів, перебув на світленні до 14 вересня — і досі не цілком здоровий. А потім, при

**Юрій
Стефаник**

кінці ж вересня, захворіла Оленка знову на хребет. 31 жовтня вона мала операцію, а від трьох тижнів вона дома, хоч усе ще хвора, лежить у ліжку. Споживає пігулки на біль щочотири родини. Тепер їй помалу кращає, але дуже помалу...

Вкладаю копію звернення до наших літераторів у справі 11-го збірника, теж копію листа до Блаженнішого Владики Андрея Метюка з приводу його 60-річчя священства і 25-річчя архиєпископства УГПЦеркви в Канаді. Він вартий того, щоб його привітати...

Не забувайте — Ваші **Олена і Ю.**

УПОКОЇВСЯ ІВАН БОДНАРЧУК

Готуючи до друку чергову вибірку листів бл. п. Юрія Стефаника в п'яту річницю його смерті, ми ніяк не сподівались, що їх не побачить вже у журналі шановний адресат бл. п. Іван Боднарчук.

Іван Дмитрович Боднарчук — відомий український письменник, педагог і культурно-громадський діяч, голова Об'єднання працівників Літератури для дітей і молоді, член багатьох інших установ і організацій — помер несподівано у Торонто 5-го травня 1990 року... Похоронений на цвинтарі св. Володимира в Оквил.

Засмученій Дружині, Родині і всім приятелям Покійного висловлюємо наше глибоке співчуття. Нехай живе вічно пам'ять про Нього, — Редакція.

БЮЛЕТЕНЬ ЮНЕСКО ПРО ТОРОНТСЬКУ КАТЕДРУ

В 20-му числі Інформаційного Бюлетеня Міжнародної Асоціації Студій і Поширення Слов'янських Культур, що появилася в Москві (1989 р.), поміщено 10-тисторінкову статтю, англійською й російською мовами, про Катедру Українознавчих Студій при Торонтському університеті.

Стаття підносить ролі канадців українського походження, які при піддержці державної програми багатокультурності добилися в 1980 році встановлення при Торонтському університеті Катедри Українознавчих Студій.

Особливу увагу приділено діяльності першого керівника катедри, професора Павла Р. Магочого та впливові Катедри й її наукових співпрацівників на міжнародні наукові кола.

Стаття закінчується похвалами для української науки на Заході за її досягнення та підкресленням ролі таких наукових інституцій, як Катедра Українознавчих Студій при Торонтському університеті, для розвитку української науки.

**«Ваші вклади та позички
в чужих фінансових установах
збагачують їх власників
і не дають ніякої користі
українській справі**

**Ваші вклади та позички
в українській кредитовій кооперації
збагачують українську громаду
і допомагають
українській культурі»**

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА СПІЛКА

UKRAINIAN CREDIT UNION LIMITED

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

Користайте з наших фінансових послуг!

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Инж. ЮРІЙ А. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів у Канаді, США, та в інших частинах світу.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

Ірина ДИБКО ФИЛИПЧАК

ТВОРИТЕЛЬКА ЦІННОСТЕЙ

*«Людина прийшла на світ
для творення цінностей.»*

Докія Гуменна

Щоб здійснилися намічені Докією Гуменною цінності у світі нашої літератури «подбало само життя» — (із «Чотири сонця»). Подбало — вигостило долото подій, що своїми несприятливими ударами не розторожили, а різьбили кожну молекулу її душі, окриливали непримиренні з кошмарною дійсністю думи. Думи Докії Гуменної творили цінності, що здається — поки що — ще належно не оцінені. Ось на полиці нашої бібліотеки стоїть рядочком двадцять одна книжка авторки Докії Гуменної. Теми їх — це простір від Трипілля до Нью-Йорку й Альберти. У кожній книжці довідуємося про час «людського життя та кількох епох» — так пояснює Авторка. І всі ті багатогранні шедеври за одне, туземне, життя Докії Гуменної; вона є ще між нами, але наче б поза нашими турботними подіями щодення. Якось ніяково це поняття поіменно назвати, але ж нема куди правди діти: її глибинно-непересічна літературна творчість непомітно призабута...

Взяла я на себе не легке завдання: пригадати літературну творчість Докії Гуменної — творительки цінностей. Адже вже передімною висловлювались про її творчість, ось слова редакторки Лідії Бурачинської, про книжку новель «Внуки столітнього Запорожця»: «Добре, що Авторка це опрацювала. Адже наша дійсність така багата на такі історії, а вони забуваються, пропадають. А так збережуться для дослідника, для читача пізніших часів чи навіть для письменника, що може з них зачерпнути...» А ось і слова признання Івана Смоля: «... Історій багато. Мандрувати з авторкою приємно й корисно, бо її око бачить чимало речей, яких звичайний смертник не запримітить.» У «Дещо про творчість Докії Гуменної» (автор не подав свого імени) читаємо: «Докія Гуменна надає великого значення формі. Тому спостерігаємо у неї таку різноманітність жанрів: повість, новела, оповідання, роман, феєрія, репортаж, нарис, літопис, есей. Дві риси увидатнюються найбільш у творах Докії Гуменної. Перша й найсильніша — це пов'язання з рідною землею. Вона є джерелом надхнення, вона є й змістом шукань письменниці. Друга — це її віра в духове багатство жінки. Шукання свого «я», що його висунула О. Кобилянська, Докія Гуменна поставила на вищий ступінь.

Отже з вище наведеного бачимо, що є вельми велика причина зупинитись над творчістю Гуменної й пригадати. Ось це моє завдання, я не зупинтимусь над її життєписом, він, до речі, мені й не знаний, бо тільки на малесенькому клаптику часу зійшлися наші стежки життя: це в переходовому таборі, в країнах Зальцбурга, в Лексенфельді. Ще

жєврїли рани на тілі землі серед руїн великих міст, заподіяні жорстокою війною, але поля в довкїллі табору вкриті соковитою зеленню, адже було це літо 1945 р. З проби хору поверталася я до свого восьмого бараку, та хтось мене кликав:

— Ірина, почекайте, хочу вам щось сказати. При цих словах підійшла Докія Гуменна і продовжувала: — гарний був Літ-вечір вчєра, Петра Волиняка. Ви добре читали його оповідання, а й Борис Олександрів нічого собі.

— О, пані Гуменна, ваше признання мені — це не абияка шана, — збентежено відповіла я, вдвляючись у її завжди серйозне обличчя.

— Та, що там шана, яка шана. Я сказала те, що думала і все. Що робите зараз, може, ходимо проїдемо, ось там на луці роменчики вже в розцвіті.

Я радо погодилася, адже віддавна її загадковість манила мене, я чітко відчувала непересічність душі Докії Гуменної. Хотіла я зрозуміти, просто отримати її серйозну зовнішність із ніжною увагою до краси природи і з чутливістю у поведінці, у ставленні до людини.

Ми йшли поруч, але погляд Докії Гуменної ширяв над шпильями Альп:

— Гм, гори, які ж вони високі, дивлячись на них з низів наших, а з висот і вони незамітні. А ви, Ірино, любите гори?

— Дуже люблю, я ж кожного року, в час вакацій, побувала в наших Карпатах, прекрасні наші гори.

— Це я й тому почала цю тему, бо мені Олександрів казав, що ви галичанка.

— Так, я львів'янка, чуть не щодня побувала на Замковій горі, біля руїн замку нашого короля Данила.

— Прекрасно, тож розкажіть, Ірино, я дуже хочу і про цю частину нашої землі знати, розкажіть.

І я розказувала, що знала. Докія Гуменна слухала... А згодом Докія Гуменна книгою за книгою почала розказувати, прокладати вдумливими розповідями стежину у те минуле, що час вже давно вспів у свої обійми забуття полонити. Тільки у всецілий полон не попала наша земля. Докія Гуменна вмїла слухати розмов рідної землі, вмїла відчутти віддих глибинних тисячолїть і передати цю істину землі у словах своїх літературних творів.

В одному із своїх численних творів, «Велике Цабе» (покликуючись на дослідника трипільських поселень, Чайльда) Докія Гуменна розказує: «... приковує нашу українську увагу до трипільської культури те, що люди, які заселювали п'ять тисяч років тому Україну — наші предки. Вони живуть в нас самих, вони через безконечний ланцюг поколінь і всупереч також безконечним домїшкам, руїнам, загладам, чужорїзним колонїзаціям та наче б то винищенням дощенту — відроджуються безсмертно в сучасному українцеві, його світовідчужанні, моральній і етичній поведінці, звичаях, традиціях, побуті, мові і політичних ідеалах. Здавалося б, з того, що ми знаємо з писаної історії, вже

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

PHONE: 763-7333

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

**ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ**

повинні б жити на наших землях якісь тюрки, або москвини, або ляхи, — але чорнозем наш усе відроджує нарід, якого ні з ким із цих названих сплутувати не можна.» Який маркантний приклад дійсності, переданої словами Гуменної, у сьогоднішніх діях українського народу. Адже у час появи її книжки такі події — були лише у когось мріях, у когось молитвах... Значить є сила безсмертного відродження...

Цю непоборність і вічноживучість, що впливає із бездонного джерела вірувань пра-предків, це до Христового часу, пояснює письменниця; ці вірування живуть у кожній традиційній події вже сьогоднішнього вияву віри в Бога. Наші предки вірили, що всесвіт і людина це одна цілість, що це закон природи, що: «Це святість і божеськість усього, що спричиняє життя... Святе сонце, свята земля, святий хліб — невід'ємне відчуження і сучасного українця».

В другій книзі, у тому ж циклі теми, в «Благослови Мати» — пояснює Докія Гуменна причину, чому саме тій темі присвячує увагу: «Наша минувшина, повна загадок і таємниць, все дужче і дужче зацікавлює сучасні уми. Все більше нових фактів виринає з-під землі й кидає свою проєкцію на призирані в минулому столітті етнографічні скарби та на живі звичаї сьогоднішнього дня». Далі доказує письменниця, як то в нашому народі, з непам'ятних часів в агрикультурному побуті, події звичаїв наголошують зміст жінки-матері: «Слова мати, земля, божество — рівнозначники». Змістом книги «Благослови Мати», що є есеєм, підкреслює письменниця роллю і значіння жінки-матері-українки і цим пригадує, що у яких умовах не прийшлося би жінці-українці жити, на рідній землі, чи поза межами її, вона духово сполучена з тими чеснотами прапрародички матері. Свідомість того роду прикмет збагачує й вельми зобов'язує... Бо ж так, як «свята земля», родить-прохарчує, так і жінка родить людину і виховує.

В 1968 р. виходить у світ книга, в ній портрет Докії Гуменної, що його виконав письменник Іван Багряний, це «Золотий Плуг». Ой, не даром наз-

вала письменниця той роман золотим плугом, адже це той плуг оре нашу землю рідну, що в своїх надрах заховала золото скитів. Зміст книжки — це події життя молодого студента, останнього курсу київського університету, Миколи Мадія. В нього зацікавлення скитами не без причини, бо ж студент довідується на студіях, що й у скитського князя прізвище Мадей.

В 1971 р. з'являється наступна книга — есеї «Родинний Альбом». Зразу ж у вступному слові пояснює Докія Гуменна: «Мета цього есею — вишукати коріння нашої самобутності, пов'язавши різні досі царини, що в них уже працювалися наші етнографи, фольклористи, мовознавці, археологи, мітологи, історики сивих часів». А далі письменниця звертає увагу читачів на спосіб передавання дуже рідкісного змісту есею: «Цей новий жанр можна б назвати белетристикою на науковому тлі. Ми такого жанру не маємо, а тим часом у різних літературах він плекається з великим успіхом». В «Родинний альбом» вложила письменниця чи не найядернішу призадуму, вводячи читача у світ «вінця творіння». В тому світі проживав тотемізм, що й після тисяч і тисяч років залишив по собі сліди й по сьогодні. Все те, що пронизувало тканину життя людини, не байдуже Докії Гуменній — вона хоче прослідити й поділитись з нами, хоче розкрити родинний альбом людства... «Часто ми розкриваємо родинний альбом і з зацікавленням розглядаємо себе — немовлят, невідомих нам предків... Розкриваю ось і я, людина, родинний альбом, цікаво мені, як то виглядала я, коли мені було років так із мільйон менше».

В 1982 р. чергова повість — «Небесний Змій». Ось, як пояснює свою повість Докія Гуменна: «Повість починається і кінчається в межах одного відтинку прадавньої історії України. Конкретно: кінця третього і початку-середини другого тисячоліття до нашої ери» «... я поставила собі за завдання відтворити обставини того часу за даними, що їх постачає археологія, та розуміти і уявити історичну вагу цього відтинку нашої історії для нащадків — нас, сьогоднішньої й майбутньої України».

Докія Гуменна свідомо, що ця тема чекає грядущих дослідників, але тим часом сама переживає «гостре відчуття, що зустрічалася із якимись безпосередніми предками і оце знайомлюся з ними через шість тисяч років». Таким чином слідує дальша тяглість теми у книзі «Минуле пливе в прийдешнє» — розповідь про Трипілля. Письменниця знає — відчуває, щò всі доцінюють потребу тих далекосяжних у минуле тем, якими чи не вперше, саме вона хоче нас познайомити та збагатити розумінням наших корінних вартостей. Ось цю потребу знання нашої минувшини, Гуменна пояснює прикладом, як то інші народи ставляться до цього питання: «Он жиди велично починають свій родовід від Авраама і пишаються, що вони така старовинна нація, мають свою довгу історію». Події, описані в книзі «Минуле пливе в прийдешнє» сягають далеко дальше поза час Авраама. А хто з нас невдоволений, що завдяки науковим книжкам пізнав грецьку мітологію, а вона — пояснює Гуменна — «також витвір часу пізнішого за Трипілля, з бронзової доби. З пошаною вимовляється «Рігвена», збірник гіндуських гімнів, як найдавніший вияв людської думки — а це також витвір часів пізніших за Трипілля і тягне він соки з Трипілля. А вже трипільці на терені України існували в той самий час, як в Єгипті будували перші піраміди». Незаперечним явищем є те, що в державах заходу, добірні досліджують не тільки своє минуле але й Сумерії, Єгипту, Трипілля (в «Нашонал джеографік» чимало уваги було присвячено розположенні й будові села трипільців) тільки у нас помітна байдужість, яка напевно є явищем поневолення, що й засіває у нас, колись гордих і славних, меншевартисть... Саме тому, ці теми літературної творчости Докії Гуменної заслуговують на особливу увагу, а за її вклад праці у них — подяку!

Та це лише одна з численних і багатогранних сторінок літературної творчости Докії Гуменної. На зміст її інших творів брала теми з тої дійсности, учасником і свідком якої була сама. Невідрадна була ця дійсність під займанщиною, чи не найжорстокішою, і червоною, і чорною, в час сорокових років. Заговорила ця кошмарна дійсність її народу в чотирьох томах «Діти чумацького шляху». Описала Докія Гуменна як потворний режим знищив голодом близько десять мільйонів українського народу! Ось на одній із сторінок четвертого тому: «По лісі, крім великих сенаторіїв були розкидані окремі вілли. І щораз коло тих вілл бродили голодні, обдерті селяни. [...] «Вела жінка одну дитину за руку, другу ж тримала на руках. Постукала в двері одної такої вілли. Звідти вийшов військовий, якийсь вищий чин і злобно крикнув: — Чево нада? — Може у вас є хоч кусник хліба? Для дитини... — Вон атсюдава! Бридяга! Воровать тут ходіте! Шляєтесь тут без канца, атбоя от вас нет!»

Жінка злякано почала відступати, а вищий чин її відштовхував кулаками, щоб вона швидше йшла «вон». Представила перед очі читачам дійсність Докія Гуменна без прикрас висловів, назвала дійс-

ність поіменно. Передає устами селянина докір тим, що їм пощастило ділити життя привладних: «А ви пішли б краще в ось оце село та помогли ховати людей, бо нема кому». Далі в розпуці, той же селянин каже: «Замість отут спацірувати, пішли б копати братську могилу, бо вже нема кому в селі, вчора собаки розграбали ту, що була мілко викопана». В кінці четвертого тому — пророчі слова, устами діевої особи, говорить Гуменна: «Я знаю Україна переживає великі зрушення, я розумію, що, як і у всіх економічно розвинених країнах світу, в ній мусять бути і революційні злами, і перебудови, й нові відносини, — але так брутально усе з коренем ламати?... Та нічого, Україна все те перебуде...»

Так, я вірю, що перебуде і відродиться, і в Києві згадає Докію Гуменну «не злим тихим словом»...

Не скінчилися події, які стрічала і вкладала у свою творчість Докія Гуменна. Виростало нове покоління на землі, що «насичена потом і кровю моїх дідів та прадідів», зміст трагедій українського народу далі говорить голосом розпуки в книзі, що передає жорстоку дійсність під гітлерівською займанщиною: «Хрещатий Яр». Над змістом «Хрещатий Яр», що передає події 1941-43 роки, слід зупинитись з особливою увагою, за словами Т. Шевченка, читати «від титли до титли», бо, знова взявши за приклад інші народи (яким також доля жорстокої війни не щадила трагічних страждань), приглянувшись їм, бачимо, що не обмежуються вони до одної чи кількох романів-хронік для опису трагедії, а запрягають усі спроможності у літературі й по всіх доступних каналах телебачення й преси пригадують ліхоліття. А ми? Дуже часто наші мільйонні жертви, з покорою вкладаємо у спільний знаменник Голгофи... Тільки де-не-де появляється книжка така, як «Хрещатий Яр», що видана 1956 р.

(Закінчення в наступному числі)

«БОРОТЬБА З РАСИЗМОМ — ЦЕ ДУЖЕ ВАЖЛИВА СПРАВА»

(Канадська Сцена) — У своїй промові у Міжнародний День за знищення расової дискримінації Державний Секретар Джерри Вінер сказав, що расизм пустив глибоке коріння в суспільстві.

«Дехто твердить, що підвищення усвідомлення публікою расової дискримінації підвищує також і напруження в цьому питанні», — сказав міністер перед багатокультурною, багаторасовою аудиторією Торонта. — «Вони кажуть, що якби політики, голови громад та інші не говорили стільки про расову дискримінацію, ця проблема не була б такою гострою... Я знаю, що багатьом канадцам не подобається чути її обговорення у висловах, які я та інші вживаємо. Але мова расизму є ще гірша і її не можна підсолодити! Вона є диявольською по своїй натурі і впливові, вона може зруйнувати і перевернути всі ті основні цінності, на яких побудоване будь-яке вільне суспільство. Расизм калічить людські життя і душі, як будь-яка війна».

«НЕВЖЕ МОЖНА НЕ ЗНАТИ?»

(Володимир Винниченко і його жаль до еміграції)

Цього року Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП) та газета «Українські вісті», з якими близько пов'язане життя і творчість Ів. Багряного, відзначають 45-річчя. Нижче друкуємо лист Володимира Винниченка до Петра Шинкаря, одного з організаторів УРДП, який брав активну участь у розробці організаційних основ УРДП. Цей лист є відповіддю на лист П. Шинкаря та статтю В. Кравчука (С. Підгайного — Ред.) «Де корінь наших розходжень?» (про розходження з групою Ів. Майстренка) поміщеною в першій числі офіційного органу УРДП «Наші позиції», 1948 р. В. Кравчук знав про великий вклад Вол. Винниченка у роки Визвольної Боротьби, але рівночасно й знав неприхильне наставлення еміграції до нього, й тому щоб не наклепати подвійної критики на УРДП, яка й так мала не мало недругів, оминув прізвище Винниченка.

УРДП, її діячі та «Українські вісті» впродовж всіх років, аж до смерті В. Винниченка, були в добрих відносинах, його статті друкувались в газеті, видавництво «Українські вісті» видало три його книжки: «Нова заповідь», «Бабусин подарунок і Хведько Халамидник» та «Слово за тобою Сталіне», а «Укр. Прометей» видав «Соняшну машину». Володимир Винниченко увесь час переписувався з Ів. Багряним і робив великі старання, щоб знайти особу, яка переклала б його «Сад Гетсиманський», а видавництво в Франції щоб її видало.

В Першу світову війну Володимир Винниченко був вже відомий як новеліст, драматург, філософ, публіцист та громадсько-політичний діяч. В 1902 році його ім'я ствало відоме за його натуралістичні оповідання. З великою радістю й прихильністю про його творчість писали Леся Українка та Іван Франко. В 1917 році, в час революції, Вол. Винниченко очолював Українську соціал-демократичну партію, одну з найвпливовіших тоді. Від неї був вибраний членом Української Центральної Ради. Він був головою Генерального Секретаріату (Уряду) і секретарем внутрішніх справ України, був активним учасником всіх українських військових, селянських і робітничих з'їздів, був автором всіх чотирьох універсалів, бо належав до всіх комісій, що опрацьовували ці історичні документи української держави. **Перший Універсал був проголошений 23 червня 1917 року (всі три універсали були проголошені 1917 року, а четвертий в 1918 р.) і головне в нім було те, що українці відважно сказали: «Од нині самі будемо творити наше життя».**

Другий Універсал затвердив уряд Української Центральної Ради, а Третій Універсал оповіщав створення Української Народньої Республіки. Цей універсал проголосив демократичні принципи: свобода слова, друку, релігії, зборів, союзів, страйків, недоторканість особи, мови, справедливу судову систему, скасував кару смерті, видав амністію, завів 8-годинний день праці, дав робітникам і урядові спільну контролью промислів і місцеве самоуправування. **Четвертий Універсал проголошував: «Од нині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною Державою Українського Народу».**

Володимир Винниченко був творцем і першим головою Директорії Української Народньої Республіки, яка скликала Трудовий Конгрес — законодавчий орган, до

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE

**2378 BLOOR STREET W.
TORONTO, ONT., M6S 1P4
Телефон: 766-4511**

ГОВОРИМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

● 2295 Bloor St. W. ● Roncesvalles Ave.
1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
TORONTO, ONT.

**arka
shoes**

- Великий вибір вигідного і модного взуття
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відгисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPAEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

M - C D A I R Y

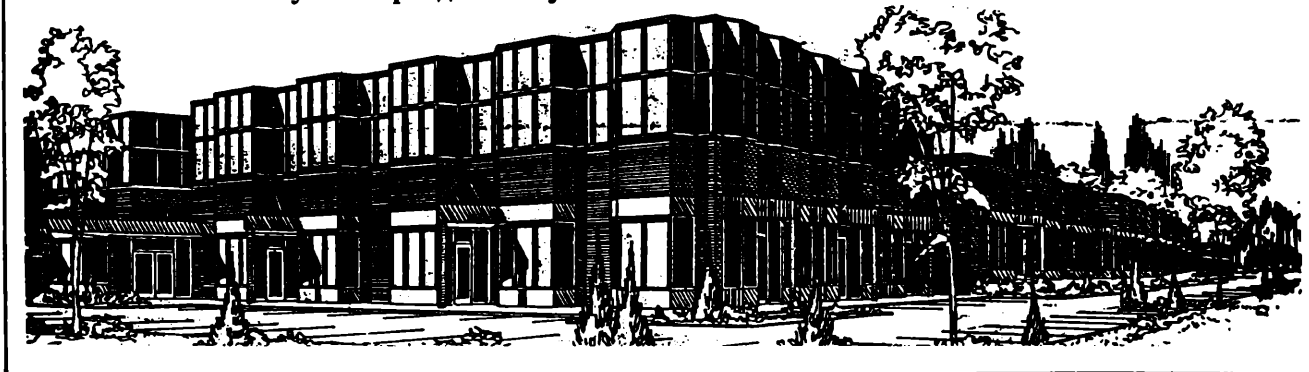
- ЙОГУРТ 212 Mavety Street
- ГУСЛЯНКА TORONTO, ONTARIO
- БІЛИЙ СИР Tel: 766-6711
- СМЕТАНА

**У С Е С М А Ч Н Е,
Д О Б Р О Я К І С Н Е!**

“PROMBANK” INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

якого належали депутати селян, робітників та трудової інтелігенції. Трудовий Конгрес затвердив, а Винниченко підписав 22 січня 1919 року акт злуки всіх українських земель в єдину соборну незалежну українську державу та видав закон про свято соборности та державности.

Щоб Україна стала самостійною й соборною державою в ті тяжкі роки війни з більшовиками, денікінцями, десантами альянтів, які не хотіли бачити Україну окремою державою, Володимир Винниченко був згідний іти на різні компроміси та уступки. З любови до України, до свого народу, він часто різко міняв свої пляни, а свої погляди пристосував до нових обставин. За свою, як дехто казав, «нестійкість», він утратив свою популярність між українцями, за межами України.

Помер Володимир Винниченко 1951 року в Франції в своєму Закуткові в селі Мужен, що поблизу міста Канн, недалеко від Середземного моря. Вся його спадщина, архіви передала 1958 року Українській Вільній Академії Наук в США.

З політичним потеплінням в Україні, твори Володимира Винниченка почали друкувати там одними з перших, що були досі заборонені.

Олексій Коновал

До добродія П. Шинкаря в Гісені

*Мужен, Франція
29 вересня 1948 р.*

Вельмишановний Колего!

Велике і щире спасибі Вам за Вашого хорошого листа. Але, на жаль, я не маю достатніх даних для того, щоб проінняти деякими тезами його. Важніша з них є та, що ніби моя праця для еміграції є потрібна. Я розумію Вас, як і ще кількох окремих членів тої еміграції. Ви ставитесь до мене, до моєї минулої діяльності прихильно, вона вам і тим особам дала щось корисне. Вам нема за що ставитись до мене не прихильно. Можливо, що на Україні є (чи краще, може були?) люди, які так само мали щось добре для себе від моєї праці. Вони так само не мали і не мають підстав бути до мене ворожими. Але на еміграції інший стан речей. Є дві категорії їх. Одна категорія складається з людей, які мене знають, так чи інакше стикалися зо мною в минулому, це — переважно так звана стара еміграція. Друга категорія це люди, які

мене майже зовсім не знають, та навіть імени мого ніколи не чули. І ця категорія силою обставин, є під керівництвом і впливом першої категорії. А перша є цілком виразно вороже настроєна проти мене. І ворожість та є до певної міри натуральна: мої соціально-політичні позиції, а таксамо моя мораль життєва, яка грає немалу роллю в відносинах людей, дуже відмінні від їхніх. Я не буду тут викладати Вам цю відмінність, коли б Вас цікавило це питання, то Ви могли б мати інформації з моїх деяких політичних праць — «Відродження нації», «Перед новим етапом», «Подорож на Україну» і т.д. Але цих праць Ви ніде не зможете знайти, ні більшовицька влада, ні влада еміграційних «статутів» (як Ви пишете) не дозволила і не дозволить їх видати. Скажу коротко, як і казав уже в своїй брошурі «Розлад і погодження»: я є прихильник всебічного визволення нашої нації, а мої противники тільки одностороннього визволення. Я не знаю як ставитесь велика маса нової еміграції до цих двох позицій, ніяких виявів її ставлення я не бачив досі та мабуть і не побачу. Є вияви тільки керівних елементів першої категорії, старих емігрантів. А про ці вияви Вам із моїх статтів в «Українських вістях» та з брошури «Розлад і погодження» повинно бути відомо. Після появи цих моїх речей ніякої зміни в ставленні до мене еміграції не сталося. Можливо, що деякі члени її, які досі не знали правильних інформацій про мене, здивувались, може які засміялись, може деякі звернулись до своїх керівників і дістали належні пояснення й заспокоїлись на старих позиціях. Але величезна маса, яка була байдужа, так вона є і тепер. Та й натурально: люди на стільки обтяжені і замучені своїми труднощами, що їм не до якихось там «непорозумінь» з якимось там письменником. Ви пишете: «Ви не тільки корисним є, а необхідним». Це є зворушливий вияв Вашої симпатії до моєї особи, але це ніяк не відповідає дійсності. Крім Вас та ще якоїсь кількості окремих осіб, ніхто з еміграції не виявив уваги до моїх заяв. Та більше: ось я вичитав у журналі УРДП «Наші позиції», офіційному органі цієї партії, характерне місце для мого випадку: «Наша генеза-українська революція, що була генезою для всіх концепцій Хвильового і тих хоробрих, що боролись за велику ідею української незалежності... І саме тому Грушевський і Пет-

люра, Хвильовий і Курбас, Волобуєв і Зеров, Юрій Липа і Іван Мітрінга, як і цілий розстріляний український ренесанс є нашими попередниками і творцями... Мого імені не згадано. Невже його не пам'ятають керівники УРДП? А здається багатьом людям це пам'ятається, що я був ініціатором і автором тих універсалів, та тих постанов Трудового Конгресу, які в цій книжці називаються «скрижалями української революції». Ні Петлюра, ні Грушевський до постанов Трудового Конгресу (та до авторства Універсалів) не мали безпосереднього відношення не кажучи про всіх тих, яких перераховано далі), тим паче до організації революції проти гетьмана, яка була переведена мною майже персонально, всупереч опорів моєї партії (соціал-демократичної). Невже так давно це було, що нова молода партія, яка базує своє існування на підставах минулого, так мало знайома з ним? Невже можна серйозним політиком, які ведуть свою генезу від певних початків, бути так мало поінформованими про ці самі початки? Невже можна не знати хто вів провід у Центральній Раді, чия думка була провідною в дебатах, чиї резолюції приймалися і виливались у «Універсалах»? Невже можна не знати хто складав програму і тактику Другої української революції (проти гетьмана), хто скликав Трудовий Конгрес, хто намічав резолюції його? Я не припускаю такої непоінформованості. А коли так, то як пояснити цей маленький факт, що мого імені партією революційної демократії не згадується ніде, ніяк? Викинено з нації? Так само як це ставилось у програмах моїх політичних противників однобічників? За що? За оті самі «скрижалі революції»? Я не з амбіції, не з якихось особистих мотивів пишу про це, пишу без гіркоти чи образи, швидше з усміхом, пишу просто для того, щоб показати Вам, що Ваш добрий намір переконати мене в тому, що для Вас є бажане не відповідає тому, що існує в дійсності. Розуміється керівники УРДП, які писали ці керівні статті в «Наших позиціях» прекрасно ознайомлені з фактами нашої революції. Отже коли вони мого імені як учасника тої революції нарівні з іншими не згадали, то тут, очевидно, повинна бути якась інша причина. Яка? Очевидно, та сама, яка двадцять вісім років робила свою дію в еміграції, причина, яка лежить в якихось глибших ґрунтах.

Так «Українські вісті» надрукували мого листа («Голос Винниченка»). Спасибі їм щире. Це доводить, що ця газета є демократична, що вона, друкувавши статті проти мене, дала мені змогу сказати слово. Але з цього не випливає, що для неї моя участь у політичній роботі еміграції потрібна. Не кажу вже «необхідна». Та от іще доказ. Я тількищо одержав ч. 77 «Українських вістей» в якому є нотатка про брошуру «Розлад і погодження» та «Красу і силу». В ній говориться тільки як про літератора і словом не згадується про мою політичну діяльність. Знов таки наведе цей приклад маленький факт як ілюстрація до свого висновку, який Ви просите мене «взяти назад». Коли б він сам «узаявся назад», я був би щиро радий. Але я не думаю, що це можливе. Так само як не є можливе, щоб людина, яка сидить у тюрмі, могла брати участь у діяльності людей, які засадили її туди. Може, як складуться обставини на Україні так, що визнають мене з тюрми, тоді, розуміється я візьму участь

LOT
 пропонує єдине
 безпосереднє сполучення
 Монреал — Варшава. Відліт
 з Мірабел у вівторки і п'ятниці.
 Пропонуємо також сполучення
 до Риму, Банкоку. Делі і до
 більшості європейських
 столиць. Сердечно
 запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
 в Монреалі: (514) 844-2674
 в Торонто: (416) 364-2035

POLISH AIRLINES

1000 Sherbrooke St. West
 Suite 2220
 Montreal, Que. H3A 3G4
 Phone Montreal (514) 844-2674 Toronto (416) 364-2035

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

УВАГА ВАЖЛИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ!

Фірма „Українська Книга“ в Торонто і „Внешпосилторг“ із Радянського Союзу підписали договір про висилання повнооплачених посилок — подарунків від індивідуальних канадців та організацій своїм рідним і друзям, проживаючим в СРСР.

Українська громадо! Всі митні, поштові та інші оплати можна заплатити канадськими долярами без додаткових оплат тих, хто їх отримує.

„Українська книга“ має філіали у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері, Монтреалі.

**Українська книга,
 962 Блур стріт, захід,
 Торонто, Онтаріо. М6Н 1Л6.
 Телефон — (416) 534-7551.**

**Ukrainska Knyha,
 962 Bloor Street West,
 Toronto, Ontario. M6N 1L6.**

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

у праці й боротьбі великого колективу. А тепер... мушу сидіти в своєму ізоляторі й час від часу, як я вже казав, посилати на волю моїм друзям записочки. Зрештою, коли весь наш колектив сидить в тюрмі, то якось легше «сидиться» поодиноким членам його (хоч і в іншій тюрмі).

Та не тільки в галузі політичного життя мене «виреслено з нації» керівниками старої еміграції, але й з літературної. Я не кажу вже що двадцять вісім років не дозволяння мені видавати що небудь, про створення мені таких умов, у яких я не мав змоги не то що видавати, а навіть писати, бо мусів заробляти не літературною працею на прожиття. Я кажу про видавання й поширення навіть тепер, після видання моєї брошури, моїх писань. Та оту брошуру, — пишуть мені видавці, її, — майже не можливо поширювати, бо кольпортажні органи еміграції (навіть соціалістичні) відмовились взяти її для поширення, як «шкідливу». Можна сказати, ну це річ політична. А всякі політичні речі в «демократії», коли вони не відповідають поглядам чи інтересам панівної частини її, треба забороняти. Нехай так. Нехай в українській еміграції є та сама «народна демократія» що в СРСР. Нехай як політичного робітника вона ця певна частина мене «забороняє», але як літератора, письменника вона, кажуть добрі люди, не заперече. Але я і на це маю усміх дійсності. Недавно було зроблено анкету серед читачів емігрантів: яких письменників вони вважають за цінних. Відповідь виявила, що знайшлось багато цінних письменників, за одні прізвища було подано більше голосів, за інші менше. Але мого імені, так само як і в статті УРДП про початки генези революційної демократії, не було ні одним читачем згадано, ні одного голосу за яку небудь цінність як письменника не було подано. А тих голосів було, здається, більше сотні. В чому ж тут річ? Невже серед такої кількості читачів не знайшлось ні одного, який би оцінив мене як третього сорту письменника? Чи ніхто з тих читачів не читав нічого з моїх писань? Я стараючись чим небудь пояснити це цікаве явище, думаю: чи не діють і тут ті самі закони «народної демократії», які на Україні за читання моїх писань засилали людей на каторгу? Чи не є і тут той самий страх, який не дозволяє згадувати мого імені? І це ж діється під «владою» не МВД, а немов би УНР, під «владою» людей, які так обурюються за насильство над свободою слова в СРСР. Отже цей факт, на жаль, говорить мені більше ніж Ваш і інших моїх прихильників листи. Та й ще більше: люди в еміграції, очевидно, живуть під таким терором, що не сміють прилюдно виявити своїх думок і поглядів. До мене пишуть люди різні листи. Я одержав раз одного листа який, на мою думку, міг би бути корисним для еміграції, коли б його оголосити. Я запропонував авторові дати його до друку в газету. Він злякано відмовився. І я собі тепер з усміхом думаю: а що коли б я запропонував багатьом моїм кореспондентам видати їхні листи в «білій книзі», як цікаві і корисні документи, чи дали б вони мені свою згоду? Вони, ці листи, може, виявили б такі риси однобічної течії, так опукло їх показали б емігрантському загалові, що від цього, може, була б користь, а надто в майбутньому. Але чи згодились би автори навіть без підписів на оголошення їхніх листів? Отже я думаю, що мій висновок таки є правиль-

ний: не тільки керівникам еміграції, але й масовим емігрантам моя праця не потрібна. А тому не треба робити собі ілюзій і не вводити в ілюзії інших доброзичливих до мене людей. Ви пишете «Ваші статті до «Укр. вістей» будуть радо вміщені». Ні, Колего, не всі будуть вміщені, а тільки ті, які сходяться з поглядами «У.В.». Правда, Ви можете сказати: але ж у «У.В.» є орган УРДП, а ця організація стоїть на засадах революційної демократії, а ви ж є автор «скрижалів» її, отже, коли Ви стоїте на тих самих позиціях, що стояв Трудовий Конгрес та Центральна Рада в чотирьох своїх Універсалах, то немає підстав для розходжень. Так каже логіка. Але, на жаль, дійсність не завжди підтверджує логічні голі висновки. Так, я стояв і стою на позиціях Універсалів та постанов Трудового Конгресу. Керівники української еміграції кажуть, що й вони стоять на позиціях. Логіка каже, що розходжень в неї зо мною не повинно бути. А тим часом мене за моє «стояння» на позиціях Трудового Конесу керівниками української еміграції виключено з нації, засаджено в ізолятор. Отже в мене виникає питання: як саме стоїть УРДП на позиціях Трудового Конгресу: як я, чи як керівники української еміграції? Коли так, як стоять оті керівники, то очевидно у неї повинно бути таке саме ставлення до мене як і у них. А що це так, то за це промовляє оте згадане мною замовчування мого імені серед попередників цієї організації. А звідціль той висновок, що я його зробив: не всі мої статті будуть друкуватись на сторінках органу УРДП, а тільки ті, які будуть в унісон з поглядами тієї партії. Іншими словами: я повинен змінити всі свої погляди і розуміння тих самих універсалів та постанов Трудового Конгресу і стати на позиції тих людей, які порушували і порушують принципи і дух тих «скрижалів української революції». Чи це — можливе? Ви питаєте чи я маю довір'я до Ів. Багрянного. Щиро кажу: я можу мати довір'я чи недовір'я тільки до того, що я знаю. Я знаю Ів. Багрянного як талановитого письменника, як щирого патріота, як палкого противника більшовизму. Це знання моє базоване на певних реальних фактах. Але чи Ів. Багрянний може бути послідовним й у слові, і ділі, чи визнає він за необхідне погоджувати свої теоретичні принципи зі своїми ділами, чи він послідовний до кінця, на це я ніяких даних не маю і тому не можу сказати, чи я маю довір'я в цій галузі до нього чи ні. Те саме можу сказати про інших провідирів УРДП. Мені хотілось би знати, як саме розуміють керівники УРДП принципи і постанови Трудового Конгресу, але чи можна це знати? А поки я цього не знаю, поки я маю тільки ті факти, які виявляють певне ставлення до мене проводу цієї партії, то я гадаю, що, не выяснивши ставлення проводу УРДП до постанов Трудового Конгресу, до принципів революційної демократії, було б зайвим витрачати час і сил на писання статей до «Українських вістей». Не ховаю, я хотів би забрати слово в багатьох питаннях, що торкаються національних справ, а так само зокрема питання про позиції УРДП. Але повторюю, не маю певности, що мої статті будуть надруковані...»

З правдивою, дружньою пошаною,

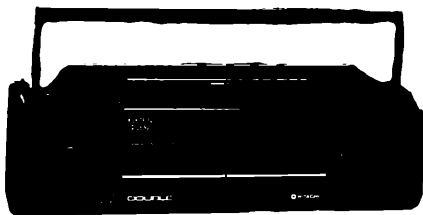
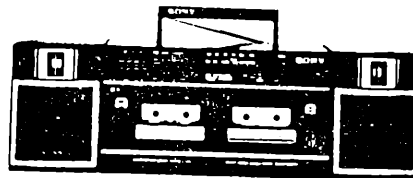
Володимир Винниченко

SONA

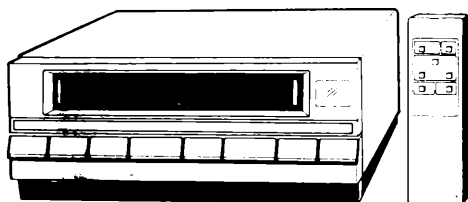
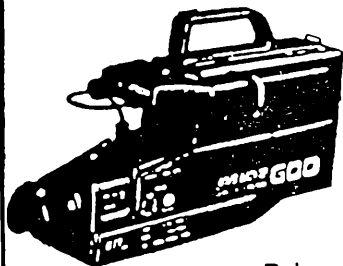
HI

FI

УСЕ НА УКРАЇНУ

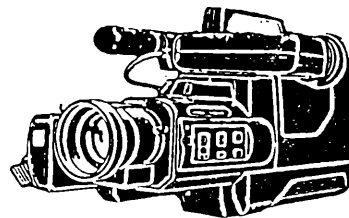
HITACHI TRK-W330**SONY** CFS-W365

Великий вибір відеомагнітофонів (VCR),
телевізорів, стереосистем, багатохвильових
радіоприймачів (з діапазонами довгих, середніх і
коротких хвиль ФМ і АМ), стереомагнітофонів і
іншої звуко- і відеоапаратури.

ORSON OV-9000**HITACHI** VT-727**HITACHI**
VM-3280

НАПРУГА 110-220 вольт
ЧАСТОТА 50-60 герц.

ТЕЛЕВІЗІЙНА АПАРАТУРА
ВПОВНІ ВІДПОВІДАЄ ПРИЙНЯТІЙ НА
УКРАЇНІ СИСТЕМІ SECAM

NATIONAL PANASONIC
NV-M7EN

Всі товари — продукції відомих світових фірм — SONY, JVC, AKAI,
AIWA, NATIONAL, PANASONIC, SHARP, HITACHI, TOSHIBA,
SANYO, SANSUI і PHILIPS

МИ ПРИСТОСОВУЄМО СОВЕТСЬКІ ВІДЕОКАСЕТИ НА КАНАДСЬКУ СИСТЕМУ

SONA

HI

FI

1520 STEELES AVE. W.
(AT DUFFERIN)
(416) 738-9955

232 RIDEAU STREET,
OTTAWA, ONT.
(613) 238-7090

ВІН ЛЮБИВ ЗЕМЛЮ І ЇЇ КРАСУ

*Пам'яті світлого сина Волині
— інж. Федора Онуфрійчука*

Про Федора Онуфрійчука, що помер 1-го травня 1989, у Вінніпезі, не знайдете багато вісток з його життєпису. В замітках до його книг, по кільканадцять рядків та в короткому з'ясуванні його постаті у «Довіднику» д-ра М. Марунчака подані лише найосновніші дати з його життя. Вони такі:

Потомок козацького (по батькові) і боярського (по матері) родів, Федір Онуфрійчук побачив світ 17 лютого 1908 р. в Дубечному на Волині. В Рівному закінчив середню, в Люблині високу освіту, що її доповнював потім ще студіями в Українському Технічно-господарському Інституті в Регензбурзі. Садовод, інженер-агроном, асистент-професор, дослідник та лаборант-експериментатор Ботанічного Інституту у Франкфурті (Німеччина), дипломант Високої Школи Паркового Мистецтва в Дес Моінс (США) та член Італійської Академії Прикладного Мистецтва, — з такими формальними документами і відзначеннями пройшов Федір Онуфрійчук шляхи твердого життя і праці від рідної Волині через Німеччину й Італію до Канади, де від 1959 р. працював парковим архітектором у Йорктоні, Саск., та лектором біології й генетики в Колегії св. Андрея у Вінніпезі.

Вроджене глибоке відчуження краси, зокрема краси природи, виявилось у Ф. Онуфрійчука ще в окремий спосіб: він став писати оповідання та записувати свої помічення і досліди, а любов до всього рідного пробудила в ньому колекторський змисл, що й оформив згодом справжній високоякісний хатній музей з творами видатних мистців та зразками старовинного побуту й середньовічної зброї. Добре й культурно виданий довідник цього музею, з кольоровими ілюстраціями, може бути доказом як Ф. Онуфрійчук любив цю ділянку.

Але мене зацікавила уже після смерті Ф. Онуфрійчука його письменницька спадщина. У згадках про нього повторялася цифра 22 книжки пера Покійного, у мене було 13 його книжок з автографом мені, — хотілося конче зробити повну листу його публікацій. Довелося трохи потрудитись, але такий список таки я зробив — і це буде, мабуть, бібліографія без решти його книжкових видань, — зрештою майже виключно виданих власними коштами, багатих на цікаві й рідкісні ілюстрації.

У своїй специфіці, — в ботаніці та рослинознавстві, — Федір Онуфрійчук оригінальний дослідник, а його книжка «Світ рослин у творах Т. Шевченка (Вінніпег 1961, 52 сторінки, накладом автора) є чи не єдиною такою студією в нашому шевченкознавстві. А втім з 22-ох книжок нашого автора 10 присвячені основному його фахові, тобто рослинознавстві, і перша з них була надрукована ще в 1925 році, коли авторові було 19 літ. П'ять чергових праць Покійного — це його поклін Українській Православній Церкві, якої він був вірним і відданим сином, ще чотири — англійською мовою і дві — особистого характеру. Ми віднотуємо їх так:

1. Поступове садівництво. (на обкладинці «Загальна історія головних хліборобських рослин»),

Федір Онуфрійчук

Луцьк, 1925 (Про цю книжку відомо тільки з інших джерел).

2. Атлас малюнків до «Денрології». проф. д-ра Б. Іваницького. Франкфурт, 1947. (Теж відомий тільки з інших джерел).

3. Складні життя рослин. Вінніпег, 1955. Накладом Української Торговлі, стр. 64, ілюстрації.

4. Квіти. Вінніпег, 1956. Видавнича Спілка «Три-зуб», 104 стор., ілюстрації.

5. Хатні рослини. Вінніпег, 1957, 48 стр. Накладом автора, ілюстрації.

6. Світ рослин у творах Т. Шевченка. Йорктон, (Накладом автора), 52 стр., обкладинка Л. Молодожанина.

7. Душа й рослини в давніх релігіях. Йорктон, 1966. Накладом Анни Есипенко, 64 стр., на обкладинці «Прометей» Л. Молодожанина (Фрагмент з Пам'ятника у Вашингтоні), ілюстрації.

8. Флора у Святому Письмі. Йорктон, 1967, (Накладом автора), 64 стр., обкладинка з ілюстрацією.

9. Харчеві рослини — друзі людей. Йорктон, 1975, (Збірним накладом), 64 стр., обкладинка з кольоровою ілюстрацією.

10. Загальна історія найголовніших хлібних рослин. Йорктон, 1972, (Збірним накладом), 49 стр., на обкладинці кол. картина П. Холодного (мол) «Жнива в Україні».

Після цих наукових книжок віднотуємо ще такі публікації Ф. Онуфрійчука:

11. 35-ліття Української Гр.-Православної Громади в Йорктоні в служінні Богові й народові. Вінніпег, 1960, (Накладом Громади), 136 стр., ілюстрації.

12. Книгозбірня Митрополита Іларіона. Вінніпег, 1963, (Накладом громадським) 28 стр., ілюстрації.

13. Історія 60-ліття Українського Православного Собору Св. Покрови у Вінніпезі. Вінніпег, 1985, Збірне видання, 200 сторінок, обкладинка Л. Молодожанина, кольорові і чорні ілюстрації.

14. Митрополит Андрей в служінні Богові, Українській Православній Церкві і нашому Народові. Вінніпег, 1983, 200 сторінок, Обкладинка з кольоровим портретом митр. Андрея, ілюстрації.

15. За православну козацьку Україну. Вінніпег, 1987, (Накладом автора), 60 сторінок, обкладинка автора, ілюстрації.

Цих п'ять публікацій Ф. Онуфрійчука обмежені своїм засягом та тематикою до середовища Української Православної Церкви в Канаді.

Ф. Онуфрійчук зійшов з ними з позицій науковця-дослідника більшого формату до ролі літописця, до того ж емоціонального. Українська наука була б скористалася більше, якби він був присвятив час і зусилля тематиці, з якої починав свою науково-публіцистичну діяльність.

До нашого реєстру українських видань пера Ф. Онуфрійчука доходять ще три: одне літературного і два — більш особистого характеру. Літературне, що й показує письменницький талант Федора, це:

16. Оповідання. Йорктон, 1964, накладом автора, 16 сторінок, з портретом Матері Ф.— Онуфрійчука на обкладинці, а особисті — це

17. Музейна збірка українських народних скарбів. Йорктон, 1981, (Накладом автора), 56 сторінок з кольоровими ілюстраціями та такою ж іконою Пречистої на обкладинці, все зі збірок Ф. Онуфрійчука. Це останнє видання може найцікавіше для біографії Покійного: Це справді найінтимніше з його небуденної особовості, що він носив і беріг у душі та в серці і що ще раз показує, як любив він Україну і свій український народ. На чужині, в далекому від своєї дорогої Волині канадському місті Йорктоні, Ф. Онуфрійчук намагався, не жаліючи зусиль та коштів, зберегти те найдорожче з рідної старовини та культури, що знайшлося в орбіті його зацікавлень, — і з того згодом виросла багата та цінна збірка, якій може завидувати кожний наш музей у вільному світі. Цією своєю збіркою Покійний дорожив так, як і найдорожчими та найближчими з рідних: Дружиною Людмилою та сином Романом. Таке ж особисте:

18. Бібліографічна збірка видань автора Ф. Онуфрійчука. Вінніпег, 1988, Накладом автора, стр. 34.

До творчої спадщини Ф. Онуфрійчука належать ще й чотири англомовні видання його пера:

19. The Production of Speltoid Mutants in Spring Wheat by X-irradiation. Winnipeg, 1953.

20. Landscaping for Modern Living in Prairie Provinces. Yorkton, 1965, P. 96, illustrated.

21. The History of R. M. of Sliding Hills, Micado, Sask. Yorkton, 1968, P. 112, illustrated.

22. The Father and His Child. Yorkton, 1967.

Вже самі заголовки публікацій Ф. Онуфрійчука кажуть, яка їх тематика. Перша з них — чисто наукового характеру, друга — це наче підручник ландшафтної архітектури, фахівцем і знавцем якої був наш автор, в третій Ф. Онуфрійчук глибоко розглянув та закріпив у друкові й ілюстрації піонерську працю сільської округи Мікадо у Саскачевані, що стала — не зважаючи на свою японську назву — одним зі зразкових українських поселень на Заході Канади. Книжка ілюстрована цікавими ілюстраціями з життя та побуту цих наших піонерів, аж дивно, як їх стільки Федір зміг роздобути. І нарешті четверта англомовна книжка нашого автора — це оповідання, якого, на жаль, не змогли ми бачити.

Коли смерть забрала св.п. Федора Онуфрійчука з вінніпезької української громади та близького йому волинського товариства, Вінніпег і волинські організації відчували втрату його так боляче, як відчували її найближчі, — дружина Людмила, та дорогий його серцю син Роман. Їм не забути чоловіка і батька, а українській спільноті і українській науці зокрема не дозволить забути ніколи Федора Онуфрійчука реєстр книжок, писаний умом і серцем цього небуденного сина Волині.

Анатоль Курдидик

КНИГА — МЕМОРІЯЛ СВІТОВОЇ ЛІГИ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ

Появилось з друку документальне видання Світової Ліги Українських Політичних В'язнів, присвячене подіям Другої світової війни в Україні і вшануванню мільйонних жертв українського народу, які впали в боротьбі з нацистською Німеччиною.

У 80-их роках, коли на українську діаспору пішов наступ КГБ та деяких жидівських кіл, звинувачуючи вихідців з України в часі Другої світової війни в злочинстві супроти людства, українські політичні в'язні німецьких тюрем і концтаборів скликали Конгрес українських політичних в'язнів, який засудив цю українофобну атаку. Учасники конгресу в Торонто 1985 р. (біля трста осіб з різних континентів) доручили новообраній управі підготувати до друку документальний збірник про події Другої світової війни в Україні, який мав дати вірний образ змагань українського народу в боротьбі з німецьким нацизмом.

Головна Управа Світової Ліги Українських Політичних В'язнів виконала це доручення.

В праці над збірником взяло участь біля сотні авторів а вісім-сторінковий зміст книги говорить сам за себе. Біля 90 сторінок книги призначені англомовному читачеві. Показники імен та предмету дають читачеві легку орієнтацію в цій великанській документальній книзі. Книга має назву **В боротьбі за Українську Державу** а в англійській «**Struggle for an independent Ukraine**». В книзі використані нові й досі недруковані матеріали. В ній вміщено автентичні документи ватиканських і німецьких архівів, в яких наглядно засвідчено, що українське підпілля і Церква вже на початку засудили злочинну поведінку імперіальних завойовників. Книга появилася під редакцією д-ра Михайла Марунчака, має 1294 стор. великого формату.

Книгу можна набути у видавництві або в книгарнях. Ціна одного примірника 65.00 доларів, плюс пересилка (в Канаді 5 доларів, поза границі Канади вісім доларів). Адресувати:

WORLD LEAGUE OF UKRAINIAN POLITICAL PRISONERS
418 ABERDEEN AVENUE
WINNIPEG, MANITOBA
R2W 1V7

А. В. МЕРКУЛОВ

ПРО СУВЕРЕННІСТЬ УКРАЇНИ

**ВИСТУП НА ПЛЕНУМІ ЦК КОМПАРТІЇ
УКРАЇНИ В КИЄВІ 31 БЕРЕЗНЯ 1990 р.**

Дозвольте поділитися думками з питань, які зараз широко обговорюються громадськістю і навколо яких також точаться дуже гарячі політичні дискусії. Мова йде про державний суверенітет, точніше про деякі міжнародні аспекти суверенітету Української РСР.

Переконаний, що однією з причин негативних явищ в економіці та інших сферах життя нашого суспільства стала штучна відгородженість України з середини 20-х років від світу. Зрозуміло, наскільки важливо подолати таке становище. Об'єктивно перебудовні процеси створюють передумови для широкого включення республіки у міжнародне життя. Тут можна було б назвати і реальні зрушення. Але все ж на кожному кроці ми нашоємося на зайву зацентралізованість.

Справа в тому, що постанови ЦК КПРС з цього приводу не підкріплюються законодавчими актами. У Платформі ЦК КПРС з питань національної політики, що була прийнята у вересні минулого року, говорилося про необхідність уже найближчим часом встановити загальний порядок здійснення зовнішньоекономічної діяльності союзних республік. Однак цього не зроблено.

В проекті Платформи ЦК КПРС до XXVIII з'їзду партії знову ставиться завдання реального наповнення суверенітету союзних республік. Але, на жаль, тут нічого не говориться про шляхи досягнення цієї мети, про механізм реалізації міжнародноправної суб'єктивності республік.

Під тиском обставин складено нарешті проект Закону Союзу РСР «Про оновлення союзного договору та розмежування повноважень СРСР і союзних республік», який обговорюється зараз у Верховній Раді СРСР. Позитивним є те, що питання зовнішньоекономічних зв'язків тут, нарешті, відноситься до компетенції союзних республік.

Та все ж ознайомлення з цим документом не викликає оптимізму. Там говориться про «право республік вступати у відносини з іноземними державами». Це крок назад у порівнянні з доповненням до Конституції СРСР 1936 року, схваленим 1944 року, коли було закріплено право союзних республік «вступати, — я підкреслюю, — у безпосередні зносини з іноземними державами».

Не треба бути юристом-міжнародником, щоб відчувати різницю у формулюваннях.

До відання Союзу РСР у названому проекті, як і у Конституціях 1936 і 1977 років, знову відноситься «встановлення загального порядку у взаємовідносинах союзних республік з іноземними державами». Однак відсутність такого порядку в формі закону, союзного закону, фактично перекреслює

суверенні права республік, тому що Міністерство закордонних справ СРСР та й інші союзні міністерства, як свідчить сумний досвід, не збираються поступатись своїми інтересами.

Думаю, що прийшов час запропонувати центру нашу власну концепцію участі України в зовнішньополітичній та зовнішньоекономічній діяльності.

На мій погляд, винесений сьогодні на обговорення Пленуму ЦК проект Програмних принципів діяльності Компартії України значною мірою відповідає на запитання, якою ми хочемо бачити оновлену радянську федерацію, і міг би бути використаний при підготовці пропозицій республіки щодо реалізації її суверенітету.

У цій роботі корисним буде також багатий досвід, набутий в перші роки радянської влади. Нещодавно я ознайомився з рядом протоколів Пленумів і засідань Політбюро ЦК КП(б) України тих часів. Вони свідчать про те, що питання реалізації суверенних прав УРСР у галузі зовнішніх зносин постійно були у полі зору політичного керівництва республіки.

Ось яка позиція, наприклад, була схвалена Політбюро 22 лютого 1921 року. Я цитую: «Оскільки Україна займає в політиці великих держав самостійне місце, ми не можемо відмовлятися від самостійних посольств УРСР у великих державах». Далі в цьому документі йдеться про те, Україна повинна мати свої дипломатичні представництва «в країнах із значним українським населенням» або там, де це політично необхідне. В інших країнах, де були специфічні інтереси, пропонувалось покласти представництво УРСР на посла Радянської Росії, з якою був уже укладений союзний договір, але при цьому пропонувалось мати при ньому радника і секретаря з українських справ.

У резолюції Пленуму ЦК КП(б) України від 17 жовтня 1922 року, який розглядав питання зовнішньої торгівлі, було визнано доцільним зберегти Укрзовнішторг, який згідно директив українського уряду відав експортними фондами України і проводив оперативну роботу. Підкреслювалась необхідність мати в закордонних апаратах загальносоюзного комісаріату зовнішньої торгівлі працівників з України.

Той період боротьби Компартії України за включення України у міжнародне життя вивчений ще недостатньо. Але, як свідчать факти, робота в цьому напрямку проводилась велика. В 1921-1922 роках Україна встановила дипломатичні відносини і здійснила обмін повноважними представниками з Австрією, Італією, Німеччиною, Польщею, Туреччиною, Чехословаччиною, деякими іншими країнами. Було підписано більше 60 договорів, угод і конвенцій з 15 державами.

Працюючи над концепцією, необхідно буде критично проаналізувати практику, що склалася в результаті жорстокої централізації міжнародних зв'язків, принципово, виходячи з національних інтересів України, підійти до розмежування функцій

Belarus

«БІЛОРУСЬ» ДО ВАШИХ ПОСЛУГ

Представництво найбільшого в світі заводу «Білорусь» діє в Канаді від 1969 року й обслуговує знаряддями свого виробу понад 10,000 канадських фермерів.

У зв'язку з великими перемінами в сільському господарстві ССРСР, Ви можете тепер подарувати своїм рідним і приятелям, які проживають там у сільських місцевостях, **трактор або мінітрактор** у комплекті з плугом, бороною, косаркою, причепкою та іншим сільськогосподарським знаряддям.

Ми маємо також пральні машини марки «Зірочка» кіровоградського виробу. «Білорусь» Еквіпмент оф Канада Лімітед доставить Ваш подарунок родичам вчасно, прямо з відповідного заводу в ССРСР!

Оплативши вартість трактора чи іншої машини у Канаді, Ви звільните Ваших рідних і друзів від усіх видатків і клопотів, зв'язаних з таким одержанням.

Ціни і всю іншу необхідну інформацію отримаєте, звернувшись на таку адресу:

«Belarus Equipment of Canada Ltd»

43 Goldthorne Avenue
Toronto, Ontario M8Z 5S7

Tel.: (416) 259-3791

або: 225 East 6th Ave.

Regina, Sask., S4P 3N8

Tel.: (306) 757-5617

з центром, визначити шляхи, форми і звадання реалізації суверенітету.

У зв'язку з цим хотів би висловити деякі міркування.

Перше. Необхідно добитися прийняття Закону СРСР про загальний порядок зносин союзних республік з іноземними державами і міжнародними організаціями, який би закріпив становище союзних республік як суверенних держав, в оновленій радянській федерації.

Друге. Україна має повне право розраховувати на участь у гельсінському процесі, в тому числі у європейських форумах з проблем миру і міжнародної безпеки, економічного, екологічного і гуманітарного співробітництва.

Враховуючи важливу роль Ради Європи у будівництві загальноєвропейського дому, на мій погляд, слід було б вести роботу щодо участі України у діяльності цієї організації.

Особливої уваги заслуговують питання розвитку відносин з країнами, де проживає значна кількість населення українського походження.

Третє. Зрозуміло, що ефективність міжнародних зв'язків значною мірою залежатиме від того, наскільки кваліфіковано буде здійснюватись управління цією важливою, складною сферою.

І тут не обійтись без перебудови діяльності Міністерства закордонних справ УРСР. Наше зовнішньополітичне відомство має хороший досвід роботи в Організації Об'єднаних Націй та інших між-

народних організаціях. Тепер на перший план будуть виходити питання двосторонніх зв'язків з зарубіжними країнами, участі в загальноєвропейському процесі, захисту національних інтересів Української РСР.

Життєво необхідним є створення відомства, яке б займалось питаннями зовнішньоекономічних зв'язків. Досвід однозначно свідчить, що управління цією сферою на державному рівні дозволяє активно впливати на розвиток експортного потенціалу, захищати інтереси країни на зовнішніх ринках. А тут у нас непочатий край роботи.

Встановлення постійних офіційних контактів з іноземними країнами ставить на порядок денний створення зарубіжних органів зовнішніх зносин, організацію підготовки для них кадрів. Слід було б вивчити і поставити у площину практичного вирішення питання про відкриття посольств, консульських установ, торгових представництв УРСР в тих країнах, де це зумовлено специфічними інтересами України.

Як перший крок, треба встановити посади повноважних представників УРСР, радників, консулів та інших відповідальних працівників у складі посольств, генконсульств та торгових представництв СРСР. Варто відновити практику призначення посланців СРСР представників України в ті держави, де у нас є особливий інтерес. Було б також зрозуміло і справедливо, якби в країни, що мають свої генеральні консульства в Києві і Одесі, направля-

лись генеральні консули з України.

І четверте. Необхідно нарощувати наші зусилля в Організації Об'єднаних Націй по зміцненню миру і міжнародної безпеки, розблокуванню регіональних конфліктів, вирішенню глобальних проблем, підвищенню ефективності участі в ЮНЕСКО та інших міжнародних організаціях.

Дуже важливо підтримувати народну дипломатію, яка робить вагомий внесок у розвиток взаєморозуміння між народами і цим сприяє оздоровленню обстановки у світі. В умовах глибоких змін, що відбуваються в політичній і економічній системах республіки, для нас великий інтерес являє досвід зарубіжних партій. Міжпартійне співробітництво — це також важливий канал об'єднання зусиль у боротьбі за мир і дружбу між народами, за розвиток відносин між країнами на основі нового політичного мислення.

А.В. Меркулов — завідувачий відділом зарубіжних зв'язків ЦК Компартії України.

РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ НА ШЛЯХУ ДО БАГАТОПАРТІЙНОСТІ

Верховна Рада СРСР готується до обговорення законопроекту про громадські організації і партії. Проте багатопартійність, не чекаючи рішення парламентаріїв, поступово стає реальністю радянського життя.

Шлях до цього нового явища відкрили внесені в березні цього року зміни до Конституції СРСР, які відкинули монополію Комуністичної партії.

Звичайно в умовах зростаючого світоглядного і політичного плюралізму суспільства вибір став неминучим. І в суспільстві, і в самій КПРС все більше людей приходить до розуміння і усвідомлення простої істини: наявність в будь-якій державі альтернативних поглядів для розв'язання проблем, які стоять перед нею, благо як для суспільства, так і для правлячої партії.

Саме можливість вибору і критичної оцінки пропонувананих програм дозволяють значно знизити імовірність прийняття помилкового рішення.

Поки що процес утворення багатопартійної системи в Радянському Союзі перебуває на самому початку. Але він поступово набирає сили. Не минає тижня, щоб не з'явилося повідомлення про створення нової політичної партії. Уже відбулися установчі з'їзди Ліберально-демократичної партії, Російського християнсько-демократичного руху. Заявлено про наступне утворення російської та української соціал-демократичних партій.

В Україні вже створено Українську Християнсько-Демократичну Партію і (на основі Гельсінської Спільки) Українську Республіканську Партію.

А. ЮРИНЯК

ЖМУТ СВІТЛА НА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОРБАЧОВСЬКОЇ КОМАНДИ

Сьогодні ширшому загалові невідомо, з кого складається вужче коло однодумців-дорадників Мих. Горбачова. Знаємо лише пару-другу прізвищ (Яковлев, Афанасьєв), тому вживаємо термін «Горбачовська команда». Невідомо нам, хто з його прихильників має найбільший вплив на генсека-президента. Зрештою це не так і важливо. Важливіше устійнити — чому саме в середині 80-тих років у верхньому ешелоні Комуністичної партії Советського Союзу об'явилася ідея «гласности» й «перебудови»?

Та на це єдиної відповіді тим часом також нема. Одні кажуть, що ідея гласности й перебудови «стрілила в голову» большевицькому естаблішментові внаслідок невдалої Афганської **виправи**; другі кажуть, нібито живі ще симпатии Хрущова (до яких, знову ж нібито, належав і Мих. Горбачов) конче хотіли і вважали за потрібне взяти реванш у формі недокінчених Хрущовим реформістських заходів. Але, мабуть, найближче до правди стоїть здогад третіх: вони твердять, що на протязі довгих десятиліть большевицького панування советський державний апарат «розжирів», утратив гнучкість фізичну і розумову, та й забракло йому щоденного тренінгу і «повнокровної» поживи, яку становили всюдисущі «вороги народу» (до 80-тих років здебільшого понижені). Не маючи «ворогів народу», не маючи конкурентів, большевицький апарат насильства ступнево розкладався, трухлявів.

Щоб якось утриматись при владі надалі, компартія зважилась на **перетруску** партійно-державного апарату, усуваючи геть «довгосидячих» на партійно-урядових посадах ставлеників Брежнева, звальючи на них вину за всі беззаконня й безладдя в політичній та економічній галузях.

Так минув рік і другий, і третій — «гласність» дійсно язика розв'язала, перетруска осіб апарату відбулася, але господарський стан Сов. Союзу не тільки не поліпшився, а явно погіршав; політична атмосфера також не змінилась ґрунтовно, бо не встановлено правних гарантій здобутої волі. Єдиний справді позитивний крок Горбачовської команди — виведення советського війська з Афганістану, чим покладено край безглуздім завойовницькій авантюрі. Позатим горбачовська «революція зверху» станула перед низкою труднощів, які вона — вже з уваги на її «половинчатість» (бо «повну революцію» чинять лише народні маси) неспроможна подолати.

Оставимо сьогодні збоку труднощі характеру внутрішнього, народно-господарського, зосередимо увагу на труднощах периферійних, на стосунках російського центру Сов. Союзу з його «країнами нацреспубліками»: Україною, Грузією, Азербайджаном, республіками Прибалтики й т.ін.

ВЕЛИКА ПОЖЕРТВА ДЛЯ ТОРОНТСЬКОЇ КАТЕДРИ

Скажемо відразу: проблема Москви з нацреспубліками належить до тих, що їх горбачовська екіпа спроможна розв'язати і повинна розв'язати для свого власного рятунку. В противному разі нішня «верхня революція» спуститься додолу, захопить народні низи і змете геть Горбачова з його гласністю і перебудовою. При цьому, само собою, не обійдеться без кровопролиття й руйнації богудухавинних осель.

Яке ж розв'язання проблеми ми підказуємо і радимо Горбачовській команді? А дуже просте: **зрється великодержавних імперських амбіцій!**

Ми переконані, що для чесного й тверезого російського патріота це не є жертва, не є суттєве ущерблення політичної й матеріальної ваги й значення Сов. Союзу на шахівниці держав світу. Сама РСФРС (тобто Сов. Союз без національних республік) залишиться й надалі одною з найбільших і найпотужніших держав світу, з величезними запасами наземних і підземних природних багатств, з майже компактною однонаціональною більшістю, яка гарантуватиме від міжнаціональних непорозумінь і заверюх.

Додайте сюди величезний виграш моральної натури в очах цілого світу, виграш, який спаде на Сов. Союз, якщо його генсек-президент явно-славно відмовиться від сталінсько-брежневської тактики «тащить і не пущать».

Як виглядає сьогодні, Горбачовська команда не схильна піти назустріч вимогам національних республік і всіляко намагається зберегти імперію. А це є в даній ситуації неможливе без ужиття сили. Вживши силу, Горбачов не лише утратить кредит у взаєминах із Заходом, але й ризикує викликати «бесів» (згад. Достоевського) громадянської війни, у вирі якої ледве чи вдасться врятуватися й самому Горбачову.

Здавалося б, справжній гуманіст і патріот не повинен вагатися перед вибором: **згубити дещо — і згубити все.** Але Горбачовській команді, як здається, це ще не ясно: видать, Горбачов перебуває в стані запаморочення від особистих успіхів у просуванні до вершин влади.

Каліфорнія, квітень 1990 р.

Катедра Українознавчих Студій при Торонтському університеті одержала пожертву на суму \$100,000 (сто тисяч) від родини Дмитра і Наталі Галушків на науковий фонд їхнього імені. Дмитро і Наталя Галушки, які живуть у Вайтчерч-Стовіл, зложили цю щедрю пожертву для підтримки наукових дослідів, наукових видань та студій української історії й культури в Торонтському університеті.

Дмитро Галушка народився в Косилівцях, Західна Україна, а його дружина — Наталя походить з Запоріжжя. В 1951 році подружжя Галушків емігрувало до США, а 20 років пізніше — до Канади. Вони є батьками трьох дітей — професіоналістів.

Дмитро Галушка, за професією — медичний технолог, закінчив студії у Вільному Університеті в Мюнхені, а опісля Інститут Медичної Технології в Ньюарку, Нью-Джерзі. В 1972 році Дмитро й Наталя Галушки заснували в Стовіл, Онтаріо, лікарню для хронічно хворих «Грін Гейбел Манор», яку вели аж до їхнього відходу на пенсію в 1989 році.

Теперішній керівник Катедри, професор Павло Р. Магочий, заявив: «Чистий дохід з фонду Галушків буде призначуватися для чужих науковців, які працюють над науковими темами з ділянки українознавства й приїжджають до Торонтського університету, щоб користуватися тут високим інтелектуальним рівнем університету та багатими фондами Торонтської університетської бібліотеки. У нас уже досі працювали науковці з Югославії, Польщі та Китаю. Збагачені фондом родини Галушків, ми зможемо задовольнити прохання, що вплинули до нас, від науковців Чехословаччини, Угорщини, Західної Німеччини, Австралії та Ізраїлю.»

Треба вітати велику жертвенність наших людей на українську науку й науку про Україну. На жаль, часто ці значні пожертви наших фундаторів не використовуються в найдоцільніший спосіб. Якщо чужі науковці справді зацікавлені працювати над науковими темами з ділянки українистики, тож хай фінансують цю їхню працю їхні ж урядові чи наукові установи.

Ми ж маємо чимало солідних українських вчених та надійних студентів, які не можуть інтенсивно працювати в ділянках українознавства через брак фондів.

Я вже не згадую про україномовну пресу, яка чи не

- Спальні
- Ідальні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраци
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E. Mississauga, Ont.
(1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошують Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

найбільше спричиняється до таких пожег, але за популяризацію пожег і жертводавців не дістає від наших катедр та інститутів ні одного цента.

М. Даль

ЗАЯВА СОВІСТІ

Ми, громадяни України, колишні члени КПРС, заявляємо, що наш розрив з партією як з механізмом тоталітарної влади, винної у створенні антигуманного суспільства, де реставровано з певною модифікацією державні засади російської імперії, зумовлений усвідомленням, що процес перебудови залишив цей механізм незайманим. Історія КПРС насичена фактами політичного терору, демагогії і лицемірства. Республіканські органи партії були організаторами і виконавцями запланованого геноциду української нації 1932-33 рр. Під керівництвом партійних ідеологів проводилася жорстока політика русифікації, позбавлення народу основ духовності, руйнування історичної спадщини, знищення інтелекту України.

Дмитро ПАВЛИЧКО, Іван ДРАЧ, Олександр ЛАВРИНОВИЧ, Волеслав ГЕЙЧЕНКО, Павло ГАНОВСЬКИЙ, Михайло ЗЕМЛЯНИЙ, Віталій ВОЛОХОНОВИЧ, Віталій ДОНЧИК, Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ, Сергій ГРЕЧАНЮК, Юрій ЦЕКОВ, Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ, Галина АНТОНЮК, Василь ЯРЕМЕНКО, Володимир МУЛЯВА, Марія ВЛАД, Катерина ЗЕЛЕНСЬКА, Павло КИСЛИЙ, Юрій ІЛЛЕНКО, Роман ЛУБКІВСЬКИЙ, Віктор ТЕРЕН, Роман ІВАНИЧУК.

ДРАМАТИЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ І РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКА

Ось три документи, до яких доступ обмежений ще й досі в Україні, інформують громадськість про русифікаторські заходи щодо української мови й правопису, — як подав Роман Когорський в *Літературній Україні*.

З першого документу — доповідної записки голови Державної правописної комісії Ф. А. Редька від 30 червня 1942 року довідуємося, що та Комісія була покликана Радою народних комісарів УРСР 15 травня 1938 року для перегляду українського правопису.

«Завданням цього правопису було ліквідувати націоналістичні перекурчення в теперішньому правописі»...

Коли 2-га редакція правопису була готова до затвердження, «виникла потреба погодити проєкт нового українського правопису з реформами російського». Так було створено третю і четверту редакції українського правопису. З вибухом війни Комісія перенеслася до Уфи для закінчення роботи.

Другий документ — довідка голови редакційної комісії про редагування Російсько-українського словника — того ж Редька, — з 12 червня 1942 року. Сам словник склав колектив Інституту Академії наук, а до його обговорення і остаточної редакції покликано спершу комісію з 13 осіб, а відтак підкомісію з 5 осіб. В довідці наголошується різні ускладнення між членами Комісії, а зокрема гострі розходження між академіками М. Калиновичем і А. Кримським. В травні

В результаті діяльності КПРС ідея соціалізму дискредитована і спотворена. Теорія, яка освячувала унітаризм в усіх сферах людського буття, монополія державної власності на основні засоби виробництва, однієї партії в політичному житті, однієї ідеології в суспільстві, виявилася нежиттєздатною в контексті прогресивного розвитку суспільних систем сучасності. Пророцтво Івана Франка про те, що держава, побудована за рецептами Енгельса, стане тюрмою, страшнішою за будь-які поліційні режими, справдилося.

Наш крок не означає зневаги до членів партії. Ми зробили його за велінням совісті, бо не віримо в можливість оновлення суспільства, основою політичної системи якого залишається КПРС.

Декого з нас виключено за інакомисліє без дотримання статутних вимог, що зайвий раз підтверджує вірність апарату давнім методам, хоч, зрештою, цей акт тільки упевнив нас у своїй правоті.

Вийшовши з рядів КПРС, ми не зрадили загальнолюдських ідеалів, навпаки — вони стали для нас чистішими і яснішими.

1941 року Кримський заявив про свою цілковиту незгоду з Інститутом мовознавства, вийшов з складу Комісії і припинив всяку роботу. Працю над словником продовжували в Уфі три редактори: Тичина, Калинович і Яновський.

Третій документ — лист Кримського до голови Комісії Редька. В ньому читаємо про незвичайно цікаву мотивацію Кримського про безповоротний вихід із складу Комісії:

«Словник складено не попросту в обрусительному дусі (це було б ще півбіді): складено його із свідомим напрямом систематично покалічити нашу мову, спотворити й перекутити її структуру. Я рішуче бажаю бути непричетний до цього словника», — якого називає «російсько-російський», а його редакторів (крім Редька, Яновського, Тичини) — «мовокалічниками» і «мовозасмітниками».

Не абиякою причиною його виходу зі складу Комісії було теж бажання «чесними очима дивитися в вічі галичанам та буковинцям, які за царських часів гостили його як українського письменника і видавали його праці, за що він був їм на віки вдячний».

Це ще одна сумна історія плянового калічення української мови.

Р. Колісник, Торонто

ПОЯСНИЛА

— Навіщо ти так вибілюєш волосся? Адже все одно через деякий час твій наречений зрозуміє, що ти не блондинка.

— До того часу я йому так замакітру голову, що він і на чорне буде говорити біле!

Леся СТАДНИЧЕНКО

ЩО МИ БАЧИЛИ І ПОЧУЛИ В УКРАЇНІ

(Закінчення)

КИЇВ

У нашій свідомості і уяві він жив ще в дитинстві. Величний, златоглавий. Слово Київ звучало для багатьох з нас героїчно, чарівно, часом таємничо — нерідко набожно. Розказували нам про Київ батьки, діди і, схрестивши на грудях руки — бабуні. Ми знали його з пісень. Коли навчилися читати, Київ став видимою дійсністю. Ми мандрували по місті думками і мріяли — з верхнього гордого городу збігали вниз крутими вуличками до святої Лаври, на Поділ, зупинялись на дніпрових кручах, невтомно піднімались на Володимирську гірку, побачити відтінь нашу столицю.

В'їжджаємо у Дарницький район Києва на лівому боці Дніпра. Бачимо безліч новоспоруджених житлових будинків, малі парки, сквери, паркувальні великі площі. На мешкання приходиться чекати тут людям по 3-4 роки. Через великий міст на Дніпрі в'їжджаємо до правобережної частини Києва. Примістили нас у готелі «Русь»-22 поверховій велетенській споруді, непривітній ані для ока, ані для вуха. У великих вестибюлях безліч людей, чуємо різні мови. Ледве пропхались з багажем до однієї з 10-ти підйом, чотири з яких не працюють!

Туру по Києві почали зараз після «ланчу». Наша провідниця родовита киянка — знає добре і любить своє місто. Хоч і хвалить здобутки пожовтневої доби, яка перебудувала Київ в дусі соціалістичного реалізму — вона знає багато темних кутків його давньої екзистенції, згадує їх крадькома, часом шепотом, в чотири очі. Відвідали Печерську Лавру, Анріївський собор, подивлялись залишені досі фундаменти Десятинної церкви. Піднявшись на верх Золотих воріт — милувались видом міста. Оглянули пам'ятники, кольосальну розміром арку, споруджену на пам'ятку «з'єдинення на віки» України з Росією. Дуже сподобався нам усім пам'ятник Кия, Щека і Хорива, та їхньої сестри Либеді — засновників Києва. Подивлялись святу Софію. На Софійській площі наша провідниця розказувала як кияни вітали тут гетьмана Хмельницького, коли він після перемоги над польськими панами, тріумфально в'їхав до міста. Згадала теж, як на цій площі жителі міста святкували зі своїм гостем Петром I-шим перемогу під Полтавою в 1709 році і як гучно відзначало тут місто перемогу соціалістичної революції. Не згадала, очевидно, ні словом, що Софійська площа була теж свідком світлих подій і святкувань у час української незалежності. Ще рідко згадується тепер в Україні ті важливі для нас роки. Але перестали вже ляяти безупинно Центральну Раду, Скоропадського, Петлюру... Найчастіше збувають ті часи мовчанкою. А щоби цікаві не дошукувались правди, не пробували віднайти історичні загублені дні — винайшли тут на цю правду дивовижній і вигідний «діловий» термін: іноземна інтервенція. Іноземний звучить підозріло,

Пам'ятник жертвам монгольської навали

небажано, не треба і згадувати влізливців, які принесли стільки горя народові. Говориться власне дуже неспецифічно — не про українське горе, а народнє. Яка хитра калькуляція словом.

На другий день провідниця намовляла нас на прогулянку кораблем по Дніпрі — але що охочих було дуже мало, порадила нам «погуляти» по Києві самим. Так і ми зробили. З готелю близько до Хрещатика. Стоїть Хрещатик — широкий, рухливий — велелюдний.

Втмлених запрошує великодушно сісти, відпочити у тіні каштанів. Заквітчався барвистими сквериками, запишався, якби знав, що він красень. У своїй важності може й призабув, що колись він був непрохідною яругою, яка хоронила горішнє місто від орд. З приходом совєтської влади, стали звати його вулицею Вороб'євського — не здався, допомогли встоятись Кияни! Важко викоринити український дух з Києва. Він його цитаделя. При кінці Хрещатика, на поштової площі — тьма-тьменна народу. День тому завалилась фасада будинку пошти. Приглядаються кияни до звалищ — одні з жалем, другі зі злістю, голосно нарікають на недбалство. Говорять російською мовою — ми до них своєю. Бачимо — двомовні. Скаржаться «американкам» — видно легше розказати їм про своє горе рідною мовою: «У нас нещастя за нещастям — казали нам, що загинуло тільки двоє людей — якби не американські репортери — ніколи б не взнали що тут скоїлося... Наш телевізор мовчить — треба американської «коробки», щоб розказала правду що тут твориться. А скільки там в Америці наших?» — питають...

Наслухались, надивились, зустрічна жінка провела нас до Володимирської гірки, щоб самі не заблудили. Піднялись до пам'ятника Володимирові. Стоїть Свя-

тий з хрестом у правиці, голова відкрита, у лівій руці гостроверхий княжий колпак. Очі взніс до неба — просить для міста, для Руси — ласки. Збігли в долину, бачимо, стоїть наша нова знайома — «Я турбувалась за вас, зараз там нікого немає, ви самі, турбувалась, щоб вам що не трапилось...»

Надбережно — хрещатинською дорогою прямуємо на Поділ. Широким центральним сквером нижнього і вижнього валів ідемо — а все думається: «У Києві на Подолі козаки гуляли...» Погулявши, ідемо з Подолу до сусідньої дільниці — Кожум'яка. На Кожум'яках пообідали, набралися Кирилової сили і пішли через Гончари до центру міста. З пишної Володимирської — зійшли на Золоторівську вулицю до видавництва журналу «Україна».

— «А, гості з Америки, вітайте!» — сказали до нас, навіть без здивування — видно ми тут не перші. Ми дуже хотіли дістати червене число журналу, в якому була поміщена довга патріотична стаття Василя Морочкіна, кандидата історичних наук «Гірка чаша Івана Мазепи». Цю статтю ми бачили переписану ручно в Полтаві. Не знаю як пройшла вона цензуру, виглядає що не Мазепа уже зрадник, а Петро I, бо власне він зрадив, зломив присягу — знівечив українські «вольності». У кіоска неможливо було дістати журнал — його миттю розкупили. Пошукали, знайшли для нас «магазин»: «— Візьміть його зі собою до Америки, там всі прочитає».

Відвідали теж на бульварі Лесі Українки «Літературну Україну» — хоч трохи хотіли придивитись як вона росте, відважніє. Обдарували нас там брошечками «Літ. Україна» і цікавою книгою «Берегиня». «Берегиня» — усе що людина береже й усе, що береже людину, усе що для неї близьке-невід'ємне.

Підземкою ідемо до малого острова на Дніпрі — Гідропарку. Не мали досить часу щоб його оглянути. Ми хотіли тільки дуже побачити із-за Дніпра Лавру. Хоч вона збідніла і не така уже золотобанна як колись була, навіть у своїй убогості виглядає ще велично і гідно. Ще височіє незрівняно описана Миколою Зеровим дзвіниця славна, «білоколонне чудо, що сягає київських небес, цвяхованої золотом блакиті». Але не чути звідтіл уже коливання стоголосої міді дзвонів...

З острова вертаємось до центрального парку над правим берегом Дніпра, побачити Аскольдову могилу. Йдемо довго, уже почало смеркати, а могили не видно. Зустріли пару людей середнього віку, питаємо дороги. Сказали нам, що можуть нас трохи провести і що скоріше зайдемо туди вулицею чим парком. Жінка говорить гладко по-нашому, — чоловік трохи заїкається. Виходимо на вулицю Січневого повстання. Тут у горезвісних тюрмах, карались і гинули сини і дочки польської знаті після невдалого повстання проти Росії 1863 року. Проходимо біля входу до Лаври — блищить золотом баня Троїцької надбанної церкви. Доходимо на перехресті вулиць до великого, замітного дуже будинку. На цегляних стінах щілини, глибокі діри. Бачить чоловік, що ми звернули увагу на будинок «Оце арсенал» — каже. «Тут петлюрівці стріляли до нас, українців.» Не навчаю його, не картаю... Не годиться п'ятнувати сліпий меч, коли ми не спроможні карати руку; каже нам народня мудрість: меч часто стає двосічним. Він відшукує вину-

ватця. Подружжя ще раз порадило нам куди іти, і відійшло до підземки.

Дійшли до кінця дороги — у парку знов загубились у кущах. Надійшла молода пара — дівчина краща від сонця, молодець — нічого собі. «Уже ж близько — он там», — каже дівчина. Коли її супутник почув, що ми з Америки, мало не вискочив зі шкіри — «А як там?»

Магічне слово в Україні — Америка. Багатьом іскряться від нього очі. Не у дівчини, — видно, що ми їй невигода, хоч дуже ввічлива до нас. Вона напевно плянувала собі гарний романтичний вечір, а хлопець причепився до американок. Нам стало їй жалко, подякували, пішли до могили.

На могилі двоверхова ротунда з банею. Колись тут була церква св. Миколи, її знищено за «царювання» Постишева в 30-тих роках. У той час переносили столицю з Харкова до Києва, місто було віддане на погату московським плянівникам, які шукаючи місця на нові запляновані ними будинки, нищили усе, що могли і хотіли. Їхнім першим прицілом стала архітектурна спадщина Києва. Біля могили Аскольда знищено теж кладовище, місце поховань київської знаті і визначних громадян та могилу героїв Крут.

Пізно прийшли до готелю, бачимо густіше тут як за дня. Багато людей святково убраних — переважно молодих. Кажуть нам, що сьогодні тут дві «сватьби», одна українська і одна єврейська. Біля салі в якій відбувається єврейське весілля товпляться крім гостей ще й американські жиди-туристи. Господарі кажуть їм радісно «пожалуйста, пожалуйста» — оркестра грає «Галла Нагіва», бачу, жиди і наші, і їхні уже всі разом. Зустрічаємо знакому кельнерку — просимо її чаю. Не турбуйтеся, — каже — ідемо на весілля, на наше українське! Завела нас до горішньої ідальні де відбувалося весілля, знайшла малий столик, принесла чай, «сендвічі», навіть весільне пирожне. Ми замовили вино і разом з кельнеркою напивились на здоров'я «молодожонів». Молода була у гарній білій сукні, молодий у вишиваній сорочці, у темному вбранні. Не знаю по-якому говорили новоженці — гості були двомовні. Оркестра заграла «Києве мій» — грали довго, повторяли ще раз і ще раз... Люди співали — нагло стали всі українськомовними. Ми співали з ними. Пише Іван Драч: «Чуєш пісня лунає, ти мимохіть тянешся вслід за нею, вона старіша від тебе на тисячоліття і на тисячоліття молодша. Слово пісні як вода в ріці — жива вода рідної мови, вона зведе тебе на ноги, коли ти зневірився...»

Ще залишився нам один день, дочка вирішила піти на прощальну вечірку, я мала інакші пляни. Рано ще раз пішла до Центрального парку — нам хотілося побачити славний стадіон «Динамо». Стадіон гарний, добре розплянований, вміщає 16 тисяч осіб. Знайшлися скоро для нас провідники — двох немолодих уже панів — один україномовний, один «немова». Важко сказати, якою балакав мовою, бо «говіркий» не дав йому прийти до слова. Розказував як будували «Динамо» про «аварії», які траплялися при будові, завів нас до пам'ятника розстріляних німцями 1942 р. спортсменів. «Немова» видно спішив кудись і скоро оба чоловіки попрощавшись відійшли. Наш провідник оглянувся ще раз і на весь голос крикнув «Ще не вмерла Україна!».

З'їли в готелі добрий «ланч», дочка почала готуватись до прощальної вечірки, я взяла таксі і поїхала на

Байкове кладовище. Воно занедбане, хрести, па-м'ятники зруйновані, без порядку і плянування, роблять тут місце для «нових» померлих. Віднайшла могилу Лесі Українки, але скоро відіхала, бо шофер не хотів на мене ждати. Вертаючись до готелю, вступила на великий «бесарабський» базар, який міститься у гарному просторому будинку. Столи вгинаються від товару. Бачу, купують присмаки грошовиті покупці — бідний не купить тут, мабуть, і голки.

Над вечір пішла на бульвар Шевченка, було холодно, людей мало. Від пам'ятника Шевченкові — гарна доріжка до головного будинку київського університету. Не можна його не зауважити — він весь червоний. Обійшла кругом парк, а коли повернулася до пам'ятника, там були уже «пришельці». Бачу на їхніх комірах «символіку» — говорять по-нашому. Я підійшла, привіталась. Гості тут уже не новина для них. — Це місто зустрічей. Киян наче зразу пізнати — вони софістиковані — столичні, ведуть себе вільно, одинь навіть англомовний, говорить з двома литовками, які приїхали до Києва з Канади. Довідаюся, що тут є досить велика литовська «колонія». Дві молоді студентки знайомлять мене з гостями з Донбасу. Вони приїхали ще у липні на установчу конференцію Київської регіональної організації РУХ. Один інженер і два робітники. Робітники говорять по-російськи, вони українці. Тепер усі «на канікулах». Інженера звільнили з праці за антирадянську пропаганду, а робітники не працюють, бо у шахтах штрайк. Приїхали познайомитись з діяльністю РУХ-у. «Здалека», — кажу. «О не дивуйтесь — відповідає панночка — РУХ знаний уже між нашими і над Амуром, на Сахаліні, у Казахстані...» Старший пан вручає мені газету «Вільне слово» — це орган НРУ. «Візьміть до Америки, — почитайте» — каже. «Тут у нас монополія на пресу, мусимо мати свою газету. У світі ми ще новість — щойно новонароджені! У нас нагінка на неформалів — так як і ви в Америці, ми створили тут протинаклепницьке Товариство.» Чому змінили назву Фронт на Рух?» — питаю. Вони сміються: «Прочитаєте в газеті — фронт занадто войовничо, декоративно, Фронт — крик, РУХ — дія, невойовничий оптимізм». Ще одно цікавить їх тут — як бачу, то школи в Америці: початкові, середні, навіть дитячі садки. Знають багато про Гарвард і канадські студійні осередки. Вони зацікавлені україномовними виданнями в Америці і Канаді, книжками, журналами. Уважаю, щоб чого зле не сказати, бо бачу, що знають багато. Їм дуже важко дістати тут яке-небудь друковане за кордоном слово! Говорять мені, що з рук-дорук мандрує по Україні переклад «1984» Орвела. Ця книга — кажуть — для нас і про нас написана. Твір був суворо заборонений в СРСР. Його боялись, нищили, карали читаючих. І не диво, він став далекосяжним, гучним пострілом в сторону СРСР, надійним сигналом, що потрапив у цей чушливий приймач, про якого згадує герой повісти Вінстон у хвилини прозріння. Оце манюне місце під людським черепом, яке збереглося ще непорушне, не відібране, власне, що бажає усього людського.

Сам інстинкт пережити, став в Україні неvistачальним! У них тепер — як кажуть — реальний шанс і вони вхопились за нього сильно, рішуче і, головне, як виглядає, об'єднано. Дивно мені, вибачаються за

OVER
30
YEARS OF
SERVICE

CHOLKAN

ПОНАД
30
РОКІВ
ПОСЛУГ

КУПНО, ПРОДАЖ та ОЦІНКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ
CHOLKAN CORPORATION • REALTOR

Real estate — Appraisals

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО:

527 Bloor St. W., Toronto, Ont., M5S 1Y5 (416) 532-4404

OTHER BRANCHES:

2336 Bloor St. W., Toronto, Ont., M6S 1P3 763-5555

5302 Dundas St. W., Etobicoke, Ont, M1B 1B2 236-2666

Main St., Port Sydney, Ont, P0B 1L0 (705) 385-2983

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

хлопців з Донбасу, що «вони немови». Ті навіть не знають чиї вони діти, внуки — тільки тепер дошуковуються своєї ідентичності. Шахти Донбасу ставали часто для українців спасенням — прибіжищем. Там діти і внуки голодних селян, інтелігенції, дезертирів з армії, інтелектуалів, що втікали з загрозованих міст...

Спішу до готелю, з вечері ще не повернувся. Я і без неї наситилась...

КАНІВ

У Каневі не плачу гіркими емігрантськими сльозами. Сором тих сліз, що ллються від безсилля. Свята для нас гора не повинна ставати долиною плачу. Тут повинні ми приходити і звітувати, що ми зробили, робимо та вдіємо в майбутньому для України. Над нею віють вітри весни і свободи, вона відкриває свої нові цінності. Нарід стає свідомий своєї відповідальності перед історією і прийдешніми поколіннями. Я почула і побачила в Україні, що мій народ буде, і ніхто не знищить мого народу!!!

Павло ЛОПАТА

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — ХУДОЖНИК ПОРТРЕТИСТ

Тарас Шевченко був не лише геніяльним народним поетом, мислителем і філософом, він був також великим художником, гравером і основоположником критичного реалізму в українському образотворчому мистецтві. Його творча біографія як художника починається задовго до 22-го квітня 1838 року — великого дня в його житті, дня звільнення з кріпацтва і вступу до Академії мистецтв. Ще в дитинстві у Тараса виявився великий хист до малювання. Він прикрашав малюнками стіни батьківської хати і портретував товаришів-однолітків. Вмираючи, його батько Григорій сказав, що Тарасові спадщини не лишає, бо він буде не абиякою людиною. Опісля малий Тарас став козачком у поміщика Енгельгардта, який тоді проживав постійно у Вільно і був адютантом віленського генерал-губернатора. У 1830 році він переїжджає до Петербургу і 17-літній Шевченко перший раз побачив північну столицю. Тут Шевченко одержав певну професійну художню підготовку в майстерні Ширяєва, яка виконувала великі малярські замовлення в приватних будинках, театрах і урядових установах. У 1833 Ширяєв із своєю майстернею працював над оздоблюванням будинку сенату. Чимала частина цього декоративного живопису була виконана Шевченком. У Літньому саду, Тарас відрисовував грецькі статуї богів і в 1835 році тут познайомився з молодим академістом Сошенком, який незабаром познайомив Шевченка з українськими діячами культури та російським художником Карлом Брюлловим. В той час Шевченко малює багато акварельних портретів, серед яких треба відзначити портрет Євгена Гребінки, українського письменника і байкаря. В цій праці Шевченко виявляє себе як художник з великою надією портретиста, що пізніше блискуче підтвердилось. Портрет Гребінки позначається виразністю, простотою композиції, вражає своєю життєвістю і глибиною психологічної характеристики образу.

Сповнений глибоких роздумів, з вольвоим обличчям, лагідний і замріяний портрет Луніна — офіцера російської армії і приятеля Шевченка. Визначальним елементом композиції в ньому є обличчя, яке звертає на себе головну увагу на порожньому тлі. Варто відзначити, що з перших спроб до останніх днів своєї творчості Шевченко віддає перевагу камерному портрету. Цей тип портрета імпонував йому, художник успішно засвоює його і пристосовує до власних творчих завдань (портрети Соколова і Олександра Брюллова — брата художника Карла, Лагоди та Соколовського). В цих портретах з природи помічаємо гармонійність кольорових сполучень з тонким реалізмом.

У квітні 1838 року сумою 2500 карбованців викуплено Тараса з кріпацтва і дано йому право вступити до Академії мистецтв. Тут він став улюбленим учнем Брюллова і дістав за кращі праці три нагороди срібною медаллю. В Академії продовжував роботу в портретній галузі, спочатку самостійно, а згодом за дорученням Брюллова. Шевченко в портреті не йшов шляхом копіювання і наслідування учителів. Він творчо вдосконалював досягнення своїх попередників. Незабаром став одним з відомих і популярних портретистів. Уже через рік в Академії, восени 1839 року портрети пензля Шевченка експонуються на художній виставці. Перший портрет олією Шевченко намалював у 1840-му — автопортрет, який відзначається цікавою композицією і реалістичним живописом. Енергійний поворот голови, уважний погляд глибоко запалих очей, спрямованих на глядача, артистична зачіска, де відчувається молодий поет і художник, сповнений творчих сил і надхнення. Художня цінність автопортрета в тому, що це образ Шевченка — юнака. Невтральне бронзово-зелене темне тло, дає контраст світлому обличчю (в попередніх було світле тло з темними персонажами). У портреті Коцеби — бачимо не тільки загальну характеристику особи, а також зображення художника-баталиста, яскраво підкреслена професія людини. Це портрет темпераментний, доброзичливий із зображенням психічного настрою людини. Твір цей був намальований у 1843-му році. Шевченко вводить тут нові атрибути щодо окреслення професії: Коцеба тримає в руці пензель, а на задньому плані мольберт з натягненим полотном та солдатом з конем на дальшому плані — це модель з живої природи. Тут помічаємо щось нове, без порожнього тла, як у попередніх портретах. Але ця деталізація не розбиває цілість зображеного. З легким обрисом гори, краєвид, кінь і солдат, передають простір і глибину твору та допомагають ще більш виявити постать специфічної особи.

У травні 1843-го року Шевченко отримує відпустку з Академії і виїжджає на Україну. Під час цієї подорожі він виконує тонкі та гармонійні за живописом портрети Платона і Ганни Закревських, сім'ю князя Репніна, зокрема дочку князя, яка стала на довгі роки близьким другом художника. В Україні він виконав цілий ряд замовлених йому портретів, а зокрема портрет Маєвської, який виконано більш майстерно, на базі реалістичного зображення. Шевченко показав молоду жінку, якій надав життєрадісний характер. Це відчувається в живому повороті голови, в рисунку губів, які дещо нагадують жіночі портрети Брюллова. Це вже портрет не тільки зовнішнього вигляду жінки, але і її стану та ролі в українському суспільстві. Цей портрет позначений елементом стилю в мистецтві, який стає притаманним і властивим Шевченкові і саме цей стиль дає твердий ґрунт для дальшого розвитку індивідуального почерку художника по шляху зміцнення реалістичних засад. Це вже вияв шевченківського романтизму, де форма пор-

третю проста, позбавлена зайвих подробиць. Такі портрети базовані на погрудному зображенні моделів підкреслюють велич даних осіб, де увага концентрується тільки на обличчях. Цим він досягнув свої стремління молодого художника.

В портреті Маєвської, Шевченко підходить до конкретного рішення проблем світла і тіні. Такий і автопортрет, характерний для повищого окреслення, який подарував Варварі Репніній. Після повернення до Петербургу у 1844-му році Шевченко зразу дістає замовлення на портрети 12 російських полководців від часів Петра Першого до царя Миколи Першого. Рік пізніше вийшла з друку книга: автором дванадцяти вигравіруваних портретів був Тарас Шевченко. В книзі зображені такі полководці як Суворов, Баркла де Воли, Кутузов та інші. Ці портрети, датовані 1844-м роком, викликають сумнів, якщо взяти під увагу надзвичайну перевантаженість Шевченка протягом тих десяти місяців перебування в Петербурзі. На оригіналах Шевченка базувалась англійська друкарня в Англії але досліди про ці портрети вказують, що Шевченко їх зробив ще в 1843 році, перед поїздкою на Україну, хоч датовані 1844 роком.

У місяці березні 1845-го року Шевченко звернувся до ради Академії мистецтв з проханням надати йому звання вільного художника. 22-го березня його удостоєно таким званням і він одержав свідоцтво Академії. Для мистецьких занять, з березня 1845 по квітень 1847 роки перебуває Шевченко вдруге на Україні. З доручення Київської Археографічної комісії працює над багатьма зарисовками старовинних пам'яток. В той же час він працює як портретист. Намальовані ним автопортрети та портрети (Горленко, родини Катеринич, військового Рудзинського та Пантелеймона Куліша і інші) є чудесними художніми творами. Найкращий з них є портрет, зображуючий Кейкуатову. Тут Шевченко передає внутрішній стан портретованої за допомогою кольористичного рішення, продуманої системи світлових і кольорових акцентів, градацією тонової гама і з світла форма обличчя згасає у межах тла. Взаємодія світла і тіні підпорядкована чіткому зображенні округлості форм і плавності їх переходів. Замкнуте в овальне полотно обличчя Кейкуатової, легко повернене до світла блищить прозорістю та індивідуальною манерою, позначене поетичністю та системою художньо-пластичної її інтерпретації. Вище згадані твори кращі за портрети Рембрандта, в якого також позначені картини світлом і тінню. Цікавіше у Шевченка є й те, що його моделі представлені з низької точки зору, зате монументальні дають враження ніби вони перебувають на вищому відносно глядача рівні. Це ми бачимо і в портреті Лизогуба, в якому парадність, пристосованість до камерної форми, набуває нової художньої якості.

Отакими портретами Шевченко хоче показати яскраво ідеал особи, базований на глибокій повазі до людини. Якщо б він був спрямований писати ікони, то він такими засобами вміння зумів би по-

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

PALADIN INSURANCE LTD

Тел. 239-7392

Павло Колодій Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3

Homeowners
Tenants
Commercial
Automobile
Life
Disability

GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень — 691-5712 і увечорі — 762-3503

РОМАН ДЕМКІВ

ставити звичайну людину на щабель святця в іконостасі, бо людське обличчя здавалося йому виявом вищої досконалости й краси з допомогою надприродної сили. І така краса пластичного обличчя була першочерговою турботою Шевченка не тільки з боку технічних засобів виконання, але й прагненням втілити найтонші нюанси духовного життя людини.

5-го квітня 1847 року Тараса Шевченка арештовано за участь в таємній політичній організації Кирило-Методіївського товариства і заслано рядовим солдатом у далекі оренбурзькі степи. Не зважаючи на заборону писати і малювати, він таки нарисував автопортрети у солдатській формі та портрети друзів. За те його покарано і заслано в Новопетровську фортецю 1851 року. У 1853-му році комендантом фортеці став Усков, який створив сприятливіші умовини для творчої праці засланця-художника. Тут Шевченко намалював ряд нових портретів: олівцем нарисував самого Ускова, його дружину намалював технікою сепії та знов Ускова дружину з донькою. Цей портрет жінки модельований легкими і короткими штрихами. В зображенні тла і одягу домінує вільний широкий штрих, увага знов концентрується на обличчі, мов у мадонни. В портреті дружини Ускової з донькою бачимо іконографічність зображення ніби то Богоматері з дитячком, яке в руці тримає символічно галузку, хоч дитина у неї дівчинка, а не малий Ісус. Якщо б їм надати авреолі, я б прийняв їх за іконографічні постаті.

Шевченко у цій манері намалював понад 10 автопортретів за сім років заслання. Зовнішній вигляд у нього змарнілий і хворобливий вигляд обличчя, облісіле, чоло, сумні, задумані очі дивляться трохи вбік. В одному з останніх автопортретів (датований в березні 1857) олівцем нарисований перший раз в житті з бородою. Цей автопортрет подарував Михайлові Семеновичу Щепкіну в грудні цього ж року.

Після 10 років заслання Шевченка звільнено через клопотання визначних діячів культури. На початку серпня 1857-го року він покидає фортецю. Але по дорозі військові власті його затримали в Нижньому Новгороді на 6 місяців перебування. Прибувши врешті до Петербургу, знов плідно працює як художник. Після заслання він створив велику кількість нових портретів своїх друзів і знайомих. Згадаю такі: Северцова, Овсяникова, видатного російського актора Щепкіна, негритянського актора Олдріджа, Фреліха, Лазаревського, Максимовича і його дружини та багато інших, виконаних італійським чорним і білим олівцями.

Технікою офорту-акватинти Шевченко виконує також багато автопортретів, але він не покидає олію, якою намалював портрет Кочубея, цією ж самою манерою, що й попередні портрети ще до заслання. Це своєрідний шевченківський тип, що позначений чітко вираженим еліпсоїдом обличчя із скульптурним моделюванням в задумливому стані моделі. Для Шевченка багато важить те, щоб у

його портретах глядач бачив живе щастям лице чоловіка, його інтелект і фізичну досконалість. Це не означає, що він не вмів малювати бідолах і нужду українського народу. Його непортретні типи насичені трагедією, експлуатацією та соціальною нерівністю, але це вже інша для дослідження тема про творчість художника. За останніх три роки життя Шевченко створив ще багато портретів — віце-президента Академії мистецтв Толстого, художників Клодта і Бруні, архітектора Горностаєва та інші. Це портрети офортної техніки на папері, через які в колі художників його називають сучасним Рембрандтом, бо Шевченко ввів до такої техніки нові засоби і інструменти. Він стає популярним гравером. У вересні 1860 року Академія мистецтв надала Шевченкові звання академіка. В цей саме період Шевченко зробив декілька автопортретів а саме: автопортрет у темному костюмі, автопортрет з бородою, автопортрет зі свічкою, де він себе зобразив як молодого юнака, автопортрет у світлому костюмі, автопортрет у шапці та кожусі і останній в олійній техніці автопортрет у 1861-му році, коротко перед смертю.

«Возвеличу малих отих рабів німих!» — це етичні слова Шевченка, які красномовно підтверджують силу гуманістичного звучання портретованих. Портрет Тараса Шевченка посідає велике суттєве місце. Понад 150 зображень людей, з якими художник спілкувався, був у товариських стосунках, котрим симпатизував, дають яскраве уявлення про його оточення. Серед портретованих немало його однодумців, осіб, які допомагали мистцеві і підтримували в лиху годину. Різні за характерами, зовнішністю і ролями в суспільстві люди, які чимось близькі між собою. І ця близькість вириває між моделем і автором. В портретах художника бачимо розкріпаченість людського духу і ества. Це портрети романтизму і реалізму. Шевченко сповнив свої прагнення щодо портретизування людської натури та її духовної досконалости, моральних і етичних засад, з утвердженням людської гідности. Передусім в автопортретах він відобразив себе у різні пори життя, в різних настроях і переживаннях, аналізуючи свою власну психологію. Від настрою юнака до вистражданого, але незламного чоловіка середніх літ, криється велика сила волі і душі. Оцінюючи весь недовгий, але надзвичайно плідний шлях Шевченка-художника треба сказати, що він був одним з найвидатніших майстрів 19-го століття, бо його творчість мала велике значення для наступних поколінь російських і українських мистців. Висловлені тут спостереження та міркування, це лише мала частина художньої спадщини в образотворчому мистецтві геніального художника Тараса Шевченка.

~~~~~
**НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ СВОГЧАСНО!**

А ДЕ Ж НАША ГЛАСНІСТЬ?

ШАНОВНА РЕДАКЦІЯ «СВОБОДИ»
ДЖЕРЗІ-СІТІ, Н.Дж., США

Шановний Пане Редакторе!

Ввічливо прошу не відмовити мені у поміщенні мого листа до Редакції у такій справі:

У «Свободі» за 26 жовтня 1989 р. була надрукована стаття «П. Плішка співав з успіхом у Києві». Стаття не підписана і тому можу вважати, що вона редакційна.

Я з великою приємністю читав про успіх Павла Плішки у Києві, радів, що він мав змогу показати свій талант українському слухачеві в столиці нашої України. Я тим більше радів цим фактом, бо ж саме я, коли Павло Плішка «пробудився» як українець, дав йому ноти й слова українських клясичних пісень, бо до того часу він не розпоряджав українським матеріалом для вивчення українського репертуару. Саме той матеріал став П. Плішці у пригоді, на ньому він побудував свій спів на платівку. Я особисто знайомий з П. Плішкою і, хоч пізно, зате щиро вітаю його з успіхом у Києві.

І на цьому можна було б скінчити цього листа, коли б не один пасус у надрукованій Вами статті. Йдеться про таке сформулювання: «Це перший український співак діяспори, який виступив в столиці України та ще й з великим успіхом». Це бо неправда, що П. Плішка був першим українським співаком з діяспори, котрий виступив у Києві. Першим був я, Йосип Гошуляк, котрий ще **1980 року** дав ряд концертів у столиці України, а також у Львові, в Чернівцях і в Тернополі.* Це я був тим, котрий, як співак (бас) співав з великим успіхом для наших братів в Україні. Про моє турне по Україні писали українські газети, писала також й «Свобода». А ось що писав п'яніст композитор Натан Шульман, мій аккомпаніатор на Україні: «Десь увечорі, на початку жовтня 1980 року, коли ми з дружиною, в моїй хаті, слухали по телебаченню симфонічний концерт з творів великого і неповторного Ріхарда Вагнера, якого ми з дружиною безмежно любимо, раптом хтось подзвонив мені по телефону. Я питаю: Хто це?»

— Це твій друг і колега Альфред з Київської філярмонії — відповідає голос. — А що трапилось, дорогий друже? — питаю я. — А ось що: до Києва приїхав відомий співак з Канади — Йосип Гошуляк...

Ми з Йосипом Гошуляком мали можливість зустрітися коротенько два лише рази. Для такого складного репертуару, що його привіз Йосип Гошуляк, цього було, безумовно, недостатньо. Але, в таких випадках як завжди допомагає довголітній досвід і знання різноманітного репертуару. Саме це і сприяло успіхові наших концертів з Йосипом Гошуляком.

Програма його справді була важкою. В ній не було за фактурою примітивних речей. Кожна арія, романс чи пісня, мала неабиякий складний фортепіяний супровід...

А тепер про Йосипа Гошуляка: Скажу одверто: За сімдесят п'ять років мого життя мені доводилось акомпаніювати багатьом співакам: Леоніду Собінову, Платону Цесевичу, братам Пироговим (Григорію та Олександр), Надії Обуховій, Івану Козловському, Сергієві Лемешеву, Михайлові Гришкові, Борисові Гмирі та багатьом іншим. Йосип Гошуляк володіє красивим ліричним і міцним басом, який дуже добре і рівно звучить по всьому діапазону. Його чудова вокальна школа допо-

внює всі його звукові здібності. Його величезна музичальність та найвища виконавська манера — дає слухачам справжню насолоду...

Поруч з драматичними творами, такими як арія Альвіза з опери «Джоконда» Понкієллі, чи арія Мельника з опери «Русалка» Даргомижського, де відчувається справжній вокальний драматизм і експресію, у Йосипа Гошуляка є і велика душа і сердечність, яка глибоко проникає в серце слухачів. Тут я маю на увазі продемонстровані розділи репертуару співака. Це романси М. Лисенка «Минають дні» на слова Т. Шевченка, С. Людкевича «Хтось мене ще пам'ятає», А. Кос-Анатольського «Давно те минуло» та багато інших. Але є у Йосипа Гошуляка одна пісня: «Як давно» на слова київського поета Ол. Підсухи, муз. канадського композитора Г. Китастого, яку він співав наприкінці програми концерту. Ця пісня у всіх присутніх в залі викликала справжні сльози. Ніхто не міг її спокійно слухати, тому що вона торкалась самих хвилюючих струн людського серця. Тут було все: і музика, і чудові слова. Але, найголовніше, це було виконання цієї пісні Йосипом Гошуляком». («Культура і Життя»).

Таким був виступ десять років тому, *виступ українського співака з Канади, отже з діяспори*. Правду кажучи, я б не мав ніяких зауваг до, не виключено, ненавмисної помилки, ненавмисного ствердження про «першого співака української діяспори в Києві», коли б це сформулювання не йшло в унісон з ось вже десятилітнім організованим промовчуванням мене, як співака. Промовчування за те, що я, поїхавши на свою рідну Україну, до своїх братів з концертами, неначе б «зрадив» свою націю, неначе б з того приводу я допустився непростимого «гріха», якогось «злочину». А це ж, коли подумати об'єктивно, саме я десять років тому був тим, котрий зрозумів, що не можна нам цуратися свого народу, що без нашого народу в Україні ми є ніщо, що без нього ми втрамимо своє обличчя. І не тільки зрозумів, але поїхав на Україну. І зовсім не до наших ворогів, а таки до братів, це їм я співав, з ними разом переживав безпосередні контакти, про які тільки тепер починають говорити.

І в Канаді, і в США впродовж тих десятих років було організовано багато концертів для відзначення багатьох подій. Між ними також відзначення 1000-ліття Хрещення України, 175-ліття Т. Шевченка. І мене, за велінням «батьків» громади, не бажали зауважити. Оті «батьки» навіть постаралися про те, що готове гасло до «Української Енциклопедії» про мене десь «загубилося», а воно ж було опрацьоване не з моєї, а проф. В. Кубійовича ініціативи.

ЛИТОВСЬКА ТЕАТРАЛЬНА ГРУПА ВІДВІДАЄ КАНАДУ

(Канадська Сцена) — Малий Театр із Вільнюсу, Литва, виступить вперше в Північній Америці в Торонто із своєю постановкою п'єси «Смерти не буде».

Вони виступлять під час двотижневого фестивалю на Гарбор-фронт. П'ять вистав будуть показані від 7 до 10 червня в Театрі Дю Мор'є.

Режисер п'єси Рімас Тумінас. Дія її відбувається в великій литовській громаді після Другої Світової Війни, на початку якої Гітлер заключив пакт із Сталіном, який дозволив СРСР включити Балтійські держави до свого складу. П'єса завоювала найвищу нагороду на Балтійському Фестивалі Драми в 1989 р.

Дмитро НИТЧЕНКО

ПЕРША ЗБІРКА ПОЕЗІЙ СТЕФАНІЇ ГУРКО

(Три джерела. ОУП «Слово», Торонто, 1989 р.)

Стефанія Гурко, яка жила колись в Аделяїді, Австралія, давно вже виїхала до Канади і там стала відома особливо своїми п'єсами. Спершу побачила сцену її одноактівка «Ах, ті діти», яка була відзначена на конкурсі Союзу Українок в 1963 році. Друга п'єса, «Одруження», була поставлена в 1983 році чотири рази. Преса дуже прихильно відгукнулася. Цьому сприяє й те, що авторка любить зачіпати гострі й актуальні теми, хоч декому це й не подобається, зокрема на тему політичних суперечок. А яка може бути драма без конфліктів і сутичок чи боротьби?

Та чи не найбільшого успіху зазнала її нова п'єса «Приїзд матері», яку, як і попередні, поставив Молодечий театральний ансамбль «Муза» в Торонто під керівництвом Михайла Гави. Ця драма на три дії вже йшла сім разів. Побачили її глядачі і в Ошаві та Гамільтоні.

Чим же привабила читачів і пресу ця п'єса? Своєю актуальністю й реалістичністю. Авторка показала конфлікт між двома братами: між старим емігрантом — прихильником комунізму і новим — націоналістом. Ворожнеча поміж ними була така гостра, що навіть діти цих родин не зустрічалися й не були знайомі. Та ось до братів має приїхати з України їхня мати. Приїзд підготував прихильник комунізму. Брати мусять хоч на цей час приїзду замиритися, щоб матері не було боляче бачити їхню відчуженість чи ворожнечу. Мати побожна, і співробітник радянської амбасаді, який був у добрих взаєминах з братом-комуністом порадив йому взяти в нього ікону Божої Матері і повісити на стіну, щоб мати не сказала, що він безбожник.

Та коли вішали ікону на стіну раптом виник скандал; якимось її впустили, і з неї випав підслуховий апарат. Це викликало обурення проти співробітника амбасаді, і його виганяють з хати. Цей випадок зближує братів, і вони та їх родини, на радість уже дорослих дітей, помирились.

Відомо, що авторка вже має готові нові п'єси. Та ось перед нами найновіше видання Стефанії Гурко. Це перша збірка її поезій «Три джерела», що вийшла під маркою ОУП «Слово» в Торонто, Канада. Видання має 88 сторінок, приваблива обкладинка Романа Радилецького. Назва збірки взята від назви одного з віршів, де говориться, що ці джерела — це біль, щастя і спокій. Взагалі ж збірка складається з ліричних поезій різної тематики і змісту. Це міркування над власним життям, заглиблення в його таємниці, шукання істини, настрої, переживання, краса природи, а також низка віршів на громадські теми.

Не писав би я цього листа, не брав би себе сам під захист, не в моїй це вдачі, та не можу мовчати, бо знаю, що й надалі сила «батьків» української громади не вичерпалася, через ту силу не знайдуться чесні люди, котрі б могли промовити за мною слово: Після мого турне, добре слово про мене сказали прилюдно Мар'ян Дальний — редактор «Нових Днів», артист Ростислав Василенко, літературознавець Марія Гарасевич, Михайло Смик — ред. «Українських вістей» і ще дехто, за що я їм безмежно вдячний.

І повторюю: Павло Плішка — світової слави співак українського походження, котрий, вже як дорослий, зрозумів звідки, з якого корення він виріс. І добре, що він поїхав у Київ, добре, коли дасть концерти у Львові. Проте не він був першим співаком української діаспори, котрий виступав у Києві. Така ось правда.

З пошаною

Йосип Гошуляк
артист — співак — бас

19 грудня 1989

Торонто, Канада

* Див. «Нові Дні», січень 1981. Редакція «Свободи», мабуть, не мала свободи надрукувати цей лист, тому друкуємо його в «Н.Д.» — Ред.

«ШЕПОТІННЯ, ШЕПОТІННЯ» — НОВА ЗБІРКА МАРІЇ РЕВАКОВИЧ

У видавництві Нью-Йоркської Групи появилася друга збірка поезій Марії Ревакович «Шепотіння, шепотіння». Книжка ця включає два розділи. У першому поетка пише до батька «листи», долучає до них «фотографії» та «листки з календаря», тобто спомини, і в такий коляжний спосіб творить емоційну історію переселених українських родин у Польщі. Розділ цей написаний напереміну прозопоезією і вільним віршем.

В другому розділі поетка адресує свої поезії Творцеві, до якого намагається проникнути шляхом метафізичних інтроспекцій.

Поезії Марії Ревакович багаті оригінальною образністю, лірично-інтимні та прямо сприйнятливі.

Книжка елегантно ілюстрована графікою Анни Ревакович. Ціна книжки 7 дол., можна набути в:

THE NEW YORK GROUP
5998 PALISADE AVE.
RIVERDALE, NY 10471 USA

КРЕДИТОВА СПІЛКА

при Церкві Св. Покрови (Торонто)

дає позики і платить високі відсотки
від ощадностевих вкладів.

ST. MARY'S (Toronto)

CREDIT UNION LTD

832 Bloor St. West (near Shaw St.)

Tel.: 537-2163

4 Bellwods Ave.

Tel.: 360-8355

У вірші «Прихід весни» читаємо:

Ти прийшла, ти прийшла серед ночі,
Ніби з'ява, мов мрія, мов сон,
Я відкрила здивовані очі,
Як почула твій стук до вікон.
За вікном біла ніч безрезнева,
Наче кішка брела по дахах
І почули півсонні дерева
Теплий подих на голих гілках...

Це тільки частина ніжного ліричного віршика, але в ньому трапилися недогляди: вірш написаний анапестом. За цим принципом у слові «вікон» наголос мусить падати на кінцевому складі — «вікОн», а це помилка, треба «віКон». Також бракує коми після слова «кішка», бож закінчилося порівняльне речення.

Шукаючи відповіді на тему філософії життя, істини, авторка пише:

Чи я у світі,
Чи світ у мені?
Скажіть мені ви,
Уми учені.
Чому я, хто я,
Пощо я, де я?
Чи світ — це мрія,
Чи світ — ідея?

У багатьох поезіях бачимо пошуки правди життя, заглиблення в сфери невідомого, нез'ясованого. В іншому творі поетеса літає своєю фантастичною уявою по світі:

Я відьма з Лисої Гори, що поночам не спить,
Літає понад світом на мітлі думок.
Я можу облетіти цілий світ за мить,
Заглянути в найбільш віддалений кутіок.
Нема для мене брам, немає перешкод,
Немає мурів, стін, закритих огорож.
Над світом я лечу без шуму, без пригод,
Під небом, що цвіте кущами жовтих рож...

Усього у вірші 12 рядків. Образно сказано «Літає... на мітлі думок», оригінальна метафора, але знову помилки: «поночам» слід писати прийменник «по» окремо, а також треба писати не «ночаМ», а ночаХ бо це місцевий відмінок: по хатах, деревах, шляхах ітд. У вірші «Справжній монумент», присвяченому 175-літтю з дня народження Кобзаря, авторка мужньо, по-громадському, закликає:

На всіх розпутьтях велелюдного світу
Стоїть у бронзі вилитий Тарас
І кличе нас до змагу і до Звіту,
Щоб не проспали знову слухний час.
Бо вже сліпі прозріли, а глухі почули
Про нашого народу горе й біль,
Бо вже й рабів, що волю призабули,
Збудив зі сну зловісний Чорнобиль...

Досить майстерний вірш віддзеркалює проблеми сучасності, тривоги за майбутнє українського народу.

Авторка орієнтується в мистецьких засобах по-

АНДРІЙ ЛАТИШКО

ДОПОМОЖЕ КУПИТИ
або ПРОДАТИ

апартаменти, будинки,
бізнеси, котеджі і фарми

Прошу телефонувати:

236-2666 — бюро

620-4953 — дім

CHOLKAN CORPORATION • REALTOR
5302 Dundas St. W., Toronto, Ont., M9B 1B2.

Naturopathic Clinic

Via Medicatrix Naturae

Д-р Галина СРОЧИНСЬКА, М.Д., Н.Д.І

Д-р Лідія ДОБОШ, М.Д., Н.Д.

(ЗІЛЛЯ, ГОМЕОПАТІЯ, ДІЄТА,
АКЮПАНЧЮР, ГІДРОТЕРАПІЯ,
ФІЗІОТЕРАПІЯ)

ЛІКУВАННЯ:

алергій, артрити, ревматизму, простуди, болів голови, мігрени, виразок шлунка, нестравности, надмірної ваги, паразитів системи травлення, болів спини, хворіб шкіри (екземи), жиляків, налогу курення, профілактика збереження доброго здоров'я.

1595 Bloor St. West, Subway: DUNDAS WEST,
Toronto, Ont., M6P 1A6 Тел.: 534-0050

ЗДОРОВИЙ і СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE FUTURE BAKERY

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські
страви у нашій каварні

відкрито 7 днів у тижні!

735 Queen St. W., Toronto, Ont.
Tel. 368-4235

етичної творчості, вживає різні форми: інверсію, гіперболу, метафори, внутрішню риму, дактилічну риму тощо. Тож є всі дані для дальшого ро-

Complete
Home
Comfort!

- Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- Продаж і обслуга домашнього ogrivального устаткування
- Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPSCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel. 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST CO. 2299 BLOOR ST. W.

сту в поетичній творчості. Слід тільки позбутися мовних недоліків, які ще досить рясно подибуються в правописі, то в наголосах, то у вигляді русизмів. Іноді трапляється й недосконала рима: чола — мета, саду — пелену, землі — дорогій, гряде — оживе тощо. Проте, незважаючи на ці мовні недоліки, збірка Стефанії Гурко справляє гарне враження, і ми бажаємо авторці дальших успіхів.

З ЕМІГРАЦІЇ — В УКРАЇНУ

Як уже повідомлено в «Нових Днях» (ч.475, вересень 1989 р.) поезії Яра Славутича почали передруковувати в Україні. Спершу з'явилися передруки в обласних газетах Вінниці й Херсону та в деяких районних, а тепер елітарний місячник «Київ» у січневому числі за 1990 р. умістив сім поезій еміграційного поета під назвою «Вірші про Київ». Узяті їх зі збірок «Маєстат» (1962), «Мудрощі мандрів» (1972) та з новіших творів, призначених до другого видання «Живі смолоскипи». Журнал «Вітчизна» буде публікувати окремі вірші Яра Славутича з його збірки «Завойовники прерій» (третє вид. 1984 р.) — до 100-річчя українського поселення в Канаді. Його твори прийнято до друку також у журналах «Всесвіт» і «Дніпро» та в альманасі «Поезія» і в антології «Українська поезія за рубежом». Республіканське радіо в Києві передавало в лютому вірші з інших збірок Яра Славутича, а також уривок із повісти Івана Багряного «Сад Гетсиманський» (при цій нагоді заповіли, що будуть її передруковувати в одному з республіканських журналів).

Крім цього, в деяких центральних українських журналах почали друкувати поезії таких досі там замовчуваних еміграційних поетів, як Євген Маланюк, Олена Теліга, Олег Ольжич, Святослав Гординський і інші.

НАДІСЛАНІ НОВІ КНИЖКИ

Олександра Черненко. «Експресіонізм у творчості Василя Стефаника». Видавництво «Сучасність», 1989. Безкислотний папір. 280 стор. Ціна 15 ам. дол. Замовляти в українських книгарнях або у Видавництві «Сучасність».

Олесь Бердник. «Кажу Вам» («Священні знаки»). Обкладинка: Юрій Козак — «Мати Божа», оформлення Богдана Титли. Київ-Нью Йорк, В-во М. Коць, 1989.

Тверда оправа. 223 стор., портр. Ціна 15.00 ам. дол. Замовляти:

M.P. Kots
Rt. 1, Box 77
West Kill, N.Y. 12492
USA

Святослав Гординський. «Поезії: вірші оригінальні і перекладні». Обкладинка і технічна редакція автора. Бібліотека «Прологу» і «Сучасности» ч.189. В-во «Сучасність», 1989. Тверда оправа. Безкислотний папір. 447 стор., ілюстр., портр. Ціна 25.00 ам. дол. Набувати в українських книгарнях або у Видавництві «Сучасність».

Петро Косенко. «Пізнi Грона; сонети». Едмонтон, вид-во «Славута», 1989. 180 стор. Тверда оправа. Надруковано тільки триста примірників. Ціна не зазначена. Замовляти можна, мабуть, у вид-ві «Славута» або в автора.

Стефанія Гурко. «Три джерела; поезії». Торонто, Об'єднання Українських Письменників «Слово», 1989. 88 стор., портр. Лиш деякі з поезій були раніше друковані в «Нових Днях». Ціна книжки не зазначена.

Юрій Буряківець. «Право на велику дорогу»; роман. Нью-Йорк, Видавництво «Вільна Думка», 1990. Друге виправлене і доповнене видання. 316 стор., портр. Ціна 20 ам. дол. Замовляти в автора.

«Український Історик»; журнал історії і українознавства. Нью-Йорк-Торонто-Мюнхен, Українське Історичне Товариство, 1989. Том 26. 181 стор., ілюстр. Ціна 30.00 дол. Попередні річніки — \$25.00. Замовляти:

AMERICA	CANADA
«The Ukrainian Historian» P.O. Box 312 Kent, Ohio 44220 USA	«The Ukrainian Historian» P.O. Box 95 Etobicoke, Ont. M9C 4V2 Canada

Михайло Марунчак. «Маркіян Шашкевич — біо-бібліографічний показчик». Вінніпег, Інститут-Заповідник Маркіяна Шашкевича, 1989. 206 стор., ілюстр. Ціна книжки 12.00 дол. і пересилка 2 дол. Замовляти звертаючись на адресу:

Markian SHASHKEVYCH CENTRE
North Kildonan Postal Outlet #28131
Winnipeg, MB R2G 1S0

ХТО КРАЙНІЙ?

**Про що думав советський турист
в канадській крамниці?**

Заходжу і очам не вірю — скільки краму, ма-
тинко рідна! З якої ж то нагоди все те викинули?
Можливо, секретар обкому, чи то пак — сенатор,
губернатор, чи як їх тут величають, має приїхати?
А може комісії сподіваються? Що б там не було, а
гав ловити не треба. Бо хто зна, коли ще випаде
така нагода.

Маю трохи долярів у жмені — поміняли в Києві
на Хрещатику. Сім карбованців на день, виста-
чить, мовляв, з тебе і на харч, і на гостинці. Де
там вистачить, кажу їм, маю братів і сестер, а ще
племінників і племінниць до біса. І всі в руки загля-
датимуть. Щоб не забутися, що кому привезти, по-
просив небожів, написати на папірці, хто що ба-
жає. І що ви думаєте? Отримав 12 папірців і на
кожному одне слово: варьонки. Витріщився я на ті
цидулки, що ж то таке, питаю, за річ? Невже по-
казалися бісові діти, і всім закордонних вареників
закортіло?

— Дядьку, — сміються, — ви безнадійно відста-
ли. — То такі штани з джинсової тканини, ніби ви-
варені в соді. Весь світ у них ходить. — Ще й хи-
хикнули: — Печерний вік, а не дядько.

Отож мушу купити дванадцять варьонок — не
відставати ж нам від усього світу через якісь по-
ганські штани.

Кидаю оком туди, сюди. Ой, нене, скільки ж ви-
ставили, вивісили! Що ж то за цяця така має заві-
тати? Згодом запитаю у родича, він уже сорок ро-
ків у Канаді, певно все знає про тутешні порядки.
А поки що треба зайняти чергу, щоб не прогавити,
щоб увірвати, щоб вистачило...

Р. В.

ТАКИЙ ТЕПЕР СВІТ НАСТАВ

подає М. Костка-Понятовський.

Пару років тому один збиточний сміливець в Англії
якимсь дивним дивом вліз одної ночі до спальні коро-
леви. Королева була настільки тактовна чи, може, за-
страшена, що гвалту-крику не підняла, одначе не зна-
ючи чого від нього сподіватися, хотіла найперше
якось позискати його симпатію. Тож дипломатично,
ніби на честь небувалого гостя, на його здоров'я, ви-
пила з ним по чарці лікеру. Тоді розпитала, як йому
ведеться, що його болить та чи має він в житті якісь,
може, особливі бажання, що вона могла б йому по-
могти їх сповнити. Він, правда, мав собі це за гонор,
бо як-не-як таке нікому не трапляється, і в затишку
її Королівської Милості почав вже був там помалу
угріватися, почуватися вдома, мав значить «фунь», а
про біду, то міг би був там в неї вже й перебути ні-
ченьку темненьку. Та на тяжкий жаль, візити в коро-
лівській спальні, та ще у таку пору, і без спеціального
запрошення денним порядком королівського двору не

передбачалися, не укладалися в Протокол, тож вона
тайком натиснула гудзик, прийшли сторожі безпеки і
гостя попросили піти з ними. Його, борони Боже,
ніхто не бив, не сварив, та все-таки його пояснення,
що він зробив це на славу Англії якось не зовсім
оправдувалося — слава та виходила якось паскудно
перекривлена, аж ніяк не на англійський стиль. І його
поставили під суд. А що в історії Англії такого ви-
падку ще ніколи не траплялося, то не могли того за-
клясифікувати як злочинний проступок, бо не було
прецеденту, не було взору, підстави. Тим-менше, що
напису «Вступ заборонений» там на дверях не було, а
вступ кудинебудь сам собою злочином не є... Ну й
хлопа випустили. Ідїть, але бійтеся Бога, більше та-
кого не робіть! Ну, бо що мали зробити?

А для нас тут є приклад, в який спосіб полагоджу-
ють пекучу кризу культурні, цивілізовані люди.

**

Люди повірять у всяку дурницю, як скажете їм це
тихцем, пошепки.

**

Один французький письменник лишив цікавий запо-
віт: «Я нічого не маю, я дуже багато винен, а решту
записую на бідних».

**

Хотів чоловік з біди повіситися, та не мав де
прив'язати шнура. Прив'язав він на вербі над водою,
але гілка вломалася й він упав у воду. З бідою він
прикараськав на беріг, сів та й зідхнув: Ой, як то бід-
ному на світі не везе — через дурне вішання міг би
був втопитися!

**

Коли наша повоєнна діяспора осілася вже в Амери-
ці, одна жінка сказала своєму чоловікові, що учитель
рекомендував купити Івасеві енциклопедію, бо він за-
лишився позаду з наукою. Чоловік прийшов був з
праці на будові, змучений, голодний, обляпаний вап-
ном і обурився. «Яку цикльопедію? Ще чого! Нехай
ходить до школи пішки, так як я ходив!»

**

— А, моє поважання!... Давно ми не бачилися. Ну,
то як вам ведеться, як там ховається ваш син?

— О, дякую — він ховається дуже добре, бо поліція
шукає його вже цілий рік і ще не знайшла. Ну, а як
ваш син? Він вже напевно працює.

— Та ні, не працює, бо до тяжкої праці він ще за-
легкий, а до легкої, каже, що вже затяжкий.

НЕВИХОВАНІСТЬ

Повернувся чоловік пізно вночі з відрядження до-
дому. Відімкнув квартиру і, щоб не турбувати дружи-
ну, тихенько зайшов на кухню перекусити. Аж ба-
чить крізь прочинені двері: якийсь молодик хутенько
перебіг коридор і вискочив з квартири. Чоловік
скрушно похитав головою і гукнув до дружини:

— А-я-я, яка тепер невихована молодь пішла! Ні
тобі здрастуй, ні тобі спасибі!

ЄЛИСАВЕТА МОМОТ

Ділимося з читачами болючою вісткою, що 7-го березня ц.р. померла в Карлсруе, Німеччина, на 94-му році активного життя одна з останніх жінок-героїнь, що разом з Армією УНР перейшли Збруч у 1920 й до кінця життя служили ідеалам вільної, незалежної, демократичної української держави. Покійна була обдарованою театральною артисткою, співачкою, добрим педагогом, вихователем української молоді й службовцем канцелярії уряду УНР.

Для нас покійна Єлисавета Момот була також найлюбяльнішою і найжертвеннішою читачкою «Нових Днів» в Європі і завжди допомагала їм у міру своїх спроможностей. Своїм патріотизмом, шляхетним характером і громадською діяльністю вона заслужила собі вічну пам'ять серед усіх, що її знали.

ГЕН. СТЕПАН С. САМІЙЛЕНКО

В п'ятницю, 20-го квітня упокоївся у США ще один учасник української визвольної війни 1917-1921 рр. генерал поручник Армії УНР Степан С. Самійленко, автор двох книжок цікавих споминів. Похоронений на українському православному цвинтарі св. Андрія в С. Бавнд Бруку, Н. Дж. Вічна йому пам'ять.

Д-Р ІВАН КУЧЕРЕПА

25 березня 1990 р. упокоївся в Торонто на 71-му році життя відомий лікар-хірург і видатний громадсько-політичний діяч канадських українців, кол. член Міської Ради і член федерального парламенту бл. п. д-р Іван Кучерепа. Він народився і виростав у Торонті, був ветераном Другої світової війни й після війни проявляв велику громадську активність, особливо в БУК та в Клубі українських професіоналістів і підприємців.

Вічна йому пам'ять!

ПРОФ. МИКОЛА ЛІВША

Ділимося з читачами сумною вісткою, що 20-го лютого 1990 р. в Буенос Айрес, Аргентина, несподівано відійшов у Вічність бл. п. проф. інж. Микола Лівша, народжений 1-го червня 1913 р. в Бабині, Рівенського повіту на Волині. Покійний був активним діячем українських церковних і громадських організацій та доволітнім професором університету в Буенос Айрес.

Засмученій дружині Тамарі, синові, невістці й дальшій родині в Америці і в Україні висловлюємо глибоке співчуття. Вічна йому пам'ять!

ВАСИЛИНА АНТИПЕНКО

В понеділок, 23-го квітня 1990 р. після тяжкої недуги відійшла у Вічність на 89-му році життя у Філадельфії бл. п. Василина Антипенко — дружина вже покійного письменника Анатолія Гака. Похоронена на

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. „Вічний Фонд Укр. Цвинтаря Св. Володимира“!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місяця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефонів:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

В наглій потребі до хати: 620-4953

ЛАТИШКО АНДРІЙ — адміністратор

українському православному цвинтарі св. Андрія
Первозваного в С. Бавнд Бруку, Н. Дж.

ТЕТЯНА САМЧУК

Ділимося з читачами сумною вісткою, що 14-го квітня 1990 р. після довгої недуги упокоїлася в Торонто на 88-му році життя бл. п. Тетяна Самчук, дружина покійного письменника Уласа Самчука. Похоронена 19 квітня поруч свого мужа на українському цвинтарі св. Володимира в Оаквилл, що біля Торонто.

ПОМЕР РОСТИСЛАВ ГЛУВКО

З глибоким жалем і смутком повідомляємо членство Інституту Дослідів Волині і Т-ва «Волинь» та усіх друзів у вільному світі і в Україні, що 4-го березня 1990 р. відійшов у вічність бл. п. Ростислав Глукко, — визначний мистець-графік, член багатьох організацій і член ІДВ.

Вічна йому Пам'ять!

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТІТЬ ДЛЯ НИХ
ЯК ПОДАРУНОК ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!**

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО РЕДАКТОРА «НОВИХ ДНІВ»

*«Україна — мит, та й годі,
Купа мертвих слів, думок,
Поки в нас нема в господі
Ні газет, ані книжок.»*

Віра Ворскло

Шановний Пане Редакторе!

Надала мені лиха година видати збіорчку своїх коротких оповідань «Доля Скитальська». Раніше вони друкувалися у різних виданнях і частина з них вже розгубилася. Отож закортіло мені зібрати рештки докупити та видати, щоб лишилась якась пам'ятка для внуків та ще може й на Україну якийсь примірник продістанеться.

Вистачило б 100 примірників, щоб розіслати в подарунок друзям та деяким письменникам (перед якими я в боргу за їхні дари), але ж друк коштує тисячі доларів і різниці в коштах за 100, чи за 1000 примірників незначна. Тому я вирішив видати 500 прим., з розрахунку, що серед тримільйонної діаспори (це ж дорівнює малій європейській державі!) знайдеться 400 людей, охочих прочитати українську книжку та в той спосіб допоможуть мені вернути частину витрат.

Один з видавців, др. Овечко, заправив з мене 10,000 австралійських доларів за 500 прим. Це виносить 20 дол. за кожен примірник книжечки на 150 стор. (не враховуючи коштів поштової розсилки)! При чому він попередив, що я сам маю приїхати з Австралії до Америки й забрати наклад. Моїх зоощаджень в той час не вистачало на покриття навіть третини коштів самого друку і я похоронив надію.

Аж ось чужинець запропонував видати той наклад за 3,200 дол.

Збулося! Хоч, на жаль, вийшло не дуже акуратно. Тепер постало питання — що робити з книжками?

За 15 місяців я розіслав біля сотні в подарунки та кілька продав, але прибуток не покрив загальної суми витрат на поштову пересилку. Прорахувався я! Тепер «нема дурних викидати кілька доларів на неприбуткову і неістивну українську книжку». Кожен патріот, надто освічений, висококультурний (скажіть, що ні — він вам носу розквасить!), усе те знає і читати не потребує. Крапка. Він собі «пайнтує» та «драйвує» і не бадруй його, бо тут демократія.

Рік тому я вислав примірник своїй сестрі в Україну — не одержала. В цьому році — те саме. Гласність? Може в Москві, а на Україні по-старому, тільки не арештовують.

Та ось одержав радісну вістку! Гостя з України взяла примірник і таки завезла в Донецьк, де він довго ходив з рук у руки й опинився аж у Дніпропетровську. «Такого в нас ще ніхто не читав!» — пише землячка.

Це мене так потішило, що мені зовсім не жаль отих понад 3,000 дол. витрат. А все ж таки — що робити з купою книжок? Перевезти їх усі в Україну за мого життя не вдасться, а палити їх все таки шкода.

Отож я набрався нахабства та й вислав Вам аж 10 примірників на цілий Північно-Американський континент. Ціну встановіть самі таку, щоб можна продати, а гроші (якщо вторгуєте) хай залишаться на фонд «Н.Д.» (вста-

новили остаточно 8.00 з пересилкою, як у книгарнях). Знаю з досвіду, що й задарма роздати нелегко, бо люди зайняті засіданнями, зборами, з'їздами, конференціями, пишуть резолюції, складають програми, одним словом — будують Україну, а вдома новесенький телевізор і на читання книжки уділити пару годин ніяк не можуть. Раджу Вам, кожному, хто погодиться взяти книжку, надати науковий титул, а ще краще — високу військову рангу — те допоможе, бо на незаслужені ранги наші люди падають, як мухи на гній.

На всякий випадок, якби хтось здалека хотів придбати книжку, подаю адресу для замовлень:

F. Mykolajenko
39 Smyth Rd.
Shenton Park
W.A. Australia 6008

Щастя Вам Боже і мені хоч трохи!

З пошаною

Ф. МИКОЛАЄНКО

ПРИЧИНИ ДЛЯ ОПТИМІЗМУ?

В час, коли в східньому бльоку народи скидають комуністичний хомут і зривають його «прикраси», з пам'ятниками Ленінові включно, — Спілка Письменників України відзначає у своєму органі «Вітчизна» (січень 1990!) 120-ліття з дня народження Леніна, передруковуючи п.з. «Біля великої могили» частини статей Н. Бухаріна, Г. Зінов'єва, Л. Каменєва і Л. Троцького. І це тоді, коли М. Горбачов у двох найважливіших своїх доповідях під час пленуму ЦК комуністичної партії вже не згадав В. І. Леніна ні разу!

Редакція «Вітчизни» виправдовується, мовляв, лише два примірники цього архаїчного матеріалу збереглося в Києві. Виходить, що редакторам «Вітчизни» й після 70 років не стало нудно читати Леніна і про Леніна. А хомут? А рани від нього? Чи, може, редактори «Вітчизни» все ще вірять, що Москва подарує їм «цілющу масть», якій назва «українізація», щоб ми знов загопакували (обов'язково до бандур) і видали на 1991 рік ще більший двомовний календар на зразок цьогорічного календаря Музея народної архітектури та побуту Української РСР для поширення нашої слави (чи неслави!) в англословному світі.

Над цим примітивненьким календарем 1990 р. мозолилось ряд академіків! Це ж великий календар — 13 х 17 інчів з гаком...

Ю. С-вій, Нью-Йорк

В ПАМ'ЯТЬ ПРОФ. ВАСИЛЯ ЧАПЛЕНКА...

... Колись, ще не так давно, я давав обіцянку, що вже нікого не буду турбувати в «Нових Днях». Знаю, що найперше людина вчиться ГОВОРИТИ, а вже пізніше вчиться мовчати. Сумно і дивно...

Не знаю, справедливо чи несправедливо, я зачепив «за живе» в «Нових Днях» уже покійного в Бозі професора Василя Чапленка (бо противився він, щоб називати його по-батькові Кирилович). «Розторощив» він мене за те

все в «Нових Днях» у пух і прах... Особливо чомусь йому не сподобалось моє прізвище Іщенко... Хотів я було його перепросити за все, щоб він змінив гнів на милість. Я і без нього знаю, що я невіглас. А оце знову перечитав вдруге в «Українських Вістях» з Детройту за 11 березня 1990 р. Олексі Гай-Головка «Так є, але так не мусить бути» та й гірко-гірко стало на моїй душі...

Вкладаю чек у сумі \$50.00. Продовження передплати на один рік, ну а решта нехай буде (замість квітів) на свіжу могилу великомученика професора Василя Чапленка. І він помер забутий, непотрібний, змучений, похилий, таврований, обскубаний, обдертий... Яка жорстока дійсність... Ну, що ж? Нехай його змучена душенька вітає над Січеславом, над Славутою!...

А Вам, віддані «Новим Дням» п. Мар'яне з Вашою невтомною пані Адою, хай всемогуча Творча Сила благословить Ваші добрі діла.

Іщенко Микола, Садбері

«НІЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ...»

Від кількох років неофітській запал прихильників охорони екології в Україні та аналогічний рух на Заході дивує нас своєю новизною. Та дійсно nihil novi sud sole — нічого нового під сонцем.

Ось скорочена стаття Івана Бачинського в економічно-господарському журналі «Економіст», що виходив у Львові на початку нашого сторіччя. Щоб віддати дух старовини, мова і правопис задержані.

ПТИЧКИ В ГОСПОДАРСТВІ

... Мода наших днів вимагає того, щоби капелюшок кожної дами був прикрашений трупом птички, бо се належить до доброго тону. Капелюшки дам із сфер родової і грошевої аристокрації прикрашені трупами дорогих езотичних птичок сьпівучих; дами широких верств суспільства вдоволяють ся прикрасами з наших домородних сьпіваків, а навіть служниці, котрі днесь не хотять в моді уступати своїм паням, чваняють ся одна перед другою, що на своїм капелюшку має одно або два крильця з голуба, забарвлені на різні способи. А кілька таких то капелюшків з їх прикрасами минає ся в однім сезоні? Міліони... гинуть... міліони крилатих сьпіваків для... амбіції женщин!

... прикраса дамських капелюшків трупами крилатих сьпіваків викликає фатальні наслідки не тільки в природі але і для суспільности... доказали се вже давніше агрономи і статистики...

... ластівок є чим раз менше... то днесь більша частина старих гнізд полишилась порожніми, а нових дуже мало повстає. А ластівка іменно є птичкою, котра пожирає найбільше комах та хробаків таких, що нищать засів збіжа... ластівка споживає денно тільки комах та хробаків, що вага, з'їдених нею шкідників, рівняє ся єї вазі. Для того охорона птиць для рільництва є неоцінена.

... Держави: Франція, Німеччина, Австрія, Швеція, Іспанія і Португалія заключили 19 марта 1902 р. інтернаціональну конвенцію що до охорони птиць.

... наш парламент по причині національних і партійних борб не має часу сим ділом зайняти ся. На всякий случай вуболи вказаним, щоби котрийсь з наших послів заінтерпелював міністра рільництва, для чого доси не предложено подібної устави?»

Як бачимо, за майже сто років обставини щодо екології, а навіть щодо оцінки праці парламенту, змінилися мало.

Дійсно, нічого нового під сонцем.

Б. Мигаль

ПІДГОТОВЛЯЄТЬСЯ НОВЕ ВИДАННЯ ПІСЕНЬ УПА

Видавництво «Літопис УПА» підготовляє до друку нове видання пісень УПА. За задумом видавництва — це має бути найповніший збірник пісень, який буде виданий згідно з академічними вимогами. В збірнику будуть подані тексти й мелодії пісень, їх варіанти, дані про авторів слів і музики, або — від кого їх записано, чи з якого джерела передруковано. У примітках також будуть короткі біографії командирів УПА чи осіб, які оспівані в пісні, чи дані про оспівану подію або відділ УПА.

Збірник буде мати понад триста пісень. Лише біля половини з них були раніше опубліковані в підпільних співаниках або виданнях. Серед зібраних пісень є багато таких, що не мають нот. Нижче подаємо їх список (за першим рядком тексту) й прохаємо тих, які знають мелодії цих пісень, прислати нам ноти або наспівати пісні на звукову плівку. Якщо ви живете в Торонто чи десь недалеко, просимо безпосередньо зв'язатися з музичним редактором видання, Зеновієм Лавришином. Ось список цих пісень:

«До правого бою», «Чи то в хмарах гуде», «На зеленій траві», «Я пам'ятаю тії слова», «Розпрацались стрільці», «Світить місяць, світить ясний», «Вітай, суворий гордий ліс», «Іди від мене ти, моя кохана», АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ (Мордує Сталін люд голодний), ГИМН ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ СОВЕТСЬКОГО СОЮЗУ, «Без рідної буди», «Бурхливий рік змагань упертих», «Був наказ — до походу», «Духи влавших борців», «Гей в Україні пожари горять», «Грає серце завзяте», «Козацьке ми племя», «Кругом поле ген розлоге», «Лав наших залізних», «Ми не дамо катувати народу», «Ми смілі воїни суворі», «Мов фенікс з попелу пожежа», «Над бором зірка цвітом зацвіла», «Наша правда свята», «Не болем згнувших», «Перед нами, друзі, ще одна є зима», «Пісня про козака», «Ревіли вихри дні і ночі», «Слухай — в ранки пахучі; гучні», «Співай, шуми, зелений боре», «У 1946-ий (Сиджу і слухаю)», «У суботу рано, вранці», «У завзятті», «Віще слово», «Шумлять лани шовково-колосисті», «Іще один рік вороном чорним кружляв», «І знов до ваших хат прийшов червоний кат», «Дні липневі як жар теплі», «Доволі мук, недолі і страждання», «Чи то буря, чи грім», «Мете метелиця», «Ми молодії хлопці лісовії», «Ой хто то, хто то йде на Бірчу», «Як засвітяться світла», «Там у лісі поміж сосни», «Вже час, вже час, народе встань», «Віють вітри, віють, повівають».

Якщо ви знаєте якісь пісні з тематикою УПА, й сподіваєтесь, що ми їх не маємо, просимо їх прислати. Також, як Вам відомі якісь автори пісень УПА, укладачі музики, знаєте де ці пісні співали, просимо такі інформації

прислати на адресу видавництва «Літопис УПА» або на адресу музичного редактора:

Zenoby Lawryshyn
19 Valleyview Gdns.
Toronto, Ont.
M6S 2B5

телефон: (416) 766-2739

За редакцією «Літопису УПА»
Зеновій Лавришин
Євген Штендера

ЩЕ ОДИН АКТ ВАНДАЛІЗМУ

25 лютого спалено могилу поета Василя Стуса. 19 березня вандалний вогонь пройшовся по могилі письменника Юрія Литвина.

16 листопада минулого року прах політв'язнів, жертв сталінсько-брежнєвського режиму Василя Стуса, Юрія Литвина та Олекси Тихого, які загинули в пермському таборі, було перезахоронено у Києві на Байковому кладовищі. Ми довго чекали повернення додому трьох страдників із далекого табірної цвинтаря. Дочекалися. Невже для того, щоб чиясь підла рука глумилась над найсвятішим, найнедоторканішим — могилою?

Спалено вінки, портрет, квіти. Почорнів і обвуглився зрест. Свіжий попіл вкриває надгробок. Та він не вкриває і ніколи не вкриє нашу пам'ять. Хоч комусь дуже хочеться кинути нас у морок духовної стагнації... І цей «хтось» набагато активніший і нищійший, ніж ми думаємо: тричі горіла могила Володимира Івасюка у Львові, тепер нові попилища у Києві...

Нині на мітингах і не в одному офіційному кабінеті порушується питання про створення на Україні пантеону національних героїв, про перенесення з усіх світів тлінних останків Петра Калнишевського, Олександра Олеся та інших у рідну землю. Але чи не стане для них ця земля новим крематорієм? Адже почерк невловимого вандала стає все вивіренишим.

К. КІНДРАСЬ, Л. КОХАНЕЦЬ, О. ПОКАЛЬЧУК.
(«Вісті з України»)

РОСТИСЛАВ БРАТУНЬ СЕРЕД ЗЕМЛЯКІВ-ВОЛИНЯН

Після багатьох зустрічей з ширшою громадою в Канаді, в четвер 22 лютого ц.р., достойний гість з України — письменник і політичний діяч Ростислав Братунь був гостем своїх земляків-волинян, що згуртовані в Інституті Дослідів Волині та Т-ва «Волинь» у Вінніпезі.

Ростислав Братунь народився на Волині, але тепер живе у Львові і є народним депутатом СРСР із Львова. По своїй професії він письменник, політик і неабиякий ерудит. Промовляючи до земляцького товариства з Волині, Р. Братунь сказав, що діяльність волинських організацій у Вінніпезі добре відома в Україні. Він згадав стихійну красу та силу Волинської Землі, зупинився на важливості етнічної особливості волинян та їх ролі в історичних процесах краю політичного, філософського, духовного та вояцького характеру.

Волинянам притаманна риса обережної розсудливості: «подумаємо», і через те волиняни займають особливе місце і роблять особливий вклад в життя і долю Україн-

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Інститут Дослідів Волині, Вінніпег	\$25.00
Іщенко Микола, Садбері	25.00
Басараб Роман, Торонто	20.00
Запішний Дмитро, Порт Робінсон	20.00
Хоман Дмитро, Вінніпег	20.00
Парафенко В., Вестон	10.00
Степовий А., Монтреаль	10.00
Шнуркова Ольга, Пенетанг	10.00
Передерій Іван, Корнвал	5.00
Хоменко Олена, Вінніпег	5.00

С.Ш.А.:

Фірішак Осип, Чікаго	\$17.00
Єфименко Іван, Роял Оак	15.00
Кондратюк Ольга, Рослінгдейл	12.00
Хоменко А., Морісвіл	10.00
Завицький Роман, Філядельфія	7.00
Онуфренко Анастасія, Філядельфія	7.00
Олійник Василь, Беннінг	7.00
Демиденко Ілля, Рочестер	7.00
Проданко Павліна, Нортрідж	7.00
Корнієнко Дмитро, Сомерсет	7.00
Лисенко Мирослав, рунтато, Гот Спрінгс	7.00
Євсєвська Марія, Філядельфія	4.00
Французенко Микола, Роквіл	4.00
Дубровська Марія, Сільвер Спрінг	7.00
Малий Микола, Сан Дієго	7.00
Хом'як Р., Меквіл	2.00

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Мішалов М., Джордж Гол, Австралія	\$17.00
Дворцовий Василь, Моруя, Австралія	16.60
Онішко о. Сергій, Австралія	10.00
Клімницький Віктор, Фелікс Сот, Англія	£9.00
Дудка Олександр, Франція	фр.100.00
Цепенюк М., Ст. Мерис, Австралія	\$3.45

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Горгота Ада, Торонто	2
Лобода Марія, Вінніпег	1

Щиро дякуємо всім за допомогу, якій завдячуємо постійну появу «Нових Днів»!

Редакція і Адміністрація.

ської Землі, говорив Ростислав Братунь. Коли інженер Ілля Онуфрійчук вручив йому символічний дар від волинян Вінніпегу в формі праці проф. Олександра Цинкаловського «Стара Волинь і Волинське Полісся», гість виявив очевидне зворушення.

Вечір зустрічі з Р. Братунем був гарним товариським вечором. В його програмі були запити й відповіді, обмін думками. Господарем вечора був д-р Сергій Радчук, гостину подали пані волинянки.

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668

If not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 400, STA „D“
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

ukraine

CHARTERS DIRECT

TORONTO — KIEV — TORONTO

Intours Corporation again offers 10 charter flights direct from Toronto to Kiev beginning May 20th to Sept. 23rd, 1990.

Our tours are for 2 weeks, and include the most popular cities in Ukraine.

* OUR LONGSTAY PROGRAM allows for 9 days in either Lviv, Ternopil or Chernivtsi, plus 4 days in Kiev.

- FESTIVE UKRAINE includes Kiev, Odessa, Lviv and Zaporizhye.
- BEST OF UKRAINE includes Kiev, Chernivtsi, Ternopil, Lviv and Yalta.
- HORSEBACK RIDING AND CAMPING TOUR IN POLTAVA

All tours a total of 15 days and are priced from

\$2399.00 to \$2999.00

** CHARTER AIR ONLY: We offer to businessmen, tourists and visitors air tickets only Toronto-Kiev return for a period of from 2 to 8 weeks from \$1050 to \$1200 round trip.

*** PRE-PAID TICKETS KIEV-TORONTO-KIEV. Pre-paid tickets for relatives in Ukraine are \$1500 round trip.

Our charters are with AEROFLOT, Soviet Airlines, using the IL62 aircraft

FOR OUR DESCRIPTIVE BROCHURE — CALL YOUR TRAVEL AGENT OR

INTOURS CORPORATION
1013 Bloor St. W.
Toronto, Ontario M6H 1M1
(416) 537-2165

Intours
Corporation

Telex 06-06-218557
Watts 1-800-268-1785
Telefax (416) 537-1627
Reservac SAM 911575